Ex. libris
Petro Veblaičio

MŪSŲ TAUTOSAKA

II

Red. prof. V. Krėvė Mickevičius

Hum. m. fak. Tautosakos Komisijos leidinys

Kaunas, 1930 — Vytauto Didžiojo — metai

D-ras J. Tumas

† Docentas Teodoras Brazys-Frey.

1870—1930.

Rugsėjo mėnesio 10 d. aukštasis Lietuvos Universiteto personalas neteko vieno žymaus savo nario: Münchene mirė Teologijos - Filosofijos fakulteto bažnytinei muzikai ir muzikos istorijai docentas, Kaišiadorių vyskupijos kapitulos prelatas, Teodoras Brazys, baigdamas 60-tus amžiaus metus.

Ne gilus amžius jį pribaigė, tik smarki plaučių enfizema, o su tuo greta keliaujantieji jos giminės: astma ir chroniškasis bronchitas. Jaunas, stiprus būdamas, mėgdavęs alaus pagerti; tad buvo kurį laiką labai nutukęs, delto ir širdis aptingusi; bet paskutiniais laikais buvo sunormalėjęs: besvėrė 73 kilogramus. Vis delto pasireiškė apatija. Dr. A. Gylys jį buvo kaip ir atitaisęs. Gal savo nelaimei kun. Brazys daugiau pasitikėjo užsieniais; kasmet ten atostogoms išvažiuodavo ir kasmet sugrįždavo tikras ligonis. Pagaliau, draugai ėmė jo nebeleisti į tą ypatingą „kuraciją". Nepaklausė. Šias atostogas praleido Italijoje Zalco Maggiore ties Verona; grįždamas aplankė stebuklingąją vietą Lourdes, dar rengės nuvažiuoti į Oberammergau Kristaus Kančių vaidinimo pasižiūrėti, bet pakeliui Münchene susilpnėjo ir mirė, tris dienas tepasirgęs čia pat ties stotim.

Jo kūną Kaišiadorių generalvikaras prelatas Labukas rugsėjo 16 d. parvežė į Kauną. Čia vyskupas J. Kukta, vyskupas M. Reinys, seminarijos kunigai ir klierikai ir kiti kunigai ir pažįstami sutiko a. a. kun. Brazio kūną ir pasimeldė. Mokė nabašninkas klierikus giedoti — kad jam pačiam Libera ir Viešpaties Angelas pagiedotų... Rugsėjo 17 d. buvo išvežtas į Kaišiadorius ir 18 d. ten palaidotas.

Žemės kelionė baigta.

Ką gi kun. T. Brazys gyviesiems paliko? Doc. Brazys buvo aukštąjį muzikos mokslą išėjęs vargonininkas, gilus gregorijoniško giedojimo žinovas, talentingas ir gausus bažnytinių dalykų komponuotojas ir nepaprastas tautiškųjų lietuvių dainų mėgėjas; šias rinko ir harmonizavo, populiarindamas jas liaudyje ir inteligentijoje.

Visa to doc. Brazys paliko mums didelę daugybę.

Rašyti jis pradėjo Vilniaus „Aušroje" ir jau nebesiliovė. Neminint to, ką doc. Brazys buvo parašęs aukštoje mokykloje būdamas ir diplomui, mes žinome šiuos jo spausdintus darbus; straipsnių dienraščiuose, „Ryte" ir k., nepaminėsime.

1. *Missa* „Pulkim ant kelių" 2 lyg. balsam.

2. *Mūsų Dainelės.* Pirmoji dalis. 30 liaudies dainų, harmonizuotų 2 ir 3 balsam.

3. Item. Antroji dalis. Surinko ir harmonizavo 4-ms balsams kun. Teodoras Brazys. Leidėjas kun. P. Dogelis. Vilnius. Juozapo Zavadzkio spaustuvėje. Palaiminta Buchprüfungsamt Ob. Ost. 50 pusl. 40 dainų.

4. Item. Trečioji dalis.

5. Item. Ketvirtoji dalis. Skiriama mokytojų seminarijų, karo mokyklų ir šiaip jau vyrų chorams. 3—4 lygiems balsams — I, II tenorams bei I, II bosams. „Švyturio" B-vės leidinys. 1923. Kaunas — Vilnius.. 30 p. 30 dainų.

6. Item. Penktoji dalis.

7. Švietimo Ministerijos knygų leidimo Komisijos leidinys. *Apie tautines lietuvių dainų gaidas (melodijas) studija.* Parašė kun. Teodoras Brazys. Kalbos žiūrėjo A. Vireliūnas. 1920 m. Otto v. Mauderodės sp. Tilžėje. 43 p. Pacituota 20 leidinių vokiečių, rusų ir lietuvių kalbomis.

8. Švietimo Ministerijos knygų leidimo komisijos leidinys. *Giedojimų Mokykla.* Vadovėlis chorų dirigentams, vargonininkams, giedojimų mokytojams ir mokiniams. Sustatė kun. Teodoras Brazys. Kalbos žiūrėjo A. Vireliūnas. Otto v. M. sp. Tilžėje 1920 m. 122 p.

9. *Muzikos Teorija.* Pagrindiniams muzikos dėsniams išmokti vadovėlis. Parašė kun. Teodoras Brazys, Lietuvos universiteto Teologijos - Filosofijos fakulteto bažnytinei muzikai ir muzikos istorijai docentas. Trečiasis pataisytas ir papildytas leidimas. „Vyties" B-vės leidinys. Kaunas, 1925 m. 56 p.

10. Prof. Teodoras Brazys. *Lietuvių liaudies daina vestuvėse.* „Tauta ir Žodis". 1924 m. II knygos, 190—238 p.

11. *Mažvydo „Giesmių" melodijų kilmė ir jų santykis su lietuvių tautos muzika.* Parašė Doc. kun. T. Brazys. Įžengiamoji paskaita didžiojoje universiteto salėje, iliustruojant Mažvydo ir savo gaidas epidijoskopu ir fisharmonija. „Soter", 1924 m. 103—117 p.

12. Giesmės. Parašė A. Žalvarnis (tėvas Jurgis Tilvytis, M. I. C.). Gaidas sudėstė doc. kun. T. Brazys. „Tiesos Kelias", 1925 m. I kn. 4, 73, 141, 228, 277, 358 p. 1926 m. I kn. 25, 106, 207; 250. II kn. 471, 651, 652 p. 1928 m. I kn. 14, 101, 203 p. 1929 m. I kn. 180 p.

13. *Choralo Mokykla.* Tradiciniam gregorijoniškam giedojimui išmokti vadovėlis, skiriamas dvasininkų seminarijų ir vargonininkų mokyklų auklėtiniams. Sustatė kun. Teodoras Brazys, Lietuvos universiteto Teologijos-Filosofijos fakulteto bažnytinei muzikai ir muzikos istorijai docentas. „Vyties" B-vės leidinys. Kaunas, 1926 m. 98 p.

14. Doc. Theodor Brazys. *Die Singweisen der litauischen Dainos.* „Tauta ir Žodis". IV knygos. 1926 m. 3—50 p. Ir skyrium.

15. Švietimo Ministerijos Knygų Leidimo Komisijos leidinys. Kun. Teodoras Brazys, Lietuvos Universiteto Teologijos - Filosofijos fakulteto bažnytinei muzikai ir muzikos istorijai docentas. *Harmonija.* Muzikos mokykloms, mokytojų seminarijoms, vargonininkams harmonijos dėsnių vadovėlis. Kaunas, 1926 m. 126 p.

16. Doc. kun. Teod. Brazys. *Juozo Naujalio kūryba.* Skaityta jo 35 m. jub. 1924 m. gr. 8 d. L. V. Teatre. „Muzikos Aidai", 1926 m. 1 n. 7—10 p.

17. *Dėliai mūsų tautos meno.* Ib. 16 p.

18. Doc. kun. Teod. Brazys. *Gregorijoniško choralo rašyba ir jo ritmas.* Ib. 1 n. 16—23 p. 2 n. 9—17 p.

19. Doc. kun. T. Brazys. *Ketvirtinių tonų muzika.* Ib. 2 n. 1—6 p.

20. Doc. kun. T. Brazys. *Dėliai instrumentalinės muzikos liturgijoje.* Ib. 3—6 n. 1—5 p.

21. Doc. kun. Brazys. *Palestrina. Palestrinos šventės.* Ib. 5 — 13 p.

22. Doc. kun. T. Brazys. *Giedojimo ir bažnytinės muzikos reikalu.* Ib. 28—37.

23. Nauja Lietuvos hierarchija. Ib. 37 p.

24. Doc. kun. Teod. Brazys. *Liudvikas von Bethovenas.* „Tiesos Kelias" 1927 m. I kn. 305—307.

25. Humanitarinių Mokslų Fakulteto leidinys. *Lietuvių tautinių dainų melodijos.* Kaunas, 1927 m. 112 p. ir III. Album. for. 199 melod.

26. Doc. kun. Brazys. *Kai kurie lietuvių ir latvių liaudies dainų melodijų giminystės bruožai.* „Tauta ir Žodis". V kn. 1928 m. 215—231 p. Skaityta per Lietuvių Latvių Vienybės Dr. kongresą univ. salėje, prof. A. Kačanauskui dainuojant lietuvių ir latvių dainas.

27. Kun. Teod. Brazys. *Domus mea domus orationis vocabitur.* „Tiesos Kelias" 1928 m. I kn. 352—6 p.

28. P. Klimo *Lietuvių senobės bruožai,* Vilnius, 1919 m. 170 p. Vertė A. Smetona, Dr. J. Šaulys, o daugiausia kun. T. Brazys, taisė ir vienodino vienas vokietis. Išleista vardu *„Russisch Litauen".*

1922 m. Lietuvos Albumui kun. T. Brazys yra padiktavęs dar šiuos savo kūrinius, tebesančius rankraščiuose.

1. *Missa octavi toni,* 4 mišr. balsams, varg. pritariant. 2. *Missa: „Jėzau, Jėzau, eikš prie manęs",* 2 lyg. bal., varg. pritariant. 3. *Missa: „Sveika, aušra, žvaigžde šviesi"* 2 lyg. bals., varg. pritariant. 4. *Visokių responsorijų.* 5. *Vesperae de S. S. Sacramento,* 4 bals. falsibordoni. 6. *Vesperae de SS. Maria Virg.,* 4 bals. falsibordoni. 7. *Kantata* L. Giros žodžiams: *Nurimk, tėvyne,* 4 bals., giedota per Lietuvių konferencijos iškilmę 1917 m. Vilniuje. 8. *Kantata lietuvių įkaitams* iš bolševikų nelaisvės sugrįžusiems pasveikinti, 4 bals. 9. *Completorium* 4 lyg. bals. falsibordoni. 10. *Completorium* 4 mišr. balsams falsibordoni. 11. *Matutinum Dom. Resurrectionis,* 4 mišr. bals. falsibordoni. 12. *Te Deum laudamus,* 4 mišr. bals., varg. prit. 13. *Responsorijos ad Matut. Dom. Resurrect.,* 4 lyg. bals. 14. *Nedėldienių responsorijos,* 4 lyg. bals. 15. *3 Kalėdų giesmės,* 2 lyg. bals., varg. prit. 16. 30 liaudies dainelių, 3 lyg. balsams harmonizuotų. 17. *Saliūtas Lietuvos vėliavai.*

Ką doc. T. Brazys bus dar prirašęs per 8 metus, mes dar nežinome. O bus prirašęs daug, nes visą laiką menkoje bazilikos klebonijos palėpėje Vilniaus g. 22 nabašninkas, niekur neišeidamas, tik į seminariją ir universitetą, nesitraukė nuo fisharmonijos, vis laikė rankoje pieštuką, komponavo ir rašė. Visa tai teks su didele pagarba surinkti, išleisti ir taip padauginti dar gana menką mūsų muzikos literatūrą.

Docentaudamas, T. Brazys daugiausia dirbo bažnytinei muzikai, savo dėstomam dalykui. Bet prieš tai daugiausia dirbo lietuvių dai-

noms. Štai, kodel jis buvo taip joms atsidėjęs. Duodu keletą ištraukų iš mano turimų T. B. raštų.

„Kai kuriuose Lietuvos kampeliuose yra išlikęs senovės nepaprastas būdas dainuoti. Tai vadinamosios giesmės, sutartinės, kurių, rodos, vien tik lietuviai teturi. Šiuo savotiškos rūšies mūsų tautos menu galime prieš kitataučius didžiuotis, nes tai yra nepaprastos liaudies kūrybos polifonija, svarbi ne tik savo aistetiška grože, bet ir tuomi, kad gali senovės muzikos mokslui ne vieną šviesos spindulį suteikti... tai vienintelis pasaulyje mūsų tautos menas." Muz. Aidai, 16.

„Kronikos stato lietuvius barbarų tauta, sako J. Ig. Kraševskis, nesutikdamas, nes mes galime mūsų dainų melodijomis parodyti svetimiems, jog lietuvių tauta jau žiloje senovėje buvo pasiekusi dailės žvilgsniu gan aukšto kultūros laipsnio." Mūsų Dai. II.

„Kur dainuoja, ten ramu, nes bloguose žmonėse dainų nėra, sako Nesselmanas. Tai Lietuvoje galima rasti tiktai gerų žmonių, nes lietuviai viską daro dainuodami." Apie taut. liet. dain. g.

Tokiuo aukštu kamertonu nusistatęs, T. Br. piršte perša lietuvių dainas.

„Pavesdamas šį pirmą rinkinėlį (Mūsų Dain.) mūsų mieliausiai tėvynei, atgyjančiai Lietuvai, siunčiame jį į mūsų jaunuomenės tarpą, kad jos įkvėptų Lietuvos bernelių ir mergelių širdysna karščiausios tėvynės meilės, kad jaunimas pažintų ir pradėtų branginti jas kaipo senobinės dailės turtą ir suprastų, jog mes savo protėvių palikimu galime netik gėrėtis, bet ir didžiuotis."

„Mūsų tautinės dainų gaidos (melodijos) aiškiausiai rodo lietuvių nepaprastą muzikalinį gabumą ir dailės mėgimą... (Tad) Šį rašinėlį Lietuvon leisdamas tetrokštu, kad jisai padėtų dirigentams bei mokiniams išmokti savo balsais Dievą garbinti; kad mūsų dainelės kuogražiausiai skambėtų, kad tėvynės dailės kuo aukščiausio laipsnio pasiektų!... Tekstą skolinau iš Maironio, Jakšto ir kitų mūsų poetų." „Giedojimų Mokykla".

Ir džiaugias lietuvių muzikos harmonijos mokslo srityje pradžią darydamas. Harmonija.

„... patikrina vadovaujančią mintį, kad mokyti reikia gimtąja kalba, nes su jąja gimsta ir kultūra ir jei mokslas nori eiti į plačiąją visuomenę, jis gali tai padaryti tik savo krašto kalba. (Ir aš) viena tetrokštu, kad jis patarnautų mūsų tautos dvasiai muzikos srityje klestėti ir tuomi susikurtų mūsų aukšta, skaisti dailės kultūra." Muzikos Teorija.

Verta buvo tokios aukštos rūšies menui pavesti savo talentas, aukštas savo specialybės mokslas; taip visu vieku, visu atsidėjimu patarnauti ir grynajam mokslui ir tautinei kultūrai.

Per visą savo amžių kun. Brazys tvirtai pasitikėjo kultūrine muzikos, ypač dainų misija per amžius, rasdamas žymių didelio jų pastovumo; jos tenka ir mums pažinti ir išlaikyti.

„Mūsų dainų „tempo" metronomu išmatuoti bei tiksliai nustatyti negalima. Dainelės jausmų turinio atjautimas valdo judesį ir nustato melodijos „tempo". Mūsų tautinių dainų melodijų tempas yra vidutinis, natūralus". Liet. taut. d. mel.

„Visos mūsų tautos dainos imamos vidutiniu tempu, kurį teisingiausiai nustato dainelės jausmo turinio atjautimas. Jis pats nustatys ir dinamikos dalykų atitinkamą pavartojimą". Mūsų Dain. IV.

„Melodijų tonacijos rodo mums mūsų dainas esant sudarytas tokia pat muzikaline sistema, kaip senobinės graikų; ritmikoje randame didžiausio įvairumo (taktų keitimosi) bei puikiausios simetrijos; melodijose viršija eleginiai bei liriniai jausmai. Tačiau tai galima pasakyti tik apie senąsias mūsų daineles, kurias dainuodavo mūsų senoliai-lietuviai bei senutės-lietuvės garsingais savo tėvynės laikais, apsigynę nuo priešų, ramiai gyvendami ir sunkiu baudžiavos metu dainelėmis vargelius ramindami ir jose nuliūdusiai širdelei paguodos rasdami." Mūsų Dain.. II.

„Mūsų dainos yra vienbalsinės. Nūdien yra įsigalėjęs Lietuvoje paprotys dainuoti naująsias daineles pritariant daugiausia tercijomis. Tai *privertė* ir mus senąsias daineles derinti keliais balsais. Kad mūsų turtingos ir gražios žmonių melodijos, apvilktos naujos gadynės harmonijos rūbu, neprarastų savo charakteringų savybių, sumanėme jas harmonizuojant vaduotis ne tiek dabartiniu būdu, kiek klasikinio muzikos amžiaus polifonija... ir jose *palaikyti lietuvių pirmykštės melodijos dvasią,* kuri tokiu būdu turėtų atsiliepti ištisoje harmonijos visumoje. Pilnąja betgi dailės prasme mūsų senosios dainelės yra vienbalsinės (unisoninės)." Ib. Tai patvirtinančios ir pačios dainininkės, atsisakydamos tercijomis sekti senovinę melodiją: esą tai negalima. Kietaviškės.

Brazys, harmonizuodamas balsais lietuvišką dainelę, darydavęs kompromisą su savo įsitikinimu, vien pasigviešęs, kad tos dainelės nors nelegaliu (moksliškai ir meniškai) būdu įsiskverbtų į mūsų inteligentiją ir liaudį, pamėgusius viską dainuoti balsais.

Manau, del to savo įsitikinimo doc. Brazys visai nepritardavo moderninei muzikai, moderniniems kompozitoriams ir harmonizatoriams, kai jie paliečia lietuvišką dainą. Reiktų net daugiau pasakyti: doc. Brazys neigė Gruodį, Šimkų, Kačanauską, Banaitį, Bendorių; pyko, kam jie „taisą" senovinę mūsų melodiją arba tiesiog „gadiną" (Noskowski), svetimo elemento joms tiekdami arba svetimu matu matuodami.

„Remdamasis aistetikos bei muzikos dėsniais, noriu šiame rašinėlyje išrodyti, jog mūsų žmonių gaidose netiktai nerandame nieko netaisyklinga, bet dar gi įsitikriname, kad tariamosios anomalijos reiškia jų tobulumą, nepaprastą muzikalinę grožybę, išsiplėtojimą ir įvairumą." Apie taut. liet. d. gaidas, 4.

Tvirtai saviškai nusistatęs, doc. Brazys smarkiai kirtosi su minėtaisiais mūsų muzikais „Ryte" ir 1928 ir 29 m., pasirašydamas: Daudžgirietis. Šių ir kitų doc. Brazio publicistinių straipsnių aš netesėjau atsiminti.

Iš lietuvių kompozitorių, rodos, tą vieną Juozą Naujalį pripažino tikru kompozitorium ir tikru tautininku-muziku. Apie jį skaitė publikai per jubiliejų, jam dedikavo vieną didžiųjų savo veikalų „Harmoniją": „jojo darbavimosi Lietuvos muzikos dirvoje 35 metų (1926) sukaktuvių pagarbai ir draugiškiems jausmams išreikšti."

Lietuvių dainų lietuviškumo sudarkymą doc. Brazys primeta muzikališkai neišlavintiems kunigams, jų apsileidimui liturginiu ir dailės atžvilgiu. Sujovalintas, suprofanuotas bažnytinis giedojimas jovalino ir profanavo tautinę dainą, viešai ir privačiai namie vartojamą. Vienai ir antrai blogybei pašalinti doc. Brazys parašė „Choralo Mokyklą", „tiekdamas atatinkamų pratimų, kad choralo mokinys išmoktų natas balsu skaityti, o ne giedotų, kaip paprastai, iš ausies." Parašęs choralą, nepaprastu sąžiningumu, atsidėjimu, nepraleisdamas nė vienos pamokos, mokė Kauno kunigų seminarijos ir universiteto klierikus ir pasiekė tokių rezultatų, kad kiekvienas jo mokinys tesėjo e livre ouvert skaityti gaidas, o iš antro karto ir giedoti. Tai buvo tiesiog nepaprasti doc. Brazio giedojimo mokymo rezultatai, kokių nebuvo pasiekę nė vienas kitas prieš jį buvęs mokytojai.

Ir cantus ecclesiasticus srityje doc. Brazys buvo toks pat griežtas, kaip ir tautinės dainos srityje. Jis tepripažino liturgišku ir bažnyčios tevertu cantus gregorianus, paveldėtą iš šeštojo krikščionybės amžiaus ir tą vieną Katalikų Bažnyčioje stilingą. Bet kurio meno stilius — vertenybė, jos niekas negali profanuoti kitais prasimanymais, apkrauti svetimais ornamentais. Cantus firmus, cantus planus,

lygus, romus giedojimas, cantus traditionalis, iš protėvių paveldėtas, uoliai per šimtmečius liturginėse knygose (codices) išlaikytas, išsergėtas, šv. Tėvo Pijaus X energingai įsakytas. Motu Proprio. Visas pasaulis sujudo, pasiekė ir mūsų tėvynę Lietuvą. Choralo Mokykla.

Chorvedys Brazys, rodos, tik Palestrinos polifonijai darydavo išimtį.

Daug kas tam fanatiškam ir vergiškam doc. Brazio atsidėjimui senam stiliui prieštaravo. Tai lyg neigė katalikų bažnytinės muzikos meno progresą. Bet veltui: kun. Brazys paliko griežtai ištikimas Popiežiui Pijui X, kaip griežtai buvo ištikimas ir šiaip jau Katalikų Bažnyčiai.

Kaip doc. Brazio auklėti dvasiškiai paveiks bažnytinę muziką provincijoje, o per ją ir tautinę muziką, parodys ateitis. O jam gyvam ir jo darbui už lietuviškos bažnytinės muzikos pakėlimą buvo reiškiama daug pagyrimų. Apaštališkojo Sosto Nuncijus Monsinjoras Bartoloni, pats geras muzikos vertintojas ir nuvokėjas, pats kitados chorus vedęs, vieną kartą, seminarijoje paklausęs doc. Brazio vedamo klierikų choro, pasakė:

„Jei visi Lietuvos universiteto mokslai pasiektų tokios aukštybės, kaip tavo mokoma bažnytinė muzika, būtų jums kuo Europai pasigirti."

Bene kun. Brazio rūpesniu ir Nuncijaus priminimu Popiežiaus Pijaus X bulos „Motu proprio" buvo iš Lietuvos bažnyčių išguitos moterys giesmininkės. Tai žymiai sumažino bent Kauno bažnyčiose pamaldų iškilmingumą, nebedalyvaujant Valstybės operos solistėms. Del to ar del kita ko draugai pajuokdami prikišdavo doc. Braziui persmarkią moterofobiją.

Kun. T. Brazys buvo nedalomos sielos. Per visą savo amžių nepaprastai rectus vir: teisingas, neveidmainus, status, sąžiningas, bet kurioms pareigoms visa siela atsidėjęs. Niekur pusėtinumo nesilaikė nei religijos išpažinime, nei kasdieniuose pilietiniuose santykiuose. Kai buvo Vilniuje, laikėsi lietuvių, bet nebuvo už jį aršesnio bažnytinės vyriausybės teisintojo ir gynėjo net prieš tų pat lietuvių puolimus. O jis tai darė ne be pagrindo. Kai ėmės jaunuomenę auklėti teologijos - filosofijos fakultete, pats buvo ateitininkas, gal net krikščionis demokratas, ir tautininkų nepakentė nei politikoje, nei gyvenime. Kai tapo Kaišiadorių vyskupijos kapitulos na-

rys, tai didesnio autoriteto nebeturėjo, kaip jo šefas vyskupas Juozapas Kukta, ir vertingesnio krašto, kaip ta kultūriškai žymiai atsilikusios Vilnijos dalis. Kai buvo seminarijos pedagogų kolegijos narys, tai tematė jos auklėtinius. Seminarijoje turėjo tris savaitines pamokas, universitete keturias. To maža. Dar rekreakcijos metu ateidavo į seminarijos sodelį, vaikščiodavo su bernaičiais, jais džiaugdavos, su jais juokaudavo, šnekėdavos ir drauge mokydavo. Globojo neturčius. 15 Kaišiadorių vyskupijos kandidatų, vis nepasiturinčių tėvų, visi laikėsi prel. Brazio organizuojama pašalpa. Jaunikaičiai demokratingam savo profesoriui atsimokėdavo giliu prisirišimu, meile ir pagarba.

Auklėtiniai pasakoja, kaip juos, sugrįžus iš velykinių atostogų, prof. Brazys užpuolęs kaimo vaišių. Jo favoritas J. pasisakęs turįs didelį žemaitišką pyragą ir galįs juo pavaišinti. Susikvietęs keliolika savo draugų ir visi su prof. Braziu nudūmę į tolimus sandėlius. Čia šiukšlynėje, kur pilna popierių primėtyta, J. išsiėmęs skrynutę su pyragu. Ėmę valgyti. Prof. Brazys ne tiek valgęs, kiek visus raginęs, kol nieko nebelikę. Paskui ir klausiąs J.:

— Nu, dabar atvirai pasisakyk, ar tau labai gailėjo tokio pyrago?

— Profesoriui — ne. O „turbai" (miniai) taip: juk man būtų užtekę bent dviem savaitėm.

Draugai atsidėkodami įrašę sandėlyje velykiniam pyragui epitafiją.

Liko ir daugiau malonių pasakų.

Religijoje ir politikoje laikydamasis kuodešiniausios krypties, niekur su nieku nedarydamas nė mažiausių kompromisų, kun. T. Brazys buvo toks pat ir tautiniu atžvilgiu. Lietuvą, kaip ir Dievą ir Katalikų Bažnyčią, jis mylėjo fanatiškai, aistringai, romantiškai. Lietuva jam rodės ir buvo tiktai lietuviams ir Lietuvoje tebuvo — lietuviai. Biauriai kalbamą Lietuvos piliečių, šiaip jau gražią lenkų kalbą, vadindavo „kulčiška", nežinau, ką tai reiškia, o lietuvius - lenkus kulčais. Lenkų kalbai nelinko pripažinti Lietuvoje teisių, nes visi Lietuvoje moką ir bent privalą mokėti valstybinės kalbos ir ją vartoti.

Prelatas T. Brazys buvo tipingai susisielojęs ir Vilnium. Prie Vilniaus prisirišęs taip pat fanatiškai. J. Naujalio liudijimu, „kuriems tekdavo dažnai kalbėtis su velioniu, puikiai žino, kokio patrioto esame nustoję. Nebuvo tos dienos, kad velionis nebūtų paminėjęs jo karštai mylimo Vilniaus; ilgėjos jo, kur praleido

geriausius savo darbuotės laikus, ir vis svajojo ten grįžti; o blogstant sveikatai, tik atsidusdavo ir užsisvajodavo apie neartus Vilnijos dirvonus ir laukiantį kultūrintojų darbą."

Nusilpę nervai, matyt, buvo reikalingi ekscitacijos, ir doc. B. kai kada mėgo atsigerti vyno (ne degtinės). Tai vienatinė regima silpnybė, jei tai silpnybė, nes buvo itin taupus ir tam artikului neišlaidus.

Draugai mėgdavo prelatą Brazį erzinti jo silpnybėmis, vis tais pačiais dalykais: tyčia papeikdami Vilnių, arba 2, gregorijonišką giedojimą be moterų arba 3, Kaišiadorių kraštą. Velionis aršiai kirtos su visais, nors ir žinojo, kad tai nerimta kalba.

Doc. T. Brazys buvo kilęs iš Daudžgirių dvaro, Pabiržės par. Ten jo tėveliai, abudu tikri lietuviai ir katalikai, buvo vokiečio barono Bistramo baudžiauninkai. Tėvas Modestas Brazys buvo nagingas „medžio meistras", dailidė, simpatingas ir apsukrus dvariškis, dvarininko favoritas. Bistram, rodydamas jam savo malonę, laiku ir veltui paliuosavo Modestą iš baudžiavos ir liepė jam vadintis: Frey, laisvininkas; tačiau žemės neatrėžė, palikdamas iki gyvos galvos dvaro meistru.

Iškildamas iš Daudžgirių į antrą savo dvarą už 6—7 mylių į Memelhofą ties Bauske Kurše, pasiėmė ir savo favoritą Freyų su visa jo šeima. Ten ir gimė Teodoras 1870 m. lap. 20 d. Pakrikštytas Bauskėje, Šimbarko (Schönberg) filijoje keimarine pavarde: Brazys ili Frey (rusiškai). Taip Teodoras ir rašėsi oficialiuose dokumentuose: Brazys-Frey.

Teodoras brolių neturėjo, o seserų bent keletą. Emilija ištekėjo už latvio Landausko ir jį kataliku padarė. Landauskas — taip pat meistras, kalvis, mašinistas, Modestui Braziui mirus, paveldėjęs visas jo pareigas. Sesuo Kazimira nutekėjus į Saločių par. už ūkininkėlio, sesuo Aleksandra N. jau mirus; dar viena ištekėjus už vokiečio, nežinia kur Vokietijoje. Jaunas Landauskiukas dabar turi automobilį; ten pat Daudžgiriuose verčiasi, o prie jo visa šeimyna — motina su dukterimi. Landauskai ir laidotuvėse buvo.

Memelhofe Braziai tepabuvo apie trejus metus. Bistramui mirus, jie sugrįžo atgal į Daudžgirius ir ten jau liko iki šiai dienai. Tad Teodoras, Memelhofo beveik neatmindamas, savo ranka surašytame formuliare Kauno Metropolijos Kūrijai teisingai pasivadino: „Kilimo iš Pabiržės-Rastauskinės parapijos. Augo Šimbarko (Kurše) par. ir Pabiržės par.". Daudžgiriečiu ir publicistikoje pasirašydavo.

Tėvai Braziai ir jų žentai Landauskai gyveno gerai, nors pinigingi nebuvo. Braziai Teodorą ir vyresnę už jį Emiliją net leido į mokslus: per 4 metus į Bauskės vokiečių mokyklą. Vargonuoti ėmė mokytis dar vaikas, ten pat Pabiržėje iš vargonininko girtuoklio, kurs vienas visoje apylinkėje teturėjo fortepijoną. Rodė didelį gabumą skambinti, gražiai giedoti. Dar mažas pavaduodavo neblaivų vargonininką lydint nabašninkus. Tai matė kunigai ir vienas jų pasiuntė Teodorą į Kauną pas garsėjusį Lietuvoje katedros vargonininką Juozą Kalvaitį.

Juozas Kalvaitis buvo ėjęs aukštąjį muzikos mokslą, buvo tad prašmatnesnis už kitus savo profesijos draugus; tačiau diplomuotas, rodos, nebuvo. J. Kalvaitis mūsų literatūroje garsėjo pirmas sukomponavęs lietuviškas mišias:

„Miszios ant paminklo sukaktuwių penkiu šimtu metu nu apkrikszty jimo Lietuwos, paskirtos kunigui Strazdėliui nabaszniкui, sudėtojui „Pulkim ant keliu". Tilžėje. Iszdawėjo kasztu, spaustos pas Weyerį ir Arnoldtą. 1886 m. 20 p."

Tekstą jom vertė A. Jakštas-Dambrauskas, išleido kun. J. Lideikis (Aldonas). Žr. V. Biržiškos „L. Bibliografiją". Iš jųdviejų korespondencijos (žr. „Užgesę Žiburiai", 254 p.) patiriame nemažas J. Kalvaičio muzikos kvalifikacijas:

„Patariau jam, kad sukilus visoms tautoms rūpintisi Bažnyčios muzika, reikėtų ir mums, lietuvninkams; ir kad jisai, geras tos muzikos žinovas, galėtų šiame dalyke būti mums vadovas."

Pas Kalvaitį pabuvęs pusantrų metų, Teodoras pateko pas kun. Ciechanovskį į Josvainius. Sugrįžo į Pabiržę karo prievolės atlikti. Ištraukęs aukštą numerį ir dukart atlikęs muštro mokslą, tuo tarpu vargonininkaudamas Pabiržėje, pateko metams pas buvusį Pabiržės kleboną Šaulevičių į Žvingius. Niekur nenurimo, vis jautės per maža turįs bendrojo mokslo, nors vargonuoti, skambinti, giedoti buvo gabus. Tad pasiryžo į kunigus išeiti. Žinovai lėmė Teodorui trejus metus mokslui papildyti, o jis, nuvažiavęs į Vilnių, per tris mėnesius privačiai papildė rusų gimnazijos reikalaujamus mokslus ir 1896 m., tad jau augęs jaunikaitis, stoja į Vilniaus kunigų seminariją ir išeina ją 1900 m.

Tais pat metais įsišventęs kunigu.

1901—5 m. vikarauja ir miesto mokykloje kapelionauja Baltstogėje. Čia jis pagarsėjo geru savo būdu, brendusiu taktu ir muzikalumu. Garsas pasiekė patį Vilnių, ir vyskupas Roppas vyskupijos lėšomis pasiuntė kun. Brazį į garsėjusią tuo laiku dr. Haberlio ve-

damą aukštąją bažnytinės muzikos mokyklą Bavarijos Regensburge (Ratisbonoje), kad prisirengtų profesoriauti Vilniaus kunigų seminarijoje.

1905—7 m. ten studijavo klasinės polifonijos kompoziciją. Ir parašęs konkursinę 4 balsams su vargonais „Missą" ir fugą, gavo atestatą su pažymėjimu.

1907—1917 m. ėjo Vilniaus kunigų seminarijoje giedojimo profesoriaus, katedros vikaro ir choro bei orkestro dirigento pareigas. Vilniaus katedroje klierikų choras garsėjo. Žiūr. „Ryte" spal. pradž. Dar labiau garsėjo paties dirigento prof. T. Brazio kompozicijos, visokios responsorijos Didžiajai Savaitei ir k.

1917 m. vasarą mūsų V. Tarybai aplankius centralinę Vokiečių valdžią, kancleris Bethmann-Holweg apsiėmė išspręsti ir Lietuvos likimą. Tai patyrę Vilniaus lenkai surašė Vokiečių valdžiai memorialą, kad ji to nepadarytų, neatsiklausus Lietuvos lenkų, kurie čia vyrauja ekonomiškai ir inteligentiškai, net ir skaičium. Memorialą pasirašė 40 pasauliečių ir 5 dvasiškiai su vyskupijos valdytoju prel. Michalkevičium priešakyje. Aktas buvo grynai politiškas.

Tai patyrę Vilniaus lietuviai surašė kontra-memorialą, įrodydami, kad Lietuvoje vyrauja lietuviai skaičium ir teisėmis, kaipo autochtonai; tai lietuviai, ne kas kitas, privalo krašto likimą spręsti, ir pareikšdami savo nusistatymą tapti visai nepriklausomi, jokiu būdu nesidėti su lenkais. Ir šį memorialą pasirašė 40 pasauliečių bei 5 dvasiškiai su kapitulos kanauninku Juozapu Kukta, dabar Kaišiadorių vyskupu. Kiti keturi kunigai pasirašę buvo: seminarijos profesorius ir katedros vikaras Teodoras Brazys - Frey, dr. Juozas Bakšys, paskui lenkų nušautas Merkinėje, kapelionas dr. Juozas Stankevičius, iš Seinų vyskupijos, dabar Vilniuje tebekapelionaująs, ir Kaišiadorių klebonas Alfonsas Varnas, dabar kanauninkas.

„Mūsų byla grynai politikinė byla, o priešingosios politikinės srovės atstovas J. M. Vilniaus Vyskupijos valdytojas, naudodamasis dvasiškąja jėga, šioj grynai politikinėj byloj nubaudė savo politikos priešininkus grynai bažnytinėmis bausmėmis", skundėsi nubaustieji kunigai Žemaičių vyskupui Pranciškui Karevičiui, prašydami jį užtarti. (Prel. Michalkevičius du syk atsisakė jų apeliaciją pasiųsti Romon).

Penkiems lietuviams kunigams Vilniaus v. Administratorius prikišo keturius punktus, „quae sensa cujuscunque catholici pii maxime laedunt atque illi scandalo sunt. Illa igitur Tu, utpote presbyter catholicus, nullo pacto subscribere potuisti". (Šie punktai labai už-

gauna bet kurio kataliko jausmus ir papiktina jį. Tai Tu, katalikų kunigas, jokiu būdu negalėjai pasirašyti).

Kun. T. Brazys, tardomas, pasisakęs dar ir dar kartą pasirašysiąs, jei panašus reikalas ištiktų. Todel Administratorius ir kapitula nusprendė:

„Kadangi Tu netik neatšaukei savo parašo, bet dar drįsai įrodinėti, kad šiuose punktuose nieko bloga nėsą, ir tuo būdu pasireiškei atkaklus (contumax) ir papiktinai kunigiją bei žmones... tai mes nusprendėm: 1. nuo vyskupijos seminarijos profesoriaus ir katedros vikaro pareigų Tave paliuosuoti, 2. mėnesiui nuo šiaip jau kunigo funkcijų sulaikyti (suspensa); 3. kad per tą mėnesį mitybų nepristigtumei, leidžiama tą mėnesį pagyventi Gardino vienuolyne; 4. Tavo prašymą sušaukti formalį teismą atmesti.

Nei religijai, nei jerarchijai memoriale nebuvo nusidėta. „Mes pareiškiame, pasirašydami memorijalą visai ir manyti nemanėme pašiepti Dievą ir Šv. Mariją; tik ten pabrėžėme visai netinkamą Dievo ir šv Marijos Vardo vartojimą šovinistiniems lenkų politikos reikalams." Ib. v. Karevičiui.

Seinų kunigija (pasirašę 24) pareiškė pr. Michalkevičiui: „Mes esame ne tik nepasipiktinę lietuvių atsakymu į lenkų memorijalą, bet jam solidarizuojame ir giliai užjaučiame neteisėtai nubaustiems kunigams." O Seinų Vyskupijos Vicarius Generalis prel. Dabrila, užstodamas savąjį kunigą (dr. Stankevičių), patį prelatą Michalkevičių apkaltino:

„J.M.D. podpisał memorjał o przyłączeniu Litwy do Polski samowolnie, bez upoważnienia; więc jeszcze więcej zawinił, gdyż to uczynił przeciwko woli litewskiego narodu, w którego stolicy rządzi djecezją; postąpił przeto nieprawnie i obraził uczucia ich narodowe. Kapłani zaś litwini podpisali memorjał ze zgodą i wolą swego narodu, prosząc rządu niemieckiego, który zajął Litwę, o przywrócenie wolności politycznej."

Kun. Brazys suspensos bausmę, kaip ir kiti, atliko; bet į Gardino vienuolyną nevažiavo ir paskyrimo į Stakliškes vikaru nepriėmė.

Aršus savo Dvasiškosios Vyresnybės autoriteto palaikytojas ir gynėjas, ištikimasis kun. Brazys šį smūgį vos pergyveno. Verkė, draskės, kol tapo Vilniaus jerarchijos priešas ir drauge su kitais, Administratoriui nepraleidžiant apeliacijos, gruodžio 13 d. pasiuntė ją per vokiečių Verwaltungą. Pasėka: Kardinolas Hartmannas patarė adm. Michalkevičiui atsistatyti nuo valdymo, palikti tačiau vietoje, kol atvyks kitas. Taip mes susilaukėme vyskupo Jurgio Matulevičiaus.

1918 m. Vokiečiams Michalkevičių išvežus už Dievo Kūno procesiją, paverstą politine lenkų demonstracija su pergausiais Ereliais, vyskupiją valdė prel. Anusavičius, antras išvirtėlis lietuvis. Kun. Brazys prašė jį, kad netaikytų bausmės, bet pr. Anusavičius palaikė pr. Michalkevičių ir dar kartą įsakė kun. Braziui „qravata conscientia" važiuoti vikarautų. Kun. Brazys ir šį kartą nesutiko. Bevelijo laikytis pas savo draugus tai Perlojoje, tai Kietaviškėse, tai Dauguose, tai Merkinėje.

Čia būta Dievo piršto. Kaip kitkart lietuviai Muravjovui, taip dabar prel. Michalkevičiui mes likome dėkingi. Kun. T. Brazys čia pasinėrė į muzikos mokslo darbą, daug pririnko dainų, į 2000, daug gaidų; daug rašė ir spausdino (žiūr. jo bibliografiją) ir susidarė mokslo karjerą.

Vyskupas Matulevičius pas Nuncijų Ratti, dabartinį Popiežių, atitaisė kunigų bausmes, kun. Braziui leido, kur nori gyventi. Bet jis jau gera valia parapinio darbo nebeprisiėmė ir dirbo dirbo dieną naktį, o paskui gulėjo miegojo vėl po savaitę.

1922 m. vas. 5 d. Vilniaus valdžia ištrėmė „33"; tame skaičiuje ir kan. Kuktą, kurio kapitula labai norėjo išsibodėti. Ir vėl Dievo Apveizda: jis čia buvo paskirtas nuo Vilniaus vyskupijos atskirtos dalies valdytoju, o paskui ir vyskupu, o kurie jį trėmė taip ir supelėjo.

Vald. kan. Kukta Varną patvirtino Kaišiadorių klebonu, neleidęs vykti į Širvintas vikaru už bausmę, kun. Brazį gi norėjo pakelti Paluomenės klebonu, bet ir dabar šis atsisakė, norįs tęsti savo mokslo ir kūrybos darbą. Dekanas prof. Pr. Būčys (dabar vyskupas Petras) prašė iš Admin. Kuktos jo į universitetą. Kan. Kukta davė gerą atestaciją, bet pakvietimas sutruko, kai kam suraišius.

1923 m. XII. 1 d. kun. Brazys buvo atkviestas profesoriauti Žemaičių kunigų seminarijoje. Sutiko labai nenoroms, tęsės; bet kai atsiminė senąjį darbą, dirbtą Vilniuje, pamėgo jį, radęs kuo geriausias sąlygas darbui ir mielą atmosferą tarp savųjų.

1924 m. I 1 d. dekano Česnio atkviestas pradėjo darbą Teologijos-Filosofijos fakultete — skaitė pirmą, įžanginę paskaitą apie Mažvydo giesmyną ir padarė itin gero įspūdžio. Prof. Būčys pasigėrėdamas man tarė:

„Matai, ir iš bažnytinės muzikos galima padaryti — mokslo dalykas"!

1928 m. birž. m. Kaišiadorių vyskupas, sugrįžęs iš Romos, ėmė sudarinėti kapitulą ir pirmuoju nariu prelato titulu pasikvietė doc. Teodorą Brazį.

Prof. V. Krėvė Mickevičius

Dzūkų vestuvės.

I.

Dzūkai didelės ambicijos žmonės. Todel jų pasiskirstymas į „garsios“ ir „negarsios giminės“ šeimas dar iki šių dienų veikia. Garsi giminė toji, kurios nariai nuo seniausių laikų pasiturinčiai gyvena. Nors „Amerika“ kiek pakeitė tą dėsnį, bet visgi Amerikos uždarbiais praturtėję — tai „homines novi“. Kas iš to, kad viena šeima praturtėjo, jei kitos giminės šeimynos — driskiai.

Todel tėvai, ar patsai bernas, sumanęs vesti, dairosi tinkamos sau giminės mergaitės. Nusistatęs del vienos kurios, turi reikalo anksčiau, nei imti jai pirštis, ją užgerti. Kitaip sakant, padaryti „užgertuves“.

„Užgeria“ paprastai šventadieniais. Susekęs bažnytkiemy ar miestely pasirinktą mergaitę, kviečia ją vieną ar su drauge smuklėn ir vaišina — alumi, pyragu, saldainiais, „piernikais“. Užgerdamas turi būti iš vyriškių tik jis vienas, ir kiti pastebėję, kad bernas „geria“ su merga ar „mergom“, žino, kad jisai daro „užgertuves“, reiškia, mano ją ar vieną jų piršti. Jeigu atsitinka, kad jis nori „užgerti“ tą, kuri jau yra „užgerta“, merga ima atsisakinėti, o bernas tada stengiasi visomis jėgomis įkalbėti, nes jei neįkalbės ir, sumanęs užgerti, neužgers, bus pajuokiamas, kad menkas bernas, kad kito nusigando. Bet „užgertuvių“ darymas užgertai mergai tikrai dažnai priveda prie peštynių, o tos peštynės jau atliekamos ne vieno su vienu, bet vieno kaimo bernų su visais kito kaimo bernais, nes vieni ir kiti laiko sau garbės pareiga užstoti savo kaimo berno garbę. Todel seniau didesnės šventės, atlaidai, kur susirinkdavo visi, o net ir gretimųjų parapijų jaunimas, niekados neapsieidavo be kruvinų peštynių.

Tautosaka 2 [illegible]
BIBLIOTEKA

Užgėręs mergą ten pat tariasi del piršlių pasiuntimo. Jei merga nieko prieš neturi, piršliai bus pasiųsti. Ir merga ir bernas visuomet linkę yra pradėti piršlybas, ar mano viena tekėti, ar nemano, ar mano vienas vesti ar nemano, kadangi didesnis atvykusiųjų pas tėvą piršlių skaičius — didesnė mergai garbė. Bernas gi nieko šiuo atveju nerizikuoja — atsigers piršliuose, gerai pavalgys ir, jei nieko nelaimės, visos išlaidos, su piršimu surištos, jam bus grąžintos.

Bet bernui yra tam tikras negarbės pavojus, jei mergos tėvai nepriims piršlių, reiškia, paniekins jį, kaipo tam tikros giminės narį. Bus gėda ir jam pačiam ir piršliui, su kuriuo atvažiavo, ir visai jo giminei. Todel, jei tuo atveju tenka bernui abejoti, siunčiamas specialiai į mergos tėvus senas žmogus, bet niekados būsimas piršlys, „atsiklausti".

Tas, kuris ateina „atsiklausti", būtinai turi ateiti į mergos tėvus pėsčias. Jei jam tenka padaryti ilgesnė kelionė, žinoma, pėsčias neina, bet važiuoja. Tada turi sustoti kur pas tolimesnius mergos tėvų kaimynus, o į mergą eiti pėsčias, pasiėmęs gana storą ir ilgą lazdą, kaipo ženklą, kad atkeliavo iš tolo ir atkeliavo pėsčias. Toji lazda, tankiai išmarginta, gražiai išraižyta, yra kaip ir „atsiklausimo" simbolis.

Pasirodymas kaime žmogaus su tokia lazda sujudina visą kaimą: — atvažiavo „atsiklausti", į ką gi dabar?

Užėjęs mergos namuosna, pasisveikina Christų pagarbindamas, pastato lazdą kampe prie pečiaus, patsai, apsidairęs, atsisėda ant „uslano" ir ima kalbinti pirmiausia mergelę, o paskui tėvus.

Kreipdamasis į mergą kalba paprastai apie jos „skaisčius veidelius", apie „skersnus žingsnelius", kuriais ji žavi šviesią saulutę. Mergaitė, girdėdama tokius pagyrimus, rausta ir, ne vien tik papročiu sekdama, išsinešdina iš pirkios kamaron, o tada „atsiklaustojas" kreipiasi į motiną ar į abu tėvu, sakydamas, kad jis žinąs tokį jauną bernelį, kuris nori jų sodely stirną nušauti. Aplinkiniais išsireiškimais duoda suprasti tėvam, kas yra, tasai „medinčius", giria jo „aukštus dvarus", jo „turtus" — vistiek ar jis būtų turtuolis, ar ne — jo, pagaliau, protą, darbštumą, sugebėjimą dirbti darbą. Tėvai, suprantama, iš anksto dažniausiai žino berno vardą ir pavardę iš dukters. Jei bernas patinka ir nori, kad jis atvažiuotų su piršliu, neva ima juo domėtis, klausinėti, kas jis, iš kur jis, o „atsiklaustojas" neva drovisi pasakyti jo vardą ir pavardę, pareikšdamas, kad patys turės progos sužinoti ir pamatyti, ar jis, senas, tiesą kalba.

Jei tėvai nenori leisti už berno dukters, surasdami, kad jis netinka jų dukteriai ar tai del „žemos giminės", ar del kitų priežasčių, į gyrimus nieko neatsako, nerodo susidomėjimo, kalba, kad jų dukrelė esanti dar jauna, dar maža...

„Atsiklaustojas" stengiasi dar labiau išgirti berną, bet jei neįveikia, išeina. Tada praneša bernui, kad merginos tėvai jo nenori. Berno jau dalykas, kaip toliau pasielgti.

Jeigu tėvai parodo susidomėjimo ir tuo pačiu norą, kad bernas atvyktų su piršliu, tada „atsiklaustoją" vaišina „pautiene", ir merga apdovanoja jį prieš išvykstant juosta.

Kai atsiklaustojas pargrįžta, bernas ieško piršlio, kurį dažniausiai iš lenkiško vadina „svotu". Ne kiekvienas gali būti „svotu". Pirmiausia — turi būti rimtas, pagyvenęs vyras, seniai vedęs, o be to, iškalbingas. Kiekvienam kaime yra žmonių, kuriems piršliavimas yra pasidaręs kaip ir specialybe. „Svotas" turi turėti didelį kailinį krepšį. Ideališkiausias krepšys — tai iš *„barsuko"* kailio. Tasai krepšys — tai simbolis, kad piršlys yra medžiotojas, kur medžioja mergelę. Todel jis savo kalbose ją vadina „grakščia lapuke", kurios pėdeliai jį šian kieman, šion pirkion yra atvedę ir t. t.

Bernas, norįs važiuoti su piršliu, turi iš anksto pasirūpinti, kad arklys būtų „nusistovėjęs", gerai atšertas, nes liesu arkliu jokis piršlys važiuoti į mergą nepanorės. Dažnai būna, kad patsai piršlys dar prisideda arkliu, ir tada važiuoja pora. Ar pora, ar vienu važiuoja, vistiek paveža piršlys. Važiuoja, varpelį prisirišę į lanką, su „zvanais".

Gavęs piršlį, bernas turi parūpinti degtinės. Jei degtinė prasta, tai ji užmiešiama medumi; degtinė atkišama ir vėl užkišama, kad lengva būtų atkišti pas mergą. Degtinę, truputį užkandžio, saldainių piršlys ima krepšin ir važiuoja į mergą. Išvažiuoti turi paprastai tokiu metu, kad pas mergą būtų po vidudienio.

Kai piršliai įvažiuoja kieman — o važiuoti turi per sodžių ir kieman, kiek arklys gali bėgti — mergelė tuojau slepiasi ar kitan triobų galan, negyvenaman — seklyčion, ar klėtin, bet pirkioje jos neranda, kai piršliai jon įžengia. Taip pat iš pirkios išeina ir tėvas. Jei yra broliai suaugę, jie irgi išsinešdina, dar piršliams neįėjus triobon. Tokiu būdu pasilieka pirkioje tik motina su moterimis.

Piršliai, įvažiavę kieman, stengiasi norakiai kiek užtrukti kieme, kad duotų laiko visą sutvarkyti pirkioje. Žinoma, tą daro tik prigūdęs piršlys.

Įėję pirkion, piršliai kepurių nenusiima, su nieku nesisveikina, bet, daužydami rimbais (botagais) į suolus, ima kalbėti, kad beme-

džiodami užklupo lapukę, kurios pėdai juos privedė prie šios triobos durų, ir todel reikalauja, kad jiem lapukę išduotų. Motina, o jei motina mirusi, tai seniausia amžiumi, ima gintis, kad ji jokios lapukės nemačiusi, todel prašo nekviestų svetelių išsinešdinti iš pirkios, „negąsdinti senų moterų, jaunų mergelių, nekrikdinti mažų vaikelių". Šias kalbas išgirdusiu, bernas su piršliu ima dar smarkiau reikalauti, ir tada motina pareiškia, kad, jei žiaurūs atėjūnai nepasišalins ir nepaliks jų ramybėje, teks pakviesti vyrų apgynėjų. Taip pagrasinus, išeina ir pašaukia vyrą — ir šis įeina pirkion, o jei yra sūnūs, ar kiti vyriškiai, tai ir jie drauge įeina. Jei tėvas yra miręs, jį pavaduoja vyriausias sūnus, ar ir jam nesant, vyresnio amžiaus tam tyčia kviečiamas kaimynas.

Vyrams atėjus prasideda derybos. Piršlys su bernu nenori pasišalinti, reikalauja, kad išduotų jiem pasislėpusią šiuose rūmuose lapukę. Jei neišduosią jos, graso, sudeginsią „aukštuosius dvarus", dūmais paleisią „baltuosius rūmus", kad išrūkytų pasislėpusią žvėrelę.

Neva nugąsdinti vyrai ima derėtis, sakydami, kad išduosią lapukę tik tada, kai medžiotoju sutiksiančiu ją išpirkti. Medžiotoju — piršlys su bernu — pareiškia noro išpirkti lapukę, sumokėti už ją — ir piršlys tada išima iš krepšio degtinę, ištraukia kamštį ir, užkišęs ją rūtų šakelėmis, pastato ant stalo. Tuo metu motina išeina pakviesti dukters.

Kai duktė įeina pirkion, piršlys ir bernas nusiima kepures, žemai nusilenkia mergelei. Piršlys, gražiai kalbėdamas ir žemai nusilenkdamas, ima mergelei „pasakoti", kad „jos skaistūs veideliai, skersnūs žingsneliai sužavėjo bernelio širdį". Todel prašo „rugių piovėjėlę, baltų drobių audėjėlę, kad bernelio pagailėtų, jam rankelę pažadėtų, jo žaliojo vynelio paragautų, taurelę išgertų ir savo baltom rankelėm pripiltų ir bernelį užgertų".

Taip kalbėdamas, kviečia mergą į stalą. Mergelė turi prieiti, atkišti rūtomis užkimštą butelį, įpilti vieną taurelę sau, paragauti, ir pripilti bernui.

Jei merga to berno, kuris atvažiavo su piršliu, nenori, ji neturi atkišti bonkos ir iš jos ragauti. Tas parodytų, kad ji už šito berno netekės, ir tuo piršlybos pasibaigtų.

Bet ir tada, kai mergai bernas patinka, ir ji mielu noru už jo tekėtų, paprotys reikalauja, kad merga negreitai visa tai padarytų, tik ilgai prašoma, ilgai įkalbinėjama ir, pagaliau, motutės įsakoma, piršliui prašant.

Motinai paliepiant, pagaliau, merga prieina į stalą, atkiša rūtomis užkimštą bonką, pila taurėn, atgeria pati tiek, kad vos lūpas pavilgo, ir dapylus paduoda bernui, kuris užgeria piršlį, o piršlys motiną, paskui tėvą...

Ta ceremonija atidaromos piršlybos. Dabar geria iš stiklinėlių — „čerkučių", bet seniau tam tikslui buvo naudojami jaučio ragai, gražiai apdailinti, rėžiniais išrėžinėti, arba ąžuoliniai jaučio rago pavidalu indeliai. Jie buvo taip padirbti, jog atrodė du ragu drauge sujungtu. Tokių taurių dar dabar yra daugel užsilikusių ir naudojamų.

Taip piršlyboms prasidėjus, svečiu nusirengdavo ir, gražiai su šeimininkais tik dabar pasisveikinusiu, sėsdavo visi už stalo; kampe pirmoje vietoje bernas, šalia jo mergelė, šalia berno mergos tėvas, o šalia mergelės piršlys.

Motina tuo metu eina gamintų užkandžio ir vaišių (kepa pautienę, dešras, kumpio).

Mergelė neprivalo tučtuojau sėsti šalia berno. Paprotys reikalauja, kad ji nesiskubėtų užimti piršlio nurodomą vietą, bet, kaipo skaisti mergaitė, drovėtųsi atsisėsti šalia berno. Ji tai gali padaryti tik ilgai piršlio įkalbama. Piršlys ją įkalbinėja žodžiais, visiems jau gerai žinomais, reiškia, apeiginiais. Jis kalba apie tai, kad „patsai likimėlis skyrė mergelei šitą bernužėlį, o ne kitą". Todel turi „bernelio nesidrovėti, arčiau į bernelį atsisėsti, kad jis galėtų mažą kojelę užminti, slaptai rankelę paspausti, ausin meilų žodelį pakuštėti"...

Tik taip piršlio įkalbama duodasi mergelė pasodinti šalia berno nurodytoje vietoje.

Kai susėda visi, ant stalo atsiranda tuojau sviesto, sūrio, medaus, naminio alaus, pautienės, dešrų, kumpio ir kitų valgių, kurių kaimietis gali parūpinti tokiem sveteliam vaišinti.

Vaišių metu pradžioje piršlys ima girti berną ir giria irgi tam tikra programa: giria „jo aukštus dvarus (nors jis dvarų ir neturėtų), jo eiklius žirgus". Paskui giria jo protą, darbštumą... Mergos tėvai visų šitų pagyrimų mandagiai išklauso, paskui atsakydami kalba, kad „jų dvarai dar aukštesni, jų žirgai dar eiklesni", o jų dukružė — tai „visų mergelių geriausia rugių piovėjėlė, baltų drobių audėjėlė".

Piršlys, toms kalboms pritardamas, klausydamas, linksi galvą, o mergelės tėvam baigus kalbėti, patvirtina, kad jis apie jų dukrelę yra girdėjęs, nes, kaip platus pasaulis, visi žmonės apie ją vienan žodin kalba, kaip „varpelis skamba". Tuomi sužavėtas, dar mergelės ne-

pamatęs, „jau ją pamilo jaunasis bernužėlis, nuliūdo, kaip žalias ąžuolėlis“, ir todel, jo besigailėdamas, piršlys prašo tėvą ir motinėlę, kad „leistų savo dukružėlę už jauno bernelio į jo plačius dvarus, aukštus rūmus“.

Tėvai atsako irgi apeiginiais žodžiais, kad jie linksmai ir mielai leistų savo dukrelę už tokio garsaus bernelio, tik bijosi, kad „jo platūs dvarai bus jų dukrelei per platūs, jo aukšti rūmai bus jų dukrelei per aukšti, kad ji neturės tokių eiklių žirgelių, kaip bernelio, nuvažiuotų šešurėlio dvaran“.

Piršlys ramina tėvus ir pasako, ką mergelė privalo turėti, kad galėtų nesidrovėdama, ramiai šešuro dvaran važiuoti — ir čia piršlys pasako, kokio kraičio reikalaujama iš mergos tėvų.

Kraičio reikalavimas prasideda irgi apeiginiais žodžiais: kalbama apie „margas skryneles“, apie „baltų drobių ritimėlius“, o baigiasi reikalavimu gyvulių ir pinigų...

Ir čia jau prasideda derybos, dažnai ilgos ir sunkios. Į derybas bernas ir merga nesikiša, todel, kad jų kišimasis neturėtų jokios reikšmės, nes piršlys tuo reikalu turi aiškias direktyvas iš berno tėvų ir žino, iki kurių ribų gali kraičio klausimu nusileisti.

Derybų metu bernas su merga, neva nedėdami dabos į piršlio su mergos tėvais derybas, kalbasi apie visai pašalinius dalykus.

Pasibaigus sėkmingai deryboms išgeriama piršlio atvežta degtinė, kaipo simbolis, kad piršlybos įvyko. Po to mergos tėvas eina su piršliu apžiūrėti kraičiui numatytų gyvulių, o motina tuo metu rodo būsimajam žentui dukters kraitį — drobes ir kito audeklo prigrūstas dėžes, parėdus, šilkines skareles, kitus audinius, rankšluosčius, juostas, vienu žodžiu — visa, kuo tik gali pasigirti.

Po visų apžiūrų dar užkanda, išgeria piršlio atvežto ir tik dabar iš vežimo išimto alaus — ir jaunieji rengiasi „užurašams“ — į kunigą važiuoti. Važiuoja bernas ir merga, piršlio pavežamu.

Tėvai, pasilikę namie, eina kviestų giminių ir draugiškiau nusistačiusių jų atžvilgiu kaimynų. Tik iš kunigo, — „iš bažnyčios“ jauniesiem parvažiavus prasideda puota, pašaliniams žmonėms dalyvaujant.

Bernui ir mergai patsai nemaloniausias dalykas važiuoti užurašams, kadangi iš senovės laikų kunigai, o dar dažniau vargoninkai, kai kunigas šiems paveda priimti „užurašus“, klausinėja „katekizmų“. Suprantama savaime, kad būtų didelė gėda, jei jaunieji sugrįžtų, nieko nepešusiu. Ir tas dažnai atsitinka, o senovėje dar dažniau atsitikdavo. Tokiais atvejais tiek jaunieji, tiek piršlys pame-

luodavo — ir apeigos eidavo toliau. Tik kitą dieną, visai slaptai nuo kaimynų, bernas su merga eina nelaimingų „užurašų“ apeigą atlikti. Atsitikdavo, kad kelis kartus tekdavo vaikščioti.

Užsirašius ir sumokėjus už užsakas — suprantama, kad moka bernas, bet jei vestuvės neįvyksta, ir šias išlaidas mergos tėvai turi bernui grąžinti — piršlys berno lėšomis perka degtinės kelias bonkas, „ankerį“ alaus, baltos duonos — „pyrago“ — ir važiuoja „namo“, tai reiškia, grįžta į mergos tėvus, kur jau laukia jų sukviesti ten kaimynai — vyrai ir moterys.

Tada tik prasideda tikras pasilinksminimas (balius), kuris užsitęsia ilgai, iki ryto. Geria ir valgo, kiek išgali. Kiekvienas pakviestasis turi pasigerti ar bent parodyti, nuduoti, kad yra pasigėręs, nes su tuo surišti yra tam tikri prietarai, vienas kurių svarbiausias: — jei linksma bus visiems piršlybų dalyviams, linksmas bus ir laimingas jaunųjų gyvenimas, ir atbulai. Prisisotins visi — sočiai ir pasiturinčiai gyvens jaunieji ir atbulai. Todel kiekvienas turi gerti, net ir tie, kurie kitu metu visai negeria, nes kitaip tiek jaunosios tėvai, tiek ir pasiruošusiu susituokti gali pamanyti, kad pavydi jauniesiem būsimosios laimės.

Paprastai dzūkai mėgsta dainas dainuoti, o ypač įkaušę. Mėgsta jas ne tik įkaušę, bet kiekvienai progai pasitaikius, ir tai progai jie iš senų laikų turi atitinkamų dainų. Ir piršlybų pokiliui yra irgi tradicinės dainos, kurių nepadainuoti būtų nepatogu; dainuoti, be abejo, pradeda moterys, o paskui jau prisideda ir vyrai. Visos čia dainuojamos dainos mini berno ir mergos meilės santykius, turi savyje kiek jumoro, pajuokimo, bet tiek švelnaus, jog įžeisti nieku būdu tokia daina negali nei mergos, nei berno, ir niekam nuotaikos nesudrumsčia. Tokių dainų yra daugybė, net kiekvienam atvejui pritaikintų: kai merga turtingesnė ir kai bernas turtingesnis už mergą ir panašiai.

1905 metais piršlybų metu Marcinkonių miestely, kur man teko būti su amž. at. kunigu Jonu Šoblickiu ir Kazaniaus universiteto prof. Aleksandrovu vestuvinių apeigų stebėjimo tikslais, buvo dainuojamos šios dainos:

1. Šelmis melagis tas jaunas bernelis,
   per vasarėlę jis mane viliojo.
2. Per vasarėlę jis mane viliojo,
   o rudenėlį į kitą nujojo.
3. — Jau, motinėle, jau širdužėle,
   mano bernelis keleliu atjoja!

4. — Tylėk, dukrele, tylėk, mano miela, —
gal pro šalelę joja, balta lelijėle.
5. — Jau, motinėle, jau, širdužėle,
mano bernelis su tėveliu kalba!
6. — Tylėk, dukrele, tylėk, viešnele, —
gal kelelio klausia, balta lelijėle.
7. — Jau, motinėle, jau, širdužėle,
mano bernelis į dvarelį joja!
8. — Tylėk, dukrele, tylėk, mano miela, —
gal prašos nakvynėn, balta lelijėle.
9. — Jau, motinėle, jau, širdužėle,
mano bernelis aukšton klėtin eina!
10. — Tylėk, dukrele, tylėk, viešnele, —
gal tik nakvoti, balta lelijėle.
11. — Jau, motinėle, jau, senužėle,
mano bernelis už skobnelių sėdas!
12. — Tylėk, dukrele, tylėk, mano miela,
gerk ir tu drauge, balta lelijėle!
13. — Vai, motinėle, į mane atjojo,
vai, širdužėle, manęs neviliojo!
14. — Tylėk, dukrele, tylėk, viešnele,
į jauną bernelį nedažnai žiūrėki!
15. — Vai, motinėle, vai, širdužėle,
jau dabar žiūrėsiu visą amželį!

Reikia manyti, kad šioji dainelė yra šiam atvejui tipingiausia, nes ji buvo dainuojama stebimose Karolinos Lukaševičiūtės iš Subartonių kaimo ir Pauliaus Pacalio iš Vinkšninių kaimo 1906 metais piršlybose, o taipogi Valkininkų parapijoj Antosės Vičkočkaitės iš Dargužių kaimo 1908 metais.

Prof. Teodoras Brazys savo straipsny „Lietuvių liaudies daina vestuvėse" patiekia kaipo tipingiausią sekančią dainelę:

1. Vai, pakelėje zerkolinė karčiamėlė,
toje karčiamėlėj mano sena motulė.
2. Vai ir atjojo iš tolimo bernelis,
sveikin motulę savo balta rankele.
3. Sveikin motulę savo balta rankele,
sveikin motulę žaliuoju vyneliu.

4. — Motule mano, motule mano miela,
vai, negerk, negerk šito žalio vynelio!
5. Vai, negerk, negerk šito žalio vynelio,
vai, nes aš neisiu už tolimo bernelio.
6. — Dukrele mano, viešnele mano miela,
nepatikėsiu tavo jaunos žodeliais.
7. Dukrele mano, viešnele mano miela,
del sa bernelio apleisi motinėlę.
8. Del sa bernelio apleisi motinėlę,
pamirši kelią į tėvulio dvarelį!
9. — Motule mano, motule mano miela,
gal nenorėtai, kad dažnai atlankytau?
10. — Dukrele mano, viešnele mano miela,
lankyk motulę kas vieną nedėlėlę...
11. Lankyk motulę kas vieną nedėlėlę,
kas nedėlėlę ir kas šventą dienelę...
12. — Motule mano, širdele mano miela,
kaip aš pasieksiu tėvo aukštą dvarelį?
13. — Per jūres mares antele paplaukėsi,
per Dunojėlį žuvele panėrėsi...
14. Per Dunojėlį žuvele panėrėsi,
per žalias girias gegule palėkėsi,
15. pas motinėlę viešnele pasėdėsi,
senai motulei vargeliu pasiskųsi.

Čia patiekiama daina tobulesniame varjante, negu prof. T. Brazio patiekta. Šis varjantas išgirstas ir užrašytas Antosės Vičkočkaitės piršlybų metu.

Jei piršliai ilgai derėjosi del kraičio, moterys jiems dainuoja atitinkamas dainas, kuriose kalbama apie bernelį, į mergelę atjojusį ir visų pirmiausia panorėjusį pažiūrėti „mergelės turtelių, jos didžio kraitelio". Tokiam bernui dainoje merga dažniausiai liepia grįžti, iš kur atjojęs, nes jai tik tas patinka bernelis, — „katras ją mylėjo", „du tris laukelius lydėjo"...

Jis nežiūrėjo mano turtelių,
tai tik gėrėjos skersnais žingsneliais.

Jei berno tėvai turtingesni nei mergos, ir piršliai reikalauja per didelio kraičio, kokį vargu išgalėtų mergos tėvai duoti, moterų dai-

nuojama vėl atitinkama daina, kuri nupasakoja, kaip mergelė, berno elgesiu pasipiktinusi, klausia:

Ko atjojai, bernužėli, mano nemylimas,
ko prisėdai prie šalelės mano nekenčiamas?

Ir liepia jam joti, iš kur atjojęs. Bernas neva įsižeidžia tais žodžiais ir taip jai atsako:

Nesipuikyk, mergužėle, nes ne ūkininkė,
tuščios tavo margos dėžės — tu ne darbininkė.

Kas iš tavo gražumėlio, kad tu vargdienėlė,
kas iš tavo puikumėlio, kad tu našlaitėlė.

Tie žodžiai dar labiau ją įžeidžia, ir merga tiesiog varo jį:

Joki, joki, bernužėli, sau į ūkininkę,
joki, joki, raitužėli, sau į darbininkę!

Aš surasiu sau berneli, kuriam aš patinku:
jis pamilo mano kasas, skaistųjį veidelį.

Visoms dainoms išvardinti ir jų turiniui nupasakoti čia neužtektų vietos, nes kiekvienam atvejui, kiekvienai gyvenimo sudarytai aplinkybei piršlybų dalyviai būtinai suranda atitinkamą dainelę.

Dainose bernas visur figuruoja kaipo „raitelis". Jis ne atvažiuoja, bet „atjoja" ristu žirgeliu. Atjodamas atneša mergelei dovanoti „aukselio žiedelį". Didžiausias dainose papeikimas bernui, gal labiausiai jį įžeidžiantis, tai įtarimas, kad „ne savo žirgeliu" į mergelę „jojo", kad „ne savo žiedelį" mergelei „dovanojo".

Dabar piršliai važiuoja. Dabar jau net retai pas kurį ūkininką ir balną surasi. Nereikia delto manyti, kad dainose taip kalbama „del grožio", arba tik todel, kad dainos buvo sukūrtos bajorų, kuriems žirgas buvo reikalingiausias dalykas, nes bajoras bernas senais laikais tuo pačiu metu buvo ir karys. Žinoma, tai galėjo būti ir, be abejo, buvo. Tokių dainų dauguma, be abejo, bajoriškos - ritieriškos kilmės, ir tos dainos ūkininkiško sodžiaus vėlyvesniais laikais tik pasisavintos. Bet esamomis senelių užrašomis Dzūkijoje dar devyniolikto amžiaus pirmoj pusėj sodžiuose piršliai ne važiuodavo į mergą, bet jodavo. Taip pat ir vestuvėse vyriškas personalas, „broleliai", kurie sudarydavo berno ir mergos „pulkus" — jodavo. Prieš mane guli Vinco Pacalio, 93 metų amžiaus senio iš Vinkšninių sodžiaus, apsakymas, 1905 metais užrašytas, apie jo paties vestuves.

Pasakotojo manymu, jos buvusios labai iškilmingos ir triukšmingos, tokios, kokių „dabar nebūna“. Ten kalbama, kad jo „pulkas“ buvo tiek didelis, jog vienų „brolių“ buvo trisdešimt žmonių, ir visi jie buvo raiti, kad prijodami sodžių, kur merga gyveno, kėlė didžiausią triukšmą ir net šaudė „iš muškietų“. Kad taip galėjo būti ir kad taip senovėje būdavo, rodo atitinkamos dainos, kad nors ir šioji:

1. Tai gražiai dūzgia medy bitinėlis,
tai gražiai joja raitelių pulkelis.
2. Tai gražiai joja bernelių pulkelis,
tai puikiai neša rūtų vainikėlį.
3. Dar gražiau neštų rūtų vainikėlį
jauna mergužėlė ant glodnios galvelės.
4. Rūtų vainikėlį ant glodnios galvelės,
aukselio žiedelį ant baltų pirštelių.

Kitose dainose irgi kalbama apie „pulkus“ bernelių, į mergelę jojančių, kurie jodami „šaudo“.

Puotaujantieji išsiskirsto tik vėlų vakarą, „gaidžiams giedant“. Skirstosi triukšmingai, dainuodami, kad kiti pamatytų ir išgirstų, kaip ten buvo svečiams linksma. Beeidami, bedainuodami šūkaloja: „Jau pragėrėme mergelę, išleisime ją svetimon šalelėn“.

II

Dzūkai, be abejo, turi savyje slaviško kraujo priemaišos. Gal neteisingai manoma, iš šių dienų gyvenimo apsireiškimų sprendžiant, kad ir senovėje lietuviai pasiduodavo slaviškai įtakai ir nutautėdavo. Reikia manyti, kad senovėje procesas vyko atvirkščiai, ir daugėl slaviško elemento įėjo į lietuvių dzūkų gaivalą. Į tai rodo tiek daugelis dzūkų pavardžių, tiek apgyvenamųjų vietų pavadinimai. Jų negalima aiškinti vien tik vėlyvesniu papročiu „lenkinti“ lietuviškas pavardes, nes ten yra slaviška šaknis, kurios atsiradimą galima išaiškinti tik slaviškų pavardžių ir vietų vardų sulietuvėjimu.

Pavyzdžiui, gyvenamųjų vietų pavadinimai: Rodūka (Roduvka), Ucieka (Uciecha), Puvočiai (Puhačy), Gudakiemis. Ten ir žmonės gyvena su grynai slaviškomis pavardėmis: Žolnierauskai, Lepeškos, Čeplikai, Barysai, Gaidukevičiai, Žakevičiai ir t. t.

Ir pačiam dzūkų būde yra kažkas slaviško. Tam „kažkas“ priklauso jų pamėgimas girtis. Dzūkas mėgsta pasigirti, pasirodyti

didesniu turtuoliu, negu yra. Net specialus terminas yra tam apsireiškimui pažymėti — „neštis". „Žmogus nešasi" — reiškia, mano apie save daugiau, negu reikia, nepamatuotai didžiuojasi.

Daugelis dzūkų vestuvinių papročių remiasi tąja pasididžiavimo psichologija.

Nors mergos tėvui ir aišku, kad to kraičio, kurio iš jo piršlys reikalauja, jis negalės duoti, o pažadėti ir neduoti negalima, vistiek laikytų sau netinkamu del nesusitarimo kraičio klausimais su nieku išleisti piršlius iš savo namų. Tais atvejais veikimas prasideda vėliau. Po pirmų užsakų mergos tėvai važiuoja „į peržiūras" („ant peržiūrų" — dzūkiškai tariant). Šis paprotys turi savo logišką pamatavimą — sužinoti, kur leidžia savo dukterį, ar namas pasiturintis, ar atitinka savo padėtimi mergos giminės padėčiai, vienu žodžiu — ar nesudarys „giminei gėdos" su nauja gimine susigiminiavimas. Na, ir susipažinti su būsimojo žento tėvais irgi yra reikalas. Tokis gali būti logiškas pamatavimas, ir išoriniai klausimas taip ir statomas. Bet esmėje visai to nėra: mergos tėvam būsimojo žento ir ekonominė ir moralė būklė yra gerai žinoma be „peržiūrų", su jo tėvais dažniausiai jau gerai pažįstami ir priimdami piršlius jau gerai žinojo, ką priima. Tikra „peržiūrų" prasmė — proga betarpiškai pasiderėti su berno tėvais del kraičio. Ir čia iš anksto yra papročių nustatytas ritualas, kurio gerbiąs save sodietis turi prisilaikyti.

Tuoj po atsilankymo ir tėvų susipažinimo seka vaikais pasigyrimai. Berno tėvas ir motina kalba apie jo darbštumą, tėvam paklusnumą, protą ir sveikatą, mergos tėvai giria savo dukterį, jos moters darbo mokėjimą, švelnumą, darbštumą ir taip toliau. Pasikalbėję, savo vaikus pagyrę, mergos tėvai, berno tėvų lydimi, eina apžiūrėtų savo būsimojo žento „aukštojo dvarelio". Apžiūri kluonus, tvartus, gyvulius juose, svirną, aruodus, pasiįdomauja „aukštu" (kai kur vadinama „viškomis", kitur „antlubiu"), pažiūri, ar daugel ten yra lašinių palčių, skilandžių, dešrų, taukų bandų. Bežiūrėdami, jei mergos tėvai nori del kraičio pasiderėti, ima girti savo ūkį, savo turtus, savo dukters ypatybes, pabrėždami, kad tokiam ūkiui perdidelis būtų dukters kraičio indėlis. Ir čia prasideda, svetimiems negirdint, derėjimasis, labiau ar mažiau užmaskuotas, — kas pareina nuo besiderančiųjų būdo.

Kol tėvai vaikšto, rodo svečiams savo ūkį ir turtus, derasi, pirkioje ruošiamos vaišės, kurių tarpe pirmą vietą užima „pautienė" ir dešros. Berno tėvai stengiasi tyčia svečius ilgiau sulaikyti, kad pir-

kion sugrįžus būtų jau visa vaišėms pagaminta ir artimiausi kaimynai pakviesti.

Ar del kraičio susidera, ar ne, vaišės savaime seka. Berno tėvai, ar nusileidžia, ar nenusileidžia, nežino dar, kaip yra mergos tėvu nusistačiusiu, nes jiedu nenori parodyti ir neparodys, kad reikalaujamas kraitis — „pasogas" — jiem nepakeliamas.

Vaišės, kaip paprastai, prasideda valgiais, paskui seka gėrimas. Šeimininkai įkyriai ragina svečius valgyti ir gerti. Vaišių metu vėl prasideda jaunųjų gyrimas, ne tik iš tėvų, bet ir iš kaimynų pusės. Kadangi dzūkų pasilinksminimas negali apsieiti be dainų, tai ir čia dainuojama irgi papročių jau nustatytos dainos. Jos galima paskirstyti į dvi rūši: dainos, pašiepiančios mergą, ir dainos, pašiepiančios berną. Vienos ir kitos rūšies dainos gana švelniai reiškia pašiepimą, nors gali būti aštresnių, ypač jeigu svečiai nujaučia, kad mergos tėvai turtingesni už berno tėvus ir liko nepatenkinti „aukštais" būsimojo žento „dvareliais". Tuo atveju pašaipa gali būti aštresnė. Žinoma, ne visuomet pašieptosios mergos ypatybės sutampa su pašiepiamomis dainoje ypatybėmis. Net tyčia vengiama, kad tai atsitiktų. Jei, pavyzdžiui, žinoma, kad mergelė graži, pašiepiamas kaip tik veido biaurumas.

Kaipo į vieną charakteringųjų tuo metu dainuojamų dainų galima nurodyti į sekančią dainą:

1. Kai aš užaugsiu, pasiūgėsiu,
ant aukso nendrelės paliūdėsiu;
nulūžo nendrelė per puselę,
nubarė tėvulis per naktelę...

2. — Nebarki, tėvuli už nendrelę,
parvešiu tau turtingą martelę —
tai skaisčią, raudoną veideliais,
tai garsią, turtingą rūbeliais.

3. Parveža martelę, pardundina,
parveža dėželes, parbarškina.
Tai žvengia žirgeliai ant dvarelio,
tai šaukia bernelis savo tėvulio:

4. — Išeiki, tėvuli, anta dvarelio,
pasitiki, tėvuli, savo martelę,
privitok, tėvuli, žaliu vyneliu,
pažiūrėk martelei į jos akeles...

4. Privitok martelę žaliu vyneliu,
pažiūrėk mergelei į jos akeles, —
ar skaisti, patogi savo veideliais,
ar garsi turtinga savo rūbeliais!...

5. — Sūneli mano, raiteli mano,
veltui nustojai laisvų dienelių!
Sūneli vaikeli, tai šimtus duotai,
kad tik dieneles laisvas atvaduotai!

6. — Tėvuli, širdele, sena galvele,
vai, tai aš, jaunas, ir kelis duotau,
tai kelis duotau, jaunas, šimtelius,
kad tik atvaduotau laisvas dieneles.

7. — Sūneli berneli, jaunasai raiteli,
senų dienelių mano paguodėle,
nors ir šimtus duotai šimtelių,
jau neatvaduosi laisvų dienelių...

Pajuokti tokiu būdu tik mergelę būtų nemandagu, todel tos pačios dainininkės ir dainininkai tiek pat atsargiai pašiepia ir berną. Pašiepimo tema — mergos nebranginimas berno meilės ir jo pastangų užkariauti mergelės širdį.

Charakterizuoti tos rūšies dainas gali sekančioji, tais atvejais kuo ne visados dainuojama:

1. Kai aš buvau mažas, mažas nedidėlis,
aš, lopšely gulėdamas, miego nenorėjau.

2. Kai aš pasiūgėjau, vaikščioti pradėjau,
aš nuėjau į stoinelę pažiūrėt žirgelio.

3. — Vai, tėve, tėveli, tėvužėli mano,
katrą duosi man žirgelį joti į mergelę?

4. — Vai, sūnau, sūneli, sūnužėli mano,
širmas žirgas, tymo balnas joti į mergelę...

5. Per girelę jojau, girelė dundėjo —
visų medžių krito rasa ant mano žirgelio.

6. Per laukelį jojau, saulelė tekėjo —
visų medžių džiūvo rasa ant mano žirgelio.

7. Per dvarelį jojau, iš strielbelės šoviau.
Kad ne žirgas, ne balnelis, būtau pats prapuolęs.

8. Žirgas pabėgėjo, balnas pasvirėjo —
Visi mano priešininkai į šalis pabėgo.
9. Išeina uošvelis į didį dvarelį,
Sodin mane nuo žirgelio, veda į klėtelę.
10. Sėdžiu už skobnelių, žiūrau pro langelį:
sniegti, lyja, rasa krinta ant mano žirgelio.
11. — Vai, uošvi uošveli, uošveli tėveli,
kad priėmei mane, jauną, priimk ir žirgelį.
12. — Vai, žente, ženteli, ženteli sveteli,
nepastačiau naujų stoinių del tavo žirgelio.
13. Vai, berne berneli, berneli sveteli,
neužaugo ma dukrelė del tavęs, bernelio.
14. Kepurėlę ėmiau, ant galvelės dėjau:
— Sudiev, sudiev, mergužėle — aš tave mylėjau.
15. — Bernužėli mano, baltas dobilėli,
tu išjosi, atjos kitas į mane, mergelę...

Peržiūrų pokily nedalyvauja jaunimas, net namiškiai, berno broliai ir seserys, jei jų yra. Dalyvauja išimtinai tik vedę, tiek vyrai, tiek moterys.

Jei mergos tėvam nepatiko ar berno tėvai, ar jų ūkis, ar vieta, ar pagaliau jei nesusitarė del kraičio, tada, parvažiavę namo, grąžina „sugertuves" — reiškia, išlaidas už išgertą piršlybų metu „vainikinę" degtinę ir užsakas — ir tuo viskas baigiasi, jei neįsikiša vaikai, kurie dažnai priverčia tėvus būti nuolaidesniais. Tuo atveju paprastai atsilanko pas mergos tėvus berno tėvas, kuris del kraičio ir kitų dalykų susitaria galutinai.

Jei pasitaiko piršliauti mėgėjas, kuris dažnai nuo vienos mergos važinėja į kitą, reikalaudamas didelio kraičio, tokiam bernui, su tikslu jį įžeisti, siunčiamos užugėrų išlaidos su žirnių virkščių gabana. Tuo parodoma, kad mergos tėvai nenori daugiau turėti reikalo su šiuo bernu ir su jo tėvais. Sakoma tada, kad bernas gavo „virkščių vainiką". Bet tatai atsitinka retai, kadangi „virkščių vainiką" pasiųsti, reiškia, skaudžiai berną įžeisti, ir paprastai taip daryti vengiama.

Jei per peržiūras galutinai būna susitarta, tada merga ir bernas rengiasi vestuvėms.

Sodžiuje prieš vestuves mergai netenka rūpintis, kaip mieste, vestuvinio kraičio gaminimu, siuvimu. Geros motinos duktė turi

iš anksto viską pagaminta. „Margos skrynios“ pilnos audeklo ritimų, suknelių — suprantama, pačios mergos arba jos motinos rankom suaustų — prijuosčių, rankšluosčių — „abrūsų“, staltiesių — „skotertėlių“ ir juostų. Jei tenka siūti, tai tik „balti rūbeliai“. Bet visgi su siūviniais maža vargo teturima.

Apie paruošą, kuri vargina tėvus, turinčius pagaminti valgių ir gėrimų, čia netenka kalbėti.

Mergos ir berno rūpestis dabar — sukviesti sau „pulką“. Pati merga sau ieško „draugužėlių“. Kitur jas vadina „seserėlėmis“, o dar dažniau — „družkomis“ (iš baltgudžių paskolintas pavadinimas). Jeigu yra jaunesniosios seserys, jos būtinai turi būti „družkomis“, jei tik yra suaugusios. Viso „draugužėlių“ būna keturios penkios, bet svarbiausią rolę vaidina pirmoji. Savaime suprantama, kad „draugužėlėmis“ gali būti tik netekėjusios.

Jų tarpe aktyvi rolė priklauso tik pirmajai, vyriausiajai. Jos pareigos prasideda dar prieš vestuves. Ji drauge su jaunąja ruošia, kas reikia vestuvėms: peržiūri, ar pakaks reikalingų dovanų — rankšluosčių, juostų, lydi jaunąją išpažintin, jos pareiga parinkti jaunajai kaspinus, kuriuos ji perka savo lėšomis, rūpintis tinkamai pagaminti jaunajai vestuvinių suknelių, priželdinti rūtų vainikui ir „bukietėliams“, kuriais apsikaišioja kitos „draugužėlės“, o taipogi prisagsto juos ir „broleliams“.

Bet ir garbė jai didžiausia: ji visur sėdi šalia jaunosios, ji vestuvių metu dėvi rūtų vainiką, mažesnį, negu nuotaka ir be kaspinų, bet didesnį, negu kitos „draugužėlės“.

Apie kitas jos pareigas bus kalbama vėliau.

Kitos seserėlės jokio vaidmens nevaidina, jos reikalingos tik dekoracijai — juo didesnis „pulkas“, juo gražiau, juo įspūdingesnės vestuvės.

Kiek yra „seserėlių“, tiek turi būti ir „brolių“. Kiekvienai „seserėlei“ turi tekti vienas „brolelis“. Ir čia aktyvesnė rolė tenka pirmajam „broliui“, kuris eina jaunosios globėjo pareigas.

Jei jaunoji turi brolių, aišku, kad jie yra „brolelių“ tarpe, jei tik suaugę.

Be „seserėlių“ ir „brolelių“ mergos pulką sudaro dar „svočios“ ir „maršalka“. Svočiomis būna paprastai jaunos, neseniai dar ištekėjusios moterys. Jų turi būti mažiausia dvi, bet gali būti trys, ir trys dažniausiai būna: „pamerginė, maršalkinė ir namininkė“. Jų pareigos ir prievolės bus nurodytos žemiau: be to, svočių pareigos —

rūpintis išoriniu vestuvių namo papuošimu, rūpintis, kad būtų svečių vaišėms pakankamai prikepta, privirta, pagaminta.

Kaipo tokių pareigų simbolis yra „karvojus" (baltg. „karavaj"?). Tai yra duonos banda, gražiai įvairiais piešiniais išdabinta ir rūtomis apsagstyta.

Piešinius daro paprastai šitaip: iš ropės, o kartais iš medžio — tam reikalui vartojama liepa — daromos įvairios geometrinių figurų klišės, kurios būna atspaustos į minkštą „karvojaus" tešlą. Po to, „karvojus", taip išdabintas, kepamas.

Kadangi negalima nusinešti karvojų su plyšusia pluta — tas reikštų, kad jaunųjų gyvenimas bus nelaimingas — karvojus kepamas du kartu: pirmą kartą ataušintoje krosnyje, kad ten jis lengvai „užsikeptų", nesuskilinėjęs; antrą kartą — karštesnėje krosnyje.

Juo gražiau „karvojus" išmargintas, išdabintas, labiau gėlėmis „vainikuotas", juo didesnė svočiai pagarba.

Pulką kviečia būtinai pati jaunoji — nuotaka. Kviesdama asmeniškai, teikia tam tikras dovanas: broliams — juostas, maršalkai, svočioms — rankšluostėlius („abrūsus"), o „draugužėlėms" — šilkinius kaspinėlius.

Tam tikra tradicija reikalauja, kad prašomi „pulkan" ne tuojau sutiktų, bet du kart atsisakytų. Tuo atveju žmonės tų tradicijų dar iki šiol griežtai laikosi, kadangi dar tvirtai gyvuoja nuomonė, kad jaunųjų nebūsiąs taikus sugyvenimas, jei ne visa bus atlikta, kaip „tėvų nustatyta".

Atsisakius pulkan kviečiamiems pirmą kartą, jaunoji žemai nusilenkia — „kloniojasi" ir vedusiems ir vedusioms — maršalkai, svočioms — bučiuoja ranką, o jaunesniuosius — „brolelius" ir „draugužėles" bučiuoja į lūpas.

Tas pat kartojasi ir antrą ir trečią kartą, po kurio jau būna pareiškiamas sutikimas.

Jaunasis irgi patsai pasirenka ir kviečia sau „pulką". Pulkas sudaromas prisilaikant tų pačių apeigų, kaip ir mergos.

Savaime suprantama, kad berno pulke svarbiausią rolę tenka vaidinti piršliui — „svotui". Jis viso „pulko" galva, jaunojo globėjas ir patarėjas. Kaip mergos pulke vestuvių metu maršalka, taip berno pulke — svotas prižiūri, kad visa būtų atliekama pagal tradicijas — „kaip tėvų nustatyta". Jie abu dėvi plačiomis juostomis, perrištomis nuo kairio peties į dešinį šoną. Tik piršlys — „svotas" dar turi užsikabinęs „šeškinę" iš šeško odos didelį medžioklėj naudojamą krepšį.

557
... Bibliotekos ... BIBLIOTEKA

Paskui seka „broliai", kuriems vadovauja vyriausias „brolis". Jei jaunasis turi nevedusių dar brolių, jie, savaime suprantama, dalyvauja „brolių" pulke, jei tik yra suaugę.

Kiek jaunojo pulke yra brolių — o jų būna ne mažiau, kaip trys, bet gali būti du ir tris kart tiek, — stengiamasi paprastai, kad tiek būtų „svokų".

Svokomis būna jaunos moterys, neseniai dar už vyrų ištekėjusios, dažniausiai artimiausios jaunojo giminaitės, o jei bernas turi vedusių brolių, ar pusbrolių, tai jų žmonos. Bet svokomis gali būti ir netekėjusios moterys — mergos, jaunojo suaugusios seserys.

Svoka, kaip ir mergos pulke „svočia", turi rūpintis vestuvių iškilmėmis. Jų drauge su „broliais" pareiga — padabinti jaunojo namus, nukaišioti vartus, duris, langus ir t. t. Be to, jos turi atsinešti vestuvėsna „karvojų" su visais priedais.

Savaime suprantama, kad tiek mergos, tiek berno pulke turi būti „muzikontas", kurio nusamdymu rūpinasi „broliai", nors moka jam jaunųjų tėvai. Jei „jaunasis" ne bernas, bet našlys, jo pulke „muzikonto" nebūna.

Jaunosios ir jaunojo „broliai" stengiasi nusamdyti juo geriausią „muzikontą". Kurio pulko bus geresnis „muzikontas", to pulko broliams bus didesnė garbė ir pagarba, ypač iš jaunimo pusės.

Už savaitės prieš vestuves, antram užsakui išėjus, jaunasis atvažiuoja pas jaunąją „marškiniautų". Jis jaunosios tėvų maloniai vaišinamas, o jaunoji rėžia jam ir „broleliams" iš „ploniausių drobių ritimėlių kiekvienam po stomenėlį". Jaunąjį apdovanoja ne vienu, bet dviem trimis „stomenėliais", iš kurių svokos siūva jam ir „broliams" vestuvėms marškinius. Dabar paprastai yra tai tik tam tikra apeiga, pasigirti proga, nes bernui pagrįžus namo susirenka kaimo moterys, apžiūro parvežtus „stomenėlius", pakritikuoja, arba pagiria, jei jie gražiai ir plonai būna suausti. Be to, jaunoji dar atskirai siuva jaunajam marškinius, kuriais jį „draugužėlės" apvelka, šliūban važiuojant.

Kai pulkas jau sukviestas, ir su jaunuoju susitarta del vestuvių dienos, jaunoji, vyriausios „draugužėlės" (družkos) lydima, eina išpažinties. „Draugužėlė" ne tik ją lydi, bet ir pati prieina išpažinties. Nuotakos seniau išpažintin eidavo rūtomis apsikaišiusios, o iki sodžiaus galo jas lydėdavo viena kita jaunesniųjų „draugužėlių".

Po išpažinties jaunoji su vyresniąja „draugužėle" parinkdavo ir pirkdavo vestuvėms kaspinus nuotakai dabinti ir siauručius kaspinėlius „broleliams" prie krūtinės su rūtų šakelėmis prisegti.

Po berno apsilankymo jaunoji įgyja nuotakos teises, ir todel, eidama išpažintin ir grįždama iš išpažinties, sutikus savo kaimynus ir kaimynes, žemai jiems nusilenkia — „pasiklonioja".

Nuo šio laiko jai visi teikia ypatingą pagarbą.

Tuo metu prasideda į vestuves svečių kvietimas. Kviečiami būna giminės ir draugingesni kaimynai. Toliau gyvenančius artimus gimines važiuoja jaunųjų tėvas ir motina kviesti, kaimynus, tame pat sodžiuje gyvenančius, kviečia tėvas. Giminės atsisakyti negali, bet ir nepakviesti jų irgi negalima. Kaimynai laisvai kviečiami, kas artimesnis, kuris draugingesnis. Jie gali ir neateiti kviečiami, nors tai retai atsitinka.

Krikšto tėvą ir motiną turi pakviesti asmeniškai jaunieji. Taip reikalauja paprotys.

Pakviestieji, vistiek ar giminės, ar kaimynai, negali atvykti vestuvėsna tuščiomis: turi atsivežti „ragaišių" (iš minkštai sumaltų miltų mažos ruginės duonos bandelės), pyragų, kumpių, dešrų ir skilandžių. Be to, jų arkliai ir pakinktas atiduodamas „pulko" reikalams, net jei pakviestieji nedalyvauja aktyviai vestuvių pareigose. Šitaip pakviestieji yra laikomi vestuvių svečiais.

Be to, per sodžių siunčiamas „kvieslys", kuriuo parenkamas senas vyras, iš mažiau pasiturinčių kaimynų. Jis irgi vėliau būna vestuvių svečias.

Kvieslys eina iš vienos pirkios kiton, tam tikra, gražiai išraižyta ir rūtomis apkaišyta lazda nešinas. Įėjęs pirkion, Jėzų Christų pagarbinęs, atsistoja viduje pirkios ir, lazda pasirėmęs, kviečia visus maždaug šiais žodžiais: „N. N. prašo vestuvėsna visus — didelius ir mažus, jaunus ir senus. Jaunus pašokti, paulioti, senus patrepsėti, jaučio piauto, meitelio penėto, gaidžio kepto paragauti, baltos degtinės, putojančio alaus išgerti; mažų vaikų — už krosnies pasėdėti, po suolus palipinėti, karvojaus palupinėti. Kas kvietimo paklausys, vestuves aplankys — tas pasidžiaugs, žmonių pamatys ir save parodys. Kas neateis — lepšis bus, visų pajuoktas, vištų apneštas, žvirblių aplestas... Jei mergelė jaunoji neateis, jos vieton senas akėčias pastatysim, josios vardu pakrikštysim, kad ožkos lipinėtų ir kiaulės šnipinėtų..." Tų pakvietimų žodžių pasitaiko ir dar įvairesnių. Pareina nuo kvieslio sąmojaus.

Jei kaimynai ir sodiečiai rengiasi apsilankyti, prašo kvieslį atsisėsti, apie jaunąją ir jaunąjį gražiai papasakoti, „apie jų eiklius žirgus, apie aukštus dvarus, apie platus kelius, kur į tuos dvarus ve-

da, kad eidami nepaklystų, kad nepasivėluotų, bet tiesiog pokilin patektų."

Kvieslys prisėda valandėlei, pajuokauja ir eina kiton triobon tą pat darytų.

Kvieslio kvietimas visai nereiškia, kad kviečiamieji bus „svečiais" vestuvėse. Jie kviečiami tik pasižiūrėti. Todel, jeigu kuris kaimynas pasijunta įžeistas, kad jo jaunojo ar jaunosios tėvas nepakvietė svečiu, ir norėdamas tai pareikšti, nekviečia piršlio prisėsti, bet atsako jam, kad „jaunojo ar jaunosios dvarai per toli, jų slenksčiai per aukšti, toli būtų eiti, sunku per slenkstį šokti, geriau namie pasilsėti, Dievui pasimelsti", bet už pakvietimą dėkoja, jauniesiem gero linki, „kad linksmai gyventų, vargų nematytų, sveikų vaikų susilauktų, ligų nepatirtų..."

Tai bendra atsisakymo formulė, bet ji būna įvairinama sulig to, kuris atsako, sąmojaus.

Kelias dienas, paprastai, pradedant nuo antradienio, visas pulkas ima ruoštis vestuvėms. „Draugužėlės" arba „družkos" pirmiausia ruošia „liktorius" arba „pajonkus". Liktorių ruošiama du: vienas jaunajai pagerbti, antras — jaunajam. Vienas bus kabinamas viduje stalo, prieš tą vietą, kur teks sėdėti jauniesiem, kitas viduje pirkios. Jie dirbami iš šiaudų, kuriuos supiausto į vienodus gabalėlius ir suveria ant siūlo taip, kad pasidaro didelis daugikampis, susidedantis iš daugelio mažesniųjų daugikampių. Juo „liktorius" sudėtingesnis, juo gražiau. Kampus jo papuošia įvairiais spalvotais popierėliais. Šis liktorių gaminimo paprotys šiandien pradeda nykti. Seniau juos gamino ir pas jaunąją ir pas jaunąjį, dabar tik pas jaunąją.

„Liktorius" po vestuvių nenuimamas, bet kabo toje pat vietoje, kol susinešioja, kaipo ženklas, kad čia neseniai vestuvės buvusios.

Kad „liktorius" nekabotų ramiai, bet suktųsi, jis kabinamas ant plono, gerai vaškuoto siūlo, o kai kada ant ašuto. Tada oro judinamas jis nuolat juda, sukasi tai į vieną pusę, tai į kitą.

„Pulko" pareiga papuošti jaunosios ir jaunojo kiemą. Vyriškoji dalis priskabo žalių beržo, liepos, ąžuolo šakelių, kuriomis nukaišo triobų palubes viduje ir langus išorėje. Kaišo, suprantama, moterys: mergai — draugužėlės, bernui — svokos.

Dar pina iš gėlių vainikus, kuriais dabina vartus, gonkus. Jei vestuvės būna žiemą ar vėlų rudenį, tai namai nedabinami.

Tik kiemas ir gatvė ties kiemu nuvaloma. Vasarą jie gražiai nušluojami ir geltonu smėliu išbarstomi.

Vėliau durys, lempos, „abrozai" imta puošti įvairiaspalviais popieriukais, bet tasai paprotys atsirado vėliau.

III.

Vestuvių šventė prasideda visuomet vakarą ir todel vadinama toji pradžia — „vakaronėmis". Seniau vestuvės visuomet būdavo sekmadienį, todel vakaronės būdavo rengiamos šeštadienio vakarą.

Tik vėliau, dvidešimto amžiaus pradžioje, kunigai jungtuvėms paskyrė kitas dienas, kad šventadienį žmonės „melstųsi, o ne girtuokliautų". Dabar įvairiose parapijose įvairi nustatyta ir diena.

Povakarėje, temti pradedant, susirenka pas jaunąją — nuotaką — „draugužėlės" (družkos), o taipogi ir kitos sodžiaus mergos. „Draugužėlės" eina visos kitan pirkių galan — seklyčion — su jaunąja ir, ten užsidariusios, rengia ją. Vienos gamina rūbus, kitos kaspinus derina, o vyriausioji „draugužėlė" šukuoja galvą ir pina (masto) kasas.

Tuo metu gyvenamojoje pirkioje susirinkusios mergelės dainuoja įvairias „vakaronių" dainas. Jų charakteringiausios yra šios dainos:

1. Vai, pučia, pučia šiaurus vėjelis,
   vai, atplaukia laivelis, o laively bernelis.
2. Tame laively, tame naujame
   sėdi jaunas bernelis ir jo jaunas brolelis.
3. — Broleli mano, puikus raiteli,
   kur statysim laivelį, ties kuriuo kiemeliu?
4. — Broleli mano, jaunasai raiteli,
   ten mes statysim laivelį, kur mylima mergelė.
5. Kad primanytau — savo mergelę
   aukso žiedan įlietau, ant pirštelio nešiotau.
6. Kad primanytau — savo mergelę
   rūton įpintau, ant galvelės nešiotau.
7. — Nešiok, berneli, nešiok, raiteli,
   juodo povo plunksnelę už kiauninės kepurėlės.
8. Nešiok, berneli, nešiok, raiteli,
   aukso žiedelį, bet ne mane, mergelę...

Paprastai šioji daina dainuojama pirmąja. Po jos seka antroji, tradicinė daina:

1. Tu, ąžuole, tu, žaliasai, nestovėk prie kelio,
   o tai pučia šiaurus vėjas, žalias šakas laužydamas.

2. Žalias šakas laužydamas, žalius lapus plėšydamas —
Išvers tave iš šaknelių, nulauš tavo viršūnėlę.
3. Tu, mergele lelijėle, nesėdėki pas langelį,
nesėdėki pas langelį, nerymoki ant rankelių!
4. Vai, atjoja raitų pulkas, visi raiti šaudydami,
visi raiti šaudydami ir kardeliais džiarškydami.
5. Tiktai vienas liūdėdamas, tave jauną dabodamas,
tavęs jaunos dabotojas, gelsvos kasos gaišytojas...

Jei dar „draugužėlės" nebaigia rengti nuotakos, dainuojamos kitos panašios dainos, kaip, pavyzdžiui, šioji:

1. — Vai, mergele mano, lelijėle mano,
ar būsi tu mano, ar eisi už manęs?
2. — Vai, berneli mano, sakalėli mano,
dar aš pasiklausiu pas rūtų daržėlį...
3. Dar aš pasiklausiu pas rūtų daržėlį,
ar velys rūtelė daržėlin įeiti...
4. Ar velys rūtelė daržėlin įeiti,
ar velys rūtelė viršūnėlę skinti...
5. Dar aš neįėjau rūtelių daržėlin —
sudrebėj' rūtelės daržely, kaip viena.
6. Dar aš nenuskyniau nei vienos viršūnės —
nukrito lapeliai ant drėgnos žemelės.
7. — Vai, mergele mano, lelijėle mano,
vai, ar nežinojai mano unarėlio?
8. Vai, ar nežinojai mano unarėlio,
vai, ar tu nematei mano puikumėlio?
9. Kur mudu stovėjom — žolelė nedygo,
kur mudu kalbėjom — žemelė drebėjo...

Skaičius „vakaroninių" dainų yra gausus ir turiniu įvairus. Visos tos rūšies dainos kalba arba apie buvusius mergelės su bernu santykius, arba numato josios būsimąjį „svetimoje" šalelėje gyvenimą, vaizduojamą nevisai palankioje šviesoje. Tų dainų tikslas parodyti mergelei, kaip ji laimingai yra iki šiol gyvenusi „pas seną motulę", ir kaip teks jai vargti „pas šelmį bernelį", „pas rūsčią anytėlę", „pas šiurkštų šešiurėlį", kurie kiekvieną „suskaito žingsnelį, kiek-

vieną pavydi duonos kąsnelį". Nemaža teks, anot tų dainų, jaunajai mergelei kentėti „nuo mošelių". Tik jaunojo broliai visuomet dainose vaizduojami teigiamai, kaipo užtarytojai, jaunajai mergelei širdingai palankūs.

Tuo savo turiniu „vakaronių" dainos nori sujaudinti, sugriaudinti mergelę, kad per daug nesidžiaugtų, bet greičiau nusimintų, „skirdamasi su žalia rūtele, atsisveikindama su mergelėmis seserėlėmis".

Jos turi ir savo specifišką griaudžią — „gūdžią" melodiją. Todel tosios liūdnos „vakaronių" dainos tikrai sugriaudina ne tik nuotaką, bet ir tėvus, kurių akyse dažnai tuo metu pamatysi ašaras. Ir vėlyvesnis mergelės nuotakos „verkavimas" ne vien tik „apeigų" atlikimas, bet veržiasi iš širdies gilumos, kaip sujaudintos sielos pasireiškimas. Todel šalia tradicinių „verkavimų" dažnai išgirstami improvizuoti verkavimai, nukrypstantieji nuo tradicijos į gyvenimiškas aplinkybes.

Kai nuotaką baigia rengti, ji su rūtų vainiku, šilkiniais kaspinais iki žemės ilgais padabinta, „draugužėlių", taip pat gražiai pasirėdžiusių, lydima, įeina gyvenamon pirkion. Įėjus pirmiausia prieina tėvą, paskui motiną, žemai prieš juos nusilenkia — „kloniojasi", paskui bučiuoja rankas jiem. Tėvas ir motina bučiuoja ją kakton ir peržegnoja — „palaimina naujon kelionėlėn" ir duoda pabučiuoti kryželį.

Paskui nuotaka, taip pat kiekvienai susirinkusiųjų mergaičių pasikloniojusi ir pasibučiavusi į lūpas atskirai, verkaudama dėkoja „jaunoms seserėlėms, skaisčioms mergužėlėms, kad laisvųjų dienelių paskutinį vakarėlį atėjo su ja, vargdienėle, paliūdėti, jaunąsias dieneles, laisvąją buitelę apraudoti".

Taip „paverkavus" išeina „draugužėlių" lydima į kaimą ir eina iš vienos pirkios kiton nuo pradžios iki galo, nė vienos pirkios neaplenkdama.

Kiekvienon pirkion įėjusi pirmiausia, kaip paprastai, sveikinasi bendrai su visais, Jėzų Christų garbindama, paskui, pradėdama nuo seniausių, kiekvienam žemai „kloniojasi" ir senesniesiems bučiuoja ranką, o su jaunesniaisiais į lūpas. Kai nuotaka „kloniojasi", tasai, kuriam ji „kloniojasi", žegnoja ją — laimina, senesni ne tik kryžiumi laimina, bet ir žodžiais linki laimės.

Nors kuris kaimynas būtų didžiausias jaunosios tėvų ar josios pačios nedraugas, vistiek šiuo metu pasielgs, kaip ir visi kiti, su didžiausiu rimtumu, neužgaus nuotakos nei žodžiu, nei žvilgsniu.

Kada nuotaka su visais tokiu būdu atsisveikina, vyriausioji „draugužėlė" josios vardu prašo senuosius „šliūban" nuotaką išlydėti, o „jaunus bernelius ir mergeles seserėles — vakaronėse paliūdėti...".

Apėjus visą kaimą ir su visais kaimynais atsisveikinusi, jaunoji grįžta namo. Priėjus tėvų kiemo vartus sustoja ir ima Merkinės ir Marcinkonių parapijose verkauti maždaug šiais žodžiais: „Vai, aš, jauna, pareinu, Vilniaus miestelį perėjus, su senaisiais ir jaunaisiais atsisveikinus, tolimon kelionėlėn, svetimon šalelėn pasirengusi... Vai, mano tėvuli, tėvuli žilagalvėli, tėvužėli seniausias, vai, ar, senasai, pavelysi man didžian dvarelin užeiti, plačiuoju keleliu, siauruoju takeliu eiti, gailiąją raselę nukrėsti, didžio dvarelio žemelę mindžioti su mažuoju pulkeliu, su rinktiniu rėdeliu, su jaunomis seserėlėmis, su mergelėmis lelijėlėmis?..."

Jei tėvas miręs, tai toliau nuotaka verkauja paprastai šiais žodžiais: „Vai, kad tėvulis jaunosios dukrelės gūdų balselį išgirstų, tai senasis išeitų iš aukštos seklytėlės ant didžiojo dvarelio, atkeltų dukrelei vario vartelius, paimtų už baltosios rankelės, įvestų didžiajan dvarelin... Bet miega tėvulis, miega širdelė sunkiuoju miegeliu aukštam kalnely, po drėgna žemele. Tai jis neišgirs dukrelės, tai jis neprisikels, nesutiks manęs, vargdienėlės, nors raiba gegule kukuosiu, visą vakarėlį verkausiu..."

Bet stebimose vestuvėse Valkininko parapijos nuotakos verkdavo šiuo atveju visai kitais žodžiais: „Mano seserėlės, garsios draugužėlės, vai, jūs praverkite stiklo langelius! Vai, jūs praverkite stiklo langelius, vai, kad pasiektų mano tylus balselis didįjį dvarelį, aukštąją seklytėlę, vai, kad papūstų šiaurus vėjelis, vai, kad nupūstų mano gūdžius žodelius į senąjį tėvulį, vai, kad išeitų mano tikras tėvulis, tėvulis seniausias, kad varinius atkeltų vartelius, kad mane jauną pasitiktų, su aukselio žiburėliais, už rankelės paimtų, įvestų didžiajan dvarelin, nuramintų mano liūdną širdelę, svetimon šalelėn vargti paskirtą...".

Kai nuotaka baigia verkauti, iš pirkios, žiburiu nešinas, išeina tėvas, o jei tėvas yra miręs, tai artimiausias pagyvenusių amžiumi giminių, kuris dabar, šiuo metu, tėvą atstoja, atkelia vartus ir įleidžia nuotaką kieman. Nuotaka tėvui vėl žemai nusilenkia ir pabučiuoja ranką, o paskui eina su „draugužėlėmis" į darželį ir ten, pasirėmus ant tvorelės, ima verkauti, atsisveikindama su žalia rūtele. Verkauti pradeda šiais žodžiais: „Rūtele mano, rūtele žalioji, tu man kaselę dabinai, mano akeles džiuginai, o aš tave, rūtele, jauna ravėjau, šaltinio vandenėliu paliedinėjau, ankstų rytelį nuo tavo lapelių

rinkau gailią raselę, prausiau skaistųjį veidelį! Tai jau neberavėsiu, daugiau nebepaliedinėsiu, gailios raselės neberankiosiu, skaistaus veidelio nebeprausiu, tavo žaliomis šakelėmis, geltona viršūnėle kaselės nebedabinsiu! Kai aš išvyksiu tolimon šalelėn, sunkian vargelin, nuvys mano skaistūs veideliai nuo tų gailiųjų ašarėlių, nuvysi ir tu, žalioji rūtele, niekeno nepaliedinėjama, niekeno neprižiūrima! Vai, prašysiu jaunąją sesulę, vai, prašysiu jaunąją draugužėlę, kad mano rūteles prižiūrėtų, kad žaliąsias pridabotų! Dovanosiu jai vainikėlį nuo savo glodniosios galvelės, kad ji, skaisti, nešiotų, kad ji, skaisti, dėvėtų dieną vakarėlį, kad žaliai rūtelei nuvysti neleistų, kad mano gailias ašarėles parinktų, jomis žalią rūtelę palietų!..”

Čia sodelin įeina nuotakos sesuo, jei yra jaunesnė, ir priima iš jaunosios vainiką. Jei nėra sesers, tą atlieka vyriausioji „draugužėlė”.

Atsisveikinus su darželiu, su žalia rūtele, eina nuotaka į duris ir, ties jomis sustojusi, ima verkauti šiais žodžiais: „Vai, motule mano, motule širdele, kodel supykai ant manęs, jaunosios dukrelės, kad, sena, mane pastatei, kad, sena, man paliepei raibąja gegule kukuoti pas vario dureles, pas sidabrinį slenkstelį nuo subatos vakarėlio iki nedėlios rytelio ir visam amželiui! Išeiki, motule, išeiki, senoji, paguoski jaunąją dukrelę, nuramink josios liūdnąją širdelę!”

Taip šiuo atveju verkauja Merkinės parapijoje, nes tokį verkavimą teko girdėti Subartonių kaime, Gudakiemy ir net Perlojoje. Bet apie Valkininkus kitas verkavimo šiam atvejui turinys: „Vai, aš pakelsiu savo garsų balselį ant viso tėvulio dvarelio, vai, aš prakalbėsiu savo gūdžius žodelius pro rūtų darželį, pro stiklo langelius, į aukštą seklytėlę, vai, kad mane išgirstų sena motulė, vai, kad išeitų per vario dureles, per sidabrinį slenkstelį, vai kad pasitiktų mane, jauną dukrelę, paimtų už baltų rankelių, įvestų šviesion seklytėlėn, pasodintų už aukštų skobnelių. Vai, tada prašysiu senąją motulę, kad užkeltų vario vartelius, sidabriniais juos užrakintų rakteliais, neįsileistų seklytėlėn svetimosios šalies bernelių, kad vaduotų savo dukrelę nuo didžio vargelio, nuo sunkios svetimoje šalelėje buitelės!...“.

Marcinkonių ir Varėnos parapijose trijose stebimose vestuvėse šiuo atveju verkavimas supuolė, bet skyrėsi nuo aukščiau jau patiektųjų, ne tiek savo turiniu, kiek forma: „Motule mano, širdele mano, atidaryk vario dureles, pasitik jaunąją dukrelę! Velyk dukrelei, velyk vargdienėlei žingsnelį žengti, aukšton seklytėlėn eiti; aukšton seklytėlėn eiti, už baltų skobnelių sėsti, tau, senajai, pasiskųsti

sunkiu savo likimėliu, kad, sena, atneštai aukso skryneles, šilko juosteles, išvaduotai mane, savo dukrelę, mano žalią rūtelę, rūtelių vainikėlį...".

Jei motina gyva, tai dukrei taip paverkus, išeina iš pirkios, ima dukrelę už rankos, veda vidun su visu „draugužėlių" pulku.

Įėjus pirkion, nuotaka „kloniojasi" motinai ir bučiuoja jai ranką.

Jei motinos nebėra jau gyvos, jei ji yra anksčiau mirusi, tada nuotaka prie durų dar verkauja šiais žodžiais: „Vai, kad mano motulė mane išgirstų, jaunosios dukružėlės pasigailėtų: atidarytų vario dureles, nubrauktų nuo mano veido gailias ašarėles, nuramintų mano širdelę, paguostų mane, jauną mergelę! Bet guli motinėlė aukštam kalnely — neišgirs dukrelės balselio, neatidarys man vario durelių. Tik atidarys man ne motulės rankelė, tik pasodins mane už skobnelių ne motulė senužėlė..."

Tada išeina moteriškė, kuri tuo atveju pavaduoja motiną, ir įveda nuotaką pirkion su visu pulku.

Nuotaką ir „draugužėles" motina arba ją pavaduojanti moteriškė sodina už „skobnių" (stalo) ir vaišina; jei vestuvės turtingos, ir svočių yra ne viena, bet trys, tai pirmoji svočia, vadinamoji „pamergine", vaišina „mergelių pulkelį" vynu, o jei vyno neturi — medumi arba pagaliau alumi. Bevaišindama kreipiasi į „draugužėles" prašydama nupinti nuotakai naują rūtų vainikėlį „iš pačių rūtelės viršūnėlių", kad „jaunasai bernelis negalėtų lapelių nubraukyti, per vieną naktelę suvytinti" — o jaunąsias mergeles, vakaronėsna atėjusias, prašo „dainelių padainuoti, širdelę gūdžiais balseliais sugriaudinti, ant skaistųjų veidelių gailias ašarėles išspausti".

Užkandžiusios nuotaka ir „draugužėlės" išeina kiton pirkion vainikėlio pintų, o likusios mergos, svočios vaišinamos, dainuoja atitinkamas dainas, kol „draugužėlės" dirba savo darbą.

Dažniausiai dainuoja pirmoj eilėje šias dainas:

1. Subatėlės vakarėlį
   pynė sesės vainikėlį...
2. Dviejų trijų žolynėlių,
   o ketvirtos levandėlės...
3. O ketvirtos levandėlės,
   žalios rūtos garbuonėlės...

4. Ir nupynė, nudabino,
Šilko skaron suvyniojo...
5. Ir padėjo seklytėlėj
ant baltosios palangėlės...
6. Ant baltosios palangėlės,
pati ėjo vandenėlio...
7. Pati ėjo vandenėlio
į gilųjį Dunojėlį...
8. Kai parnešė vandenėlio,
nesurado vainikėlio...
9. Verkė jauna mergužėlė,
šaukė senos motinėlės:
10. — Vai, motule, vai, širdele,
kur nudėjai vainikėlį?
11. Ar ugnelėj sudeginai,
ar vandeny paskandinai?
12. Ir atsakė motužėlė
savo jaunai dukružėlei:
13. — Kad ugnelėj sudegintau,
būt mėlyni pelenėliai,
14. kad vandeny nuskandytau,
būtų drumstas vandenėlis...
15. Nei ugnelėj sudeginau,
nei vandeny nuskandinau —
16. tik atjojo bernužėlis
svetimosios šalužėlės...
17. Jis prijojo prie langelio
ir paėmė vainikėlį...

Jei nuotaka dar neišeina su „draugužėlėmis", mergos gieda toliau, dažniausiai šią plačiai žinomą ir mėgiamą dainelę:

1. Tai gražiai dūzgia
medy bitinėlis,
tai gražiai joja
raitelių pulkelis...

2. Tai gražiai joja
raitelių pulkelis,
tai puikiai neša
rūtų vainikėlį

3. Dar gražiau neštų
rūtų vainikėlį...
jauna mergužėlė
ant glodnios galvelės...

4. Rūtų vainikėlį
ant glodnios galvelės,
aukselio žiedą
ant baltų pirštelių...

Kada vainikas nupintas, nuotaka su „draugužėlėmis" išeina iš kitos pirkios (kito triobų galo). Priešaky vyriausioji draugužėlė neša vos tik nupintą vainiką. Ją sutinka prie pat slenksčio pirmoji — pamerginė svočia, kuri iš josios rankų paima vainiką ir neša jį tėvui, o paskui jaunosios motinai. Kai pamerginė svočia prieina tėvą, nuotaka atsistoja šalia jos, kloniojasi žemai tėvui, paskui motinai ir bučiuoja jiem rankas. Tėvas ir motina peržegnoja — palaimina — vainiką.

Pamerginė svočia deda tada vainiką lėkštėn su vandeniu ir lėkštę stato viduje stalo.

Po visų šitų ceremonijų muzikininkas pradeda griežti, ir tėvas su motina pirmi išeina šokti, tuo būdu pradėdami šokius. Po jų išveda šokti jaunąją vyriausias „brolelis"...

Tokiu būdu prasideda jaunimo pasilinksminimas, kuris tęsiasi iki vėlyvos nakties.

Baigia šokti tik „antriems gaidžiams giedant".

IV.

Pas jaunąjį irgi ruošiamos vakaronės, bet be jokių ypatingų apeigų. Susirenka iš pradžios paprastai sodžiaus mergos ir, padėdamos svokoms „kaišyti" namus, dainuoja tam tikras dainas apie bernelio ir mergelės meilę, apie norą susituokti. Tokių dainų yra labai daug. Mergoms pradėjus dainuoti prisideda ir bernai.

Dažniausiai dainuojama ši daina:

1. Vai, už Nemunėlio
trys aukšti kalneliai,
trys aukšti kalneliai,
trys rūtų darželiai.

2. Vai, tai ten vaikščiojo
jaunoji mergelė,
su berneliu raiteliu
tai gražiai kalbėjo:

3. — Vai, mergele mano,
mergele jaunoji,
ar eisi už manęs,
ar būsi tu mano?

4. Palauk, bernužėli,
palauk, sakalėli,
kito rudenėlio,
kitos vasarėlės!...

5. — Bepigu tau laukti,
pas motulę augti,
o jau man, jaunajam,
svetimoj šalelėj!

6. Ant tavo galvelės
rūtų vainikėlis,
o ant mano, jauno,
aukštas gyverėlis.

7. Ant tavo petelių
šilkų šniūraukėlė,
o ant mano, jauno,
tai vario šarvelis!

8. Po tavo kojelėm
rytelio raselė,
o po mano, jauno,
balnelio kilpelė!

Tiek šioji daina, tiek ir sekančios dainos šitaip dainuojamos: pradžią, pirmus posmus, dainuoja visi — mergos ir bernai, o sekančius posmus — mergos žodžius dainuoja tik mergos, o berno žodžius tik bernai. Tokiu būdu susidaro savotiškas chorų duetas.

Štai antra daina, visuomet tuo metu dainuojama:

1. Šią nedėlėlę per nedėlėlę
žirgelį muštravojau,
išmuštravojęs, iškaitravojęs
į mergelę nujojau.

2. Vai, gražiai bėga širmas žirgelis,
galvelę palenkdamas.
Radau mergelę, baltą gulbelę
naujam rūtų daržely.

3. Rūtelę skina, vainiką pina
ir jauna gailiai verkia:
— Neverk, mergele, neverk, gulbele,
pas motulę būdama.

4. Neverk, mergele, neverk, gulbele,
pas motulę būdama,
tai prisiverksi tada, mergele,
kai mano valion teksi.

5. — Vai lenkias, lenkias giedri saulelė
juodųjų debesėlių, —
taip aš lenksiuosi, jauna mergelė,
tavęs, šelmio bernelio.

6. — Neišsilenkė giedri saulelė
juodųjų debesėlių, —
taip neišsilenksi ir tu, mergele,
manęs, jauno bernelio.

Baigia dainuoti dažniausiai šia daina:

1. Kai aš užaugsiu, pasiūgėsiu,
ant aukso nendrelės pasiremsiu.

2. Nulūžo nendrelė per puselę,
vai, barė tėvulis per naktelę...

3. — Nebarki, tėvuli seniausias,
manęs, bernelio, per naktelę.

4. Vai, kai aš užaugsiu, pasiūgėsiu,
už aukso nendrelę užmokėsiu...

5. Pasėjau kvietelius po lygumas,
paėmiau mergelę sau mylimą.

6. Tai dėkui Dievuliui Aukščiausiam,
tai dėkui tėveliam geriausiem!

7. Tai nenustojau laisvų dienelių,
tai nepražudžiau sa jaunystėlės...

Parėdžius ir išdabinus pirkias, apkaišius pirkių ir priemenės duris gėlėmis ir žaliomis beržo, liepos ir ąžuolo šakomis, mergos eina valgytų, svokų vaišinamos.

Bernams didesniame skaičiuje susirinkus, smuikininkas ima griežti šokius. Pradeda šokius jaunojo tėvas su motina, o po jų veda šokti „vyriausias broliukas" svoką.

Jaunimas irgi šoka iki vėlyvos nakties — iki antrųjų ar net trečiųjų gaidžių.

Ant rytojaus anksti susirenka jaunimas ir svečiai. Šių žymesniuosius „muzikontas“ sutinka, grieždamas jiems „labą rytą“, už ką iš kiekvieno gauna kelis skatikus.

Susirinkus svečiams ir giminėms šeimininkė, jaunojo motina, pavaišina juos pusryčiais, vadinamais „mažaisiais pietumis“.

Kai svečiai ir pulkas pusryčiauja, jaunimas šoka ir linksminasi.

Po pusryčių piršlys („svotas“) su „broliukais“ kyla rengtų vežimų, kinkytų arklių, o svokos, pasiprašiusios kelias mergaites talkon, eina rėdytų „karvojų“ — mažą minkštų ruginių miltų kepalą. Jį apkaišo rūtomis, apriša kaspinais — „stangomis“. Apkaišius svokoms karvojų ir vyriškam pulkui parengus vežimus, sukinkius arklius, pakabinus varpelius („zvanus“), visas pulkas drauge su svečiais eina „pietų valgytų“. Kada pulkas ir svečiai vaišinasi gryčioje, kaimo mergaitės „rėdo žirgus“. Jos apkaišo arklius, vežimus, ienas, pakinktus rūtomis ir kitomis gėlėmis, pririšdamos jas spalvotais kaspinėliais arba siūlais.

Kai žirgai parėdyti ir „pietūs“ baigti, jaunasis atsikelia ir išeina iš užustalės. „Broleliai“ atitraukia stalą į vidurį pirkios, ir tada jaunikis, viso savo pulko lydimas, eina tris kart aplink stalą „prieš saulę“. Eina išlėto, o mergaitės tuo metu dainuoja tam tikrą apeiginę dainą:

1. Vai, vijosi apynėlis
tai aplinkui liemenėlį, —
2. vaikščioja mūsų brolelis
aplinkui baltas skobneles...
3. Vai, vijosi apynėlis,
tai aplinkui liemenėlį —
4. vaikščioja mūsų brolelis
aplinkui baltą duonelę...
5. Vai, vijosi apynėlis,
tai aplinkui liemenėlį, —
6. vaikščioja mūsų brolelis
aplinkui žalią vynelį
7. su mažuoju pulkeliu,
su rinktiniu rėdeliu.

Eisenai pasibaigus, tėvas paduoda jaunajam kryželį. Jaunasis bučiuoja kryželį, paskui tėvui ranką, su juo atsisveikindamas. Paskui atsisveikina su motina, bučiuodamas jai irgi ranką, su broliais, seserimis, su giminėmis ir jaunimu, bučiuodamas senesniems rankas, o su jaunesniais ir jaunesniomis bučiuodamasis į lūpas.

Tuo metu mergos dainuoja sekančią apeiginę dainą:

1. Vai, berneli, mūsų broleli,
lenk galvelę iki žemelės!...

2. Vai, berneli, mūsų broleli,
lenk tėvuliui, lenk motinėlei!

3. Lenk tėvuliui, lenk motinėlei,
mažiems broleliams ir sesutėlėms!

4. Mažiems broleliams ir sesutėlėms,
savo visai garsiai giminėlei!

5. Savo visai garsiai giminėlei
ir artimiems sa kaimynėliams!

6. Ir artimiems sa kaimynėliams,
ir visam jaunam jaunimėliui!

Su visais atsisveikinęs, jaunasis su visu savo „rinktiniu rėdeliu" — pulku išeina ir sėdasi vežiman. Pirman vežiman sėdasi vienas tik piršlys, antran vežiman — jaunasis su „vyriausiu broliuku", o toliau — broliai su svokomis, ir „muzikontas" paskučiausiam. Sėdant vežiman ir išvažiuojant pulkui iš kiemo, mergos atsisveikindamos su jais gieda:

1. Sudievu, mūsų broleli,
sudievu, sakalėli,
iš didelio dvarelio
savo seno tėvulio...

V.

Ant rytojaus, paprastai sekmadienį, o dabar dažnai antradienį, pas jaunąją vestuvės prasideda gana anksti. Vaišinami svečiai ir jaunimas. Svečiai už skobnių, valgiais ir gėrimais. Svečiai už skobnių sodinami atitinkamai šeimininkų norui juos pagerbti. Garbingiausia vieta už „didžiojo stalo", kur sėdi nuotaka su „vyriausia draugužėle" ir „broliuku". Kiti svečiai su antraeiliais pulko dalyviais susėda už kitų skobnių. Tvarką palaiko, vietą nurodo, svečius gerti ir valgyti ragina „maršalka", o vaišinimo prižiūri, valgius ir gėrimus kur, kam ir kokius duoti skiria „maršalkinė svočia".

Jaunimas vaišinamas paprastai gėrimu: alaus bonka ar degtinės stikline. Užkąsti jei duodama, tai baltos duonos — „pyrago" kąsnis.

Po užkandžių — „pusryčių" vieni jaunųjų eina šokti, kiti ruošiasi „svetimą pulką sutikti".

„Svetimas pulkas" traktuojamas nedraugingai. Čia, be abejo, atgarsis tų gilios senovės laikų, kada bernas nevisada žmonos ieškojo taikingu būdu, bet ginkluota ranka.

Paruošimui sutikti „svetimą pulką" vadovauja „vyriausias brolelis", mergos pulko „brolelių" padedamas, ir dar prisideda prie to kaimo jaunimas ir vyrai.

Pirmiausia, tan kaimo galan, iš kur turi svetimas pulkas atvažiuoti, siunčiami žvalgai: tai vaikinai keturiolikos, penkiolikos metų, kurie, išvydę svetimą pulką, turi tuojau pranešti arba net jį sulaikyti, jei „mergos pulkas" nesuskuba pasiruošti.

Paprastai tie žvalgai užkelia vartus, jei sodžiaus gale yra vartai. O jei jų nėra, pasistengia skersai kelio pastatyti ant ožių „šatrą".

Prie jaunosios kiemo vartų mergos pulkas irgi ruošia tam tikras kliūtis. Vartai irgi užšaunami „šatra". Prie vartų iš gatvės iš vienos ir kitos vartų pusės dedami loviai, pelenų pilni, ant lovių įtaisomi ratai taip, kad juos galima būtų sukti už pritaikytų rankenų. Ratai apipinami šiaudinėmis „uodegomis". Ratus sukant „uodegos" dulkina pelenus, „pelenų debesius" kelia. Už tvoros, darželyje, susėda senesni vyrai, užsitaisę šautuvus, suprantama savaime, tuščiais šūviais.

Kai žvalgai praneša, kad „svetima šalis" atvažiuoja, mergos ima dainuoti šią dainelę:

1. Atarūksta, atadulksta
NN (pavyzd., Niedzingės)
pulkelis,
N (Mariute) mergužėle,
N... lelijėle,
NN pulkelis...

2. Užrūkina, uždulkina
X (Subartonių) laukelius
N... mergužėle,
N... lelijėle,
X... laukelius...

3. Užrūkina, uždulkina
tėvulio dvarelį,
N... mergužėle,
N... lelijėle,
tėvulio dvarelį...

4. Užrūkina, uždulkina
rūtelių darželį,
N... mergužėle,
N... lelijėle,
rūtelių darželį...

5. Vai, užrūkins, vai, uždulkins
tavo gelsvą kaselę,
N... mergužėle,
N... lelijėle,
tavo gelsvą kaselę...

Tokia daina minima prof. T. Brazio, tokia daina teko išgirsti ir Subartonyse. Bet Marcinkonių stebimose vestuvėse visur dainuojama ta proga kita daina, gal labiau charakteringa visoms šiuo metu daromoms apeigoms:

Vai, sukukuoki, sesule,
gegulės balseliu,
vai, prikelki brolelius
iš saldaus miegelio:

Vai, tai atjoja berneliai
svetimos šalelės,
visi jauni šaudydami,
šoblelėmis džiarškindami.

Vai, tai kelkitės, broleliai,
užkelkite vartelius,
neduokit nuskriausti
jaunąją sesulę.

Neduokit nuskriausti
jaunąją sesulę,
neleiskit mindžioti
jos žalią rūtelę.

Kai mergos taip dainuoja, nuotaka, verkdama ir žemai nusilenkdama savo „broleliams", prašo, kad ją, jaunąją, gintų, „svetimo pulkelio į didįjį tėvulio dvarą neįsileistų, mindžioti žalios rūtelės neduotų, neleistų pražūti josios jaunoms dienelėms, atsiskirti nuo tėvo motinėlės, nuo jauno jaunimėlio". Paskui irgi verkaudama kreipiasi ji į savo „draugužėles", prašydama, kad „ją paslėptų nuo svetimos šalies bernelio, kad išsaugotų josios žalią rūtelę..."

Jaunimas, vyriausiojo „brolelio" vedamas, išeina į vartus ir užima saugojamas vietas, o nuotaka su „draugužėlėmis" eina kitan triobos galan — seklyčion.

„Svetimas pulkas", privažiavęs pirmą, žvalgų pastatytą užtvarą, paprastai nebando prasiveržti, bet stengiasi geruoju atsipirkti, duodamas vaikams „saldainiams nusipirkti" kelis skatikus. Kad ilgiau sulaikytų „svetimą pulką", — vaikai — žvalgai kurį laiką derasi ir pagaliau pulką praleidžia.

Įvažiavę kaiman leidžia arklius šuoliais, vydami juos, kiek galėdami, kad įsibėgėję jie sulaužytų užtvarą ir įsiveržtų jaunosios kieman.

Kai „pulkas" privažiuoja kiemą, vieni vietinio jaunimo ima sukti ratus ir dulkinti pelenais, kad nubaidytų arklius, kiti stovėdami už šatra užstatyto įvažiavimo, rėkia ir mostiguoja rankom, arklius irgi baidydami. Pasislėpę su šautuvais už tvoros ima šaudyti tiesiog į arklius.

Retai atsitinka, kad atvykusiems iš karto pasiseka įvažiuoti kieman: įgąsdinti arkliai prabėga šalimi, ir tada tenka kiek pravažiavus grįžti ir kartoti iš naujo pastangas.

Jei visgi po kelių pakartotų pastangų nepasiseka įsilaužti varu į kiemą, tada piršlys ima derėtis su jaunimu, siūlydamas už „mergelės gelsvą kaselę" tam tikrą atlyginimą „žaliuoju vyneliu, geltonuoju miduliu". Jis išsitraukęs iš savo krepšio pasaldintos degtinės — krupniko, ima vaišinti jaunimą.

Tada užtvaros nuimamos ir berno pulkas įleidžiamas kieman.

Įvažiavus jaunojo pulkui kieman, pasitikti jaunąjį išeina būsimasis uošvis su uošve. Uošvis, nešinas ant lėkštės duona ir druska, o uošvė — vyno ar alaus stikline. Jaunikis, išlipa iš vežimo, bučiuoja uošviui ranką, atsilaužia duonos kąsnelį, padažo jį druskon ir suvalgo, paskui bučiuoja uošvei ranką, ima stiklinę ir geria. Išgėręs stiklinę sukulia ją į žemę. Po to „maršalkinė" svočia vaišina kitus pulko dalyvius.

Priėmimui ties durimis pasibaigus, jaunasis su savo pulku įeina pirkion ir sėdasi už „didžiojo" stalo. Mergos pulkas, išskyrus draugužėles, pomerginė svočia ir svečiai susėda už kito stalo — ir prasideda vaišės. Svoka ant stalo deda apkaišytą „ragaišį".

Vaišių metu jaunimas — mergos ir bernai — suėję pirkion, ima dainuoti pašiepiančias jaunojo pulką dainas. Daugiausia tenka piršliui ir svokoms.

Dainuojamos šios, kitu atveju visai neįmanomos dainos, o tuo metu pačių doriausių mergų dainuojamos viešai:

Sėdi piršlys ant suolo, ant suolo,
karo pautai po suolu, po suolu.

Mislino katinas, kad dešra, kad dešra,
o tai pautai ir mašna ir mašna.

Katinas sakė: — tai mano, tai mano!
Piršlys rėkė: — tai mano, tai mano!

Paskui pašiepia dainose piršlį ir svoką drauge:

Po svokelės nosim
voras musę korė.
Regėt' — svoka nenauda:
voro nenuvijo.

Ant svokelės kelių
piovė žydas telių.
Regėt' — svoka nenauda:
žydo nepravarė.

Ant piršlelio pliko
visi šunys šiko.
Regėt' — piršlys nenauda:
šunų nenuvijo.

Ant piršlelio dryžo
visos ožkos myžo.
Regėt' — piršlys nenauda:
ožkų nepravijo.

Paskui pašiepiama vienos tik svokos:

Mislinom: svokelės
garsios giminėlės,
ažna mūsų svokelės
kiaulių padermėlės.

Mislinom: svokelės
važiu atvažiavo,
ažna mūsų svokelės
šiknom atšliūžiavo.

Mislinom: svokelių
suknelės raudonos,
ažna mūsų svokelių
šiknos raudonavos.

Džiovytų molelių
ir girnos nemala,
o mūsų svokelėms
viskas po dantimis.

Rūgytų varlelių
ir kiaulės neėda,
o mūsų svokelėms
viskas po dantimis.

— Ar gardi, svokele,
tau šita mėsaitė?
— Nei šiokia, nei tokia,
tai kaip vištinaitė.

— Tu, svokele, čukna,
visur tavo trumpa.
Kodel tavo, kodel tavo
galvysčė didelė?

— Pas motulę augau,
skepetos nemačiau,
todel mano, todel mano
galvysčė didelė.

— Tu, svokele, čukna,
visur tavo trumpa.
Kodel tavo, kodel tavo
kaklyštis taip trumpas?

— Pas motulę augau,
karolių nevaidžiau,
todel mano, todel mano
kaklyštis taip trumpas?

— Tu, svokele, čukna,
visur tavo trumpa.
Kodel tavo, kodel tavo
Zizyštės didelės?

— Pas motulę augau,
šniūraukos nevaidžiau,
todel mano, todel mano
zizyštės didelės.

— Tu, svokele, čukna,
visur tavo trumpa.
Kodel tavo, kodel tavo
pilvyštis didelis?

— Pas motulę augau,
prijuostės nevaidžiau,
todel mano, todel mano
pilvyštis didelis.

— Tu, svokele, čukna,
visur tavo trumpa.
Kodel tavo, kodel tavo
kojysčios ilgos?

— Pas motulę augau,
kojinių nevaidžiau,
todel mano, todel mano
kojysčios ilgos.

— Tu, svokele, čukna,
visur tavo trumpa.
Kodel tavo, kodel tavo
kojysčios didelės?

— Pas motulę augau,
batelių nevaidžiau,
todel mano, todel mano
kojysčios didelės.

Duok svokelėms sūrio,
jei ne sūrio — ridiko.
Nuo ridiko pritiko,
svokos durų netiko...

Svoka durų netiko
ir po krosnim prišiko.
gaidys akį iškirto,
pelės urvan įvirto...

Nesiglausk, svoka, į sieną:
mūsų siena plyšuota.
Ištrauks svoką per sieną,
nutemps svoką šiaudynan...

Nutemps svoką šiaudynan,
nuves svoką kiaulynan.
Kiek šiaudyne šiaudelių,
tiek svokelei vaikelių...

Prašome svokelių dovanoti
mūsų giesmelės pridaboti.
Ne mes pačios išmokom —
mus broleliai pamokė.

Mus broleliai pamokė
ir vardelius pasakė,
ne kurių kitų,
tik NN...

Paskui lygiai pajuokiami jaunojo pulko „broleliai" tiek pat šlykščiu būdu. Paprastai jie pajuokiami šia daina:

Mislinom — bernelį „broliai" atlydėjo,
ažna su juo piemenukai atriedėjo.

Mislinom — broleliai žirgeliais atjojo,
ažna tie broleliai kiaules pažaboję...

Mislinom — brolelių rankoj kančiukėliai,
ažna jų rankelėj kanapių pasaitėliai.

Mislinom — broleliai visi čebatuoti,
ažna tie broleliai ne visi vyžuoti.

Mislinom — broleliai juostom apsijuosę,
ažna tie broleliai karnelėmis pasijuosę.

Per sodžių jojo — purvyne nuklimpo,
per kiemelį ėjo — durelių netiko.

Prie durų broleliai tai kada kalbėjo,
iš tų brolelių nosies varvėte varvėjo...

Jei jaunoji dar nepasirodo, mergos tuo metu dainuoja kitas pašaipos dainas, jų tarpe dažniausiai sekančią:

Gražus bernelio pulkelis,
garsūs jaunojo broleliai!
Jų žirgeliai — kuineliai,
jų balneliai — alksniniai.

Kuineliai pažaboti
rezginių pasaitėliais,
kuineliai pakaustyti
kručkų pasagėlėmis.

Kai laukeliu jojo,
visos varlės kvarkė,
kai sodžiun įjojo,
visos kiaulės žviegė.

Kai per sodžių jojo,
kručkeliai lekiojo,
viso sodžiaus kiaulės
kručkelius rinko.

Kai per vartus jojo,
nuo kuinelių krito,
kai per kiemą ėjo,
ties durimis virto...

Prašome brolelių dovanoti,
mūsų giesmelės pridaboti.
Ne mes pačios išmokom,
mus svokelės pamokė
ir vardelius pasakė,
Ne kurių kitų,
tik bernelių šitų —
N N N.

Kai pulkas valgo, taip nemandagiai garbinamas, „draugužėlės" kitam triobų gale — seklyčioje parėdo jaunąją „po baltais", prisega ant galvos vakar vakaronėse nupintą mažąjį „šliūbinį" vainikėlį. Taip parėdyta jaunoji, draugužėlių lydima, eina rūtų darželin su žaliomis rūtelėmis atsisveikintų. Ją veda „pamerginė" svočia ir vesdama šitaip verkauja: „Pravedu takelį, praminu kojele jaunajai mergelei į rūtų darželį, į žaliąją rūtelę. Padėk, Dievuli, mūsų jaunajai mergelei su rūtele kalbėti, su žaliąja gražiai atsisveikinti."

Nuotaka, sekdama svočia, verkauja irgi ir paskui, priėjus darželį, pasiremia ant vartelių ir tęsia verkavimą toliau:

Vai, aš, jauna, įstosiu
tetulės žingsnelin,
tai aš, jauna, pasiremsiu
ant rūtelių darželio,
tai aš, jauna, paleisiu
savo gūdų balselį
per žalių rūtų darželį!..
Vai, rūtele mano,
rūtele žalioji,
jei tu, žalia, išgirsi
apie mano sunkią buitelę,
tai tu, žalia, išdžiūki
nuo kamblelio iki viršūnėlės.
O jei, žalia, išgirsi,
o jei, žalia, sužinosi
apie mano gerą buitelę,
tai, žalia, nubujoki
sulig darželio tuinelių,
tai, žalia, pražydėki
keisčiausiais žiedeliais.

Kai jaunoji taip verkauja, ant rūtų darželio vartelių pasirėmusi, vyriausioji „draugužėlė" aplieja vandeniu rūtas — „palieja". Paskui priraško rūtų šakelių ir perduoda jas kitoms „draugužėlėms", kad jos „broleliams" prisagstytų.

Kai ji raško rūtas, jaunoji tuo tarpu verkauja:

Vai, sese, sesule,
sesule jaunoji,
neberaškyki žalios rūtelės,
nevirkdyki manęs, mergelės!
Vai, sako kalba man širdelė,
kad nebeskinsiu jau rūtelės,
nebedabinsiu daugiau kaselės,
nebesidžiaugsiu žaliosios rūtelės
šakelėmis, geltonomis viršūnėlėmis...
Nuraškyta, nulaužyta rūtelė,
nuvirkdyta, nuskriausta
aš, jauna mergelė..."

Kai ji taip verkauja, su rūtelėmis atsisveikindama, prieina vyriausias „brolelis", paima ją už rankos, atitraukia neva prievarta nuo darželio ir veda ją atgal pirkion.

Eidama paskui „brolelį", nuotaka verkaudama, kaip ir prikaišioja jam šiais žodžiais:

„Vai, broleli mano, broleli sakalėli,
kodel neapgynei jaunos sesulės
nuo svetimos šalies pulkelio!..
Kodel neužstojai svetimam berneliui
plataus kelelio, skersaus takelio
į žalios rūtos darželį?
Bet tu, broleli mano jaunasis,
bet tu, sakalėli mano skaistusis,
neleidi man apverkti jaunąsias dieneles,
pakalbėti su žaliąja rūtele.
Gal gi jaunam pagailo
trumposios valandėlės
man su žalia rūtele kalbėti,
kad jaunas nedavei man
su rūtele pasišnekėti,
su žaliąja atsisveikinti,
savo dalele pasiskųsti..."

Šitaip verkaudama eina ji pirkion, „brolelio" už rankos vedama. Bet priemenėje sustoja ir laukia išeinant tėvų ir laukdama verkauja šiais žodžiais:

Vai, tėvuli mano, tėvuli seniausias!
Vai, motinėle mano, motule mieliausia!
Vai, atidarykita baltas dureles,
vai, išeikita į jaunąją dukrelę!
Vai, prakalbėkita, vai, pasakykita,
ar velysita man, jaunai, įeiti,
aukštą slenkstelį peržengti,
už baltųjų skobnelių atsisėsti,
žalio vynelio paragauti,
baltosios duonelės užkąsti
su mažuoju pulkeliu,
su rinktiniu rėdeliu?

Kai ji baigia verkauti, priemenėn išeina tėvas su motina, kuriem nuotaka žemai nusilenkia ir bučiuoja rankas. Tėvas ima nuotaką už vienos rankos, motina už kitos ir veda ją pirkion, kur jau susirinkę visi vestuvininkai.

Įėjus pirkion nuotaka sustoja viduje triobos. Ją apsupa dabar visos draugužėlės. Stovėdama viduje pirkios ir žvalgydamasi į visas puses, ji toliau verkauja:

Vai, kodel užtaisytos
šitos baltos skobnelės
baltomis servetėlėmis,
margomis skotertėlėmis?
Ar aš, jauna, tingėjau
subatos vakarėlį
jas baltai numazgoti?
Ar aš, jauna, nemokėjau
senam tėvuliui įtikti?
Ar aš, jauna, nepajėgiau
senai motulei patarnauti,
žalio vynelio paduoti?

Jai verkauti bebaigiant, atsikelia jaunojo „vyriausias brolelis", prieina prie jaunosios mažu rūtų ryšulėliu-pluošteliu ant kepurės nešinas, ir prakalba, tą rūtų pluoštelį paduodamas:

Neverk, jaunoji mergele,
gulbelės balseliu nedejuok!
Sveikina tave jaunas bernelis
ir dovanoja ne auksu, ne sidabru,
tik žaliųjų rūtų vainikėliu,
meile, taika ir linksmu sugyvenimu!
Prašome priimti!...

Vyriausioji „draugužėlė" paima tą pluoštelį, dalina jį pusiau: vieną pusę prisega jaunajai prie krūtinės, perrišus tam tyčia pagamintu kaspinu; paskui eina prie jaunojo ir sako:

Dėkavoja jaunoji už gerą žodelį
ir siunčia tau, berneli,
žaliosios rūtos vainikėlį...

Tuos žodžius tarusi, vyriausioji jaunosios „draugužėlė" prikabina rūtų pluoštelį jaunajam prie krūtinės.

Paskui piršlys deda „vyriausiam" jaunojo „broliukui" ant kepurės dovanų pinigais jaunosios svočioms ir siunčia joms su šiais žodžiais: „Dovanoja piršlys svočias auksu, sidabru, meile, taika ir gražiu suėjimu — prašo priimti". Jei svočios nepatenkintos dovanomis, neima jų, bet, uždėję ant dovanų juodos duonos riekelę, siunčia piršlio dovanas atgal. Tada piršlys didina dovanas ir siunčia jas atgal per vyriausiąjį „brolį" su tais pačiais žodžiais. Kai dovanos jau patenkina svočias, jos dovanas priima, vaišina alumi ar medumi įteikėją, paskui deda ant jo kepurės rankšluostį ir siunčia per jį piršliui su šiais žodžiais: „Dėkavoja svočios piršliui už dovanas ir siunčia rankšluostį, kaipo ženklą meilės, taikos ir gero suėjimo."

Piršlys priima rankšluostį ir persijuosia juo per petį.

Šiai apeigai pasibaigus jaunojo „broleliai" apdovanoja jaunosios „draugužėles". Jie irgi susideda pinigais, padeda vyriausiam broliui ant kepurės ir siunčia „draugužėlėms" su šiais žodžiais: „Dovanoja jaunojo broliai draugužėles auksu, sidabru, meile, taika, gražiu suėjimu ir prašo priimti." Jei draugužėlės dovanomis būna nepatenkintos, jos pasielgia, kaip ir svočios, o jei patenkintos, tai dovanas priima ir pasiuntinį vėl pavaišina alumi ar medumi. Po to vyriausioji draugužėlė prieina į jaunojo brolius ir kiekvienam jų prisega prie krūtinės siauru kaspinėliu perrištą rūtų pluoštelį. Paskui kiekviena „draugužėlė" prieina atitinkamą jaunojo „brolelį", perjuosia jį juosta ir pasibučiuoja į veidus.

Kai jaunasis apdovanoja jaunąją rūta, mergos, pirkioje susirinkusios, gūdžiais balsais dainuoja:

Vai, tu, sesule, sesule mylimiausia,
prašom jaunosios nepristoti svetimos šalelės.

Prašom jaunosios nepristoti svetimos šalelės,
prašom jaunosios neimti šito vainikėlio.

Šitas vainikėlis tai ne žalių rūtelių,
ne žalių rūtelių, tik gailių dilgėlėlių.

Šitas vainikėlis ne sesulių nupintas,
ne sesulių nupintas, senų bobų nuraizgintas.

Kai jaunojo pulkas mainosi dovanomis su svočiomis ir draugužėlėmis, tuo metu mergos dainuoja:

Vai, taigi ir būta veislios juodos kuoselės,
Vai, tai ir privaisinta juodųjų kranklelių.

Vai, tai jie sulėkė iš svetimosios šalelės,
vai, tai jie aptūpė mergelės aukštą dvarelį.

Vai, tai jie nulesė raudonas vyšneles,
vai, tai jie nuraškė žaliąją rūtelę.

Vai, tai jie nuraškė žaliąją rūtelę,
vai, tai aptrėkė balčiausias mūsų skobneles.

Vai, jūs, mūsų, broleliai, broliai sakalėliai,
imkite smailias vylytėles, miklius kilpinėlius.

Imkite smailias vylytėles, miklius kilpinėlius,
vykite, šaudykite juoduosius kranklelius!

Tuo metu, kai mergos taip dainuoja, jaunojo pulkas vėl sumeta pinigų ir per „vyriausiąjį broliuką" siunčia jaunosios tėvams dovanų su šiais žodžiais: „Jaunojo gausus pulkelis siunčia jum, tėveliai, skairias dovanėles — auksu, sidabru už dukrelės kaselę, už jos žalią rūtelę ir siūlo meilę, taiką ir gerą sugyvenimą! Prašome, žemai lenkdamiesi, mūsų dovanėlių neatmesti, maloniai ranką mums pratiesti!" Tėvas su motina du kart atsisako priimti, o priima tik iš trečio karto. Tada jaunosios motina, ar ją pavaduojanti, deda broliui ant kepurės tiek rankšluosčių (abrūsų), kiek yra berno pulko vyriškių dalyvių, ir tiek skepetėlių, kiek yra svokų, ir siunčia su šiais žodžiais: „Dovanoja jaunosios tėvai žento pulką šiomis mažomis dovanėlėmis, kaip ženklu, kad meilę, taiką ir gerą sugyvenimą priėmė". Tada prieina būsimasis žentas ir bučiuoja jaunosios tėvam rankas, o jiedu jį bučiuoja į galvą.

Kada atliekamos šios pareigos, mergos dainuoja, tėvam prikaišiodamos:

Vai, senas tėvuli, tėvuli seniausias,
gal, senas, netekai aukso, sidabrėlio?

Gal, senas, netekai, aukso sidabrėlio,
kad, senas, užstatei dukrės žalią rūtelę?
Kad senas užstatei dukrės žalią rūtelę,
kad, senas, užstatei josios laisvas dieneles?
Kad, senas, užstatei josios laisvas dieneles,
pardavei gelsvą kaselę svetimai šalelei?

Po visų šitų apeigų jaunosios draugužėlės veda jaunikį svirnan ar kitan pirkios galan (seklyčion), „rengti šliūban". Ten jį apvelka jaunosios pasiūtais marškiniais, apjuosia josios suausta juosta ir patiekia jam rūtų šakelę, įvyniotą skarelėje. Po to jaunikis apdovanoja „draugužėles" pinigais.

Kai „draugužėlės" nueina rengti jaunikį, nuotaka prisėda už savo pulko stalo, o mergaitės, stovėdamos prie durų, dainuoja:

— Ko sėdi, sesule, ko neverki,
ko savo tėvulio nevirkdini?
— Verks mano tėvulis nevirkdytas,
man palšus jautelius atiduodamas.
— Ko sėdi, sesule, ko neverki,
ko senos motulės nevirkdini?
— Verks mano motulė nevirkdyta,
man baltą šarvelį atiduodama.
— Ko sėdi, sesule, ko neverki,
ko jauno brolelio nevirkdini?
— Verks mano brolelis nevirkdytas,
man širmus žirgelius atiduodamas.
— Ko sėdi, sesule, ko neverki,
jaunosios sesulės nevirkdini?
— Verks mano sesulė nevirkdyta,
palšas karveles išvarydama.

Ši daina dainuojama šitaip: strofa, kurioje pareiškiamas klausimas, visų mergų dainuojama, o neva jaunosios atsakymas — vienos arba dviejų mergaičių.

Jaunajam užtrukus seklyčioje mergos dainuoja dar sekančią dainelę:

Mergele jaunoji, gulbele baltoji,
netekėk už bernelio, netekėk už bernelio:
del tavo kraitelio į tave atjojo.

Mergele jaunoji, gulbele baltoji,
nemylėki bernelio, nemylėki raitelio:
jis meilės nevertas, meiliųjų žodelių.

Mergele jaunoji, gulbele baltoji,
nemylėki bernelio, nemylėki raitelio:
jis žiaurus būdeliu, jis šiurkštus žodeliais.

Jei tikrųjų tėvų nėra, jei jie yra jau mirę, tada vietoje anksčiau nurodytos pirmosios dainos, mergos dainuoja sekančią:

Mergele sesutėle, atsimink, prisimink,
ko nėra didžiam dvarely, aukštoje klėtelėj?

Ko nėra didžiam dvarely, aukštoje klėtelėj,
kas nekrovė šarvelio, kas nerinko šimtelių?

Kas nekrovė šarvelio, kas nerinko šimtelių,
kas nerengė rengelės, negodojo godelės?

Kas nerengė rengelės, negodojo godelės,
kas nerinko pulkelio, nesodino už skobnelių?

Nėr tėvulio didžiam dvare, — tai nekrovė šimtelių,
nėr motulės seklytėlėj, — tai nekrovė šarvelio.

Tai nekrovė šarvelio, tai nerengė rengelės
ir nerinko pulkelio, nesodino už skobnelių.

Tuo pačiu metu kita dalis susirinkusio jaunimo eina rėdytų jaunosios pulko „vežimus". Apkaišo gėlėmis arklių padargus, lankus, ienas.

Kada jaunimas taip ruošia ir dabina jaunosios pulko vežimus, piršlys uoliai seka, kad su jaunojo pulko, ypač jo, piršlio, vežimu neiškrėstų kokių nors juokų. Kad piršlys ir seka, bet dažniausiai jis neįstengia apsisaugoti. Iš paprasčiausių juokų — tai išėmimas iš ašigalių kamščių, kad bevažiuojant ratai nusmuktų. Pasitaiko ir skaudesnių juokų, ypač piršliui. Pavyzdžiui, išima nepastebimai „šerdešniką" ir vietoje jo įdeda medinį kuolelį, kuris kiek pavažiavus nulūžta — ir pirmagaliniai ratai atsiskiria nuo vežimo, arba supiausto ką nors iš arklio padargų, — pakeltį, vadeles, ne visai, bet taip, kad bevažiuojant nutrūktų. Kai kada net prikala rato stebulę į ašį — ir ratas važiuojant nesisuka. Kuo ne visuomet sodžiaus jaunimas, nesibaidydamas gauti „botagu" per marškinius ar net per vei-

dą, pribėga, jau jaunikio pulkui beišvažiuojant iš kiemo, ir pakiša arkliui po uodega dilgelių...

Vienu žodžiu — visą laiką su jaunojo pulku elgiamasi, kaip su pricšu, kuriam reikia krėsti nemalonumai...

Kai jaunasis, apsirengęs, grįžta pirkion, tada prieina prie jo jaunosios vyriausias „brolelis" ir šitaip prabilsta: „Seną tėvą gerbdamas, žemai galvą lenkdamas, prašau svetimą šalį: atvažiavote nekviesti, išvažiuokite nevaryti, o mes jauną mergelę pristatysim, kada motinėlė palieps, kur tėvelis nurodys".

Po šių žodžių jaunojo pulkas atsistoja ir išeina su nieku neatsisveikinęs, susėda vežimuosna ir išvažiuoja. Pavažiavę kiek atoliau nuo kaimo sustoja ir laukia jaunosios pulko.

Kai „svetimas pulkas" išvažiuoja, jaunoji atsikelia ir, viso savo pulko lydima, tris kartus aplinkui stalą apeidama, verkauja:

Aš, jauna, apeisiu paskutinį kartelį
aplink baltas skobneles, aplink žalią vynelį,
aplink baltą duonelę su mažuoju pulkeliu,
su mažuoju pulkeliu, su rinktiniu rėdeliu.

Kai ji taip eidama verkauja, susirinkusios mergos dainuoja:

Vejasi apynėlis aplinkui liemenėlį,
vaikščioja mūsų sesulė aplink baltas skobneles,
aplink baltas skobneles, aplink baltą duonelę,
aplink baltą duonelę, aplink žalią vynelį
su mažuoju pulkeliu, su rinktiniu rėdeliu.

Apėjus aplinkui skobnes, ji, atsisveikindama su tėvu, žemai jam nusilenkia — „kloniojasi" — ir, bučiuodama rankas, verkauja:

Lik sveikas, mano senas tėvuli!
Tai dabar senam dėkavoju,
kad mane jauną užauginai,
baltąja duonele valgydinai,
žaliuoju vyneliu girdinai,
sunkiuoju darbeliu nevargydinai.

Paskui taip pat atsisveikina su motina ir atsisveikindama verkauja: „Lik sveika, mano miela motule! Tai dabar senai motulei dėkavoju, kad mane mažą užauginai, visokių darbelių išmokinai, pramokei laisvas dieneles gerbti, žalią rūtelę ant galvelės nešioti". Atsisveikina su broliais, bernais, ir abelnai vyrais, žemai kiekvie-

nam nusilenkdama, su jaunais pasibučiuodama į veidą, o senesniems bučiuodama rankas. Atsisveikindama verkauja: „Vai, mano broleli, broleli sakalėli, pavelyk, jaunasai, man galvelę palenkti visam jaunam jaunimėliui, kad man atleistų, kad man, jaunai, dovanotų, jei kada nors kam prakalbėjau šiurkštų žodelį, jei ką užgavau, dar kaselėje uliodama, dar rūtelę nešiodama, dar į skambias muzikėles vaikščiodama su jaunu jaunimėliu, su berneliais sakalėliais."

Tokiu pat būdu atsisveikina su seserimis, mergomis ir visomis moterimis. Atsisveikindama verkauja: „Vai, mano jaunos sesulės, mergelės lelijėles, tai jūs manęs pasigailėkit, tai jūs mielą Dievulį prašykit, kad sulūžtų vežimėliai, kad nutrūktų padargėliai, kad viešu keleliu paklystų, kad skersaus takelio nesurastų, kad aš, jauna, sugrįžtau, kad aš, jauna, parvažiuotau laisvų dienelių nenustojus, žalios rūtelės svetimos šalies berneliui nedovanojus."

Kai ji atsisveikindama taip verkauja, mergos jai dainuoja:

Mergužėle seserėle, balta lelijėle,
lenk galvelę iki žemelės
senam tėvužėliui, senai motinėlei,
jauniems broleliams, skaisčioms seserėlėms,
skaisčioms seserėlėms, garsiai giminėlei,
garsiai giminėlei, visiems kaimynėliams,
visiems kaimynėliams, jaunam jaunimėliui...

Paskui jaunoji su vyriausiąja „draugužėle" sėda vyriausiojo „brolelio" vežiman. Kiti jos pulko dalyviai irgi susėda atitinkama tvarka ir išvažiuoja. Namie pasilieka tik maršalka, maršalkinė svočia ir „muzikontas".

Kai jaunosios pulkas važiuoja iš kiemo, mergos dainuoja:

Su Dievu, mūsų sesule, su Dievu, lelijėle,
iš aukšto dvarelio, iš savo seno tėvelio,
iš savo seno tėvulio, iš mielos motulės.
iš žalios rūtos darželio, nuo žalios rūtelės.
Tėvuliai mano, mieliausi mano,
skyrėt dalelę dukrelei užgemančiai,
skyrėt dalelę dukrelei užgemančiai,
skirkit dalelę ir šliūban stojančiai...

Nors šių dainų žodžiai tie patys, bet melodija skiriasi nuo tos dainelės, kuri dainuojama, jaunajam iš namų išvažiuojant: ji griaudingesnė ir kito visai ritmo, lėtesnio.

Jaunosios pulkas kely susitinka pasivijęs jaunojo pulką — ir drauge važiuoja bažnyčion. Važiuodami dainuoja atitinkamas dainas.

Kiek palūkėję namie, maršalka, maršalkinė svočia ir muzikontas išvažiuoja berno tėviškėn, išvažiuoja su tokiu apskaičiavimu, kad kaiman, iš kur bernas yra kilęs, atvažiuotų prieš patį saulėlydį. Ten jie nevažiuoja į jaunojo namus, bet apsistoja pas artimiausią kaimyną, su kuriuo jau iš anksto buvo susitarta tuo reikalu.

VI.

Nuvažiavę miestelin abu pulku apsistoja paprastai smuklėje, o dabar „traktieriuje" arba „klube", kurie pasikeitė su smukle tik pavadinimu, bet ne savo esme. Jei šeimininkas krikščionis ir patsai sutinka nuotaką, ji jam kloniojasi, kaip ir kitiems pažįstamiems. Jei jis žydas, to, žinoma, nedaroma. Čia palikę savo daiktus ir sustatę arklius kieme — „stadaloje", eina į vargonininką atlikti reikalingus formalumus: paskui vyriausias jaunojo brolis ir piršlys eina į kunigą susiderėti „del šliūbo". Už sutuoktuves moka vyriausias brolis ir piršlys, bet iš jaunojo kišenės.

Kai piršlys derasi pas kunigą, visas pulkas sueina bažnyčion. Prasidėjus sutuoktuvėms, jaunasis už parankės veda jaunąją „prie altoriaus". Lydi juos „draugužėlės", o paskui seka „broliai" ir toliau dar kiti vestuvių dalyviai.

Priėjus „altorių" jaunoji stengiasi anksčiau užžengti ant kilimėlio, nes tai reiškia, kad būsimas vyras klausysiąs žmonos. Nors apie tai žino jaunasis, bet retas jų stengiasi nenusileisti jaunajai. Vestuvių dalyviai tėmija dar, kaip žvakės dega: jei šviesiai ir nemirga, reiškia, jaunieji laimingai gyvens, jei tamsiai dega — gyvens blogai, jei mirksi, reiškia, sirguliuos. O jeigu žvakė bedegdama užgęstų, reiškia, tas jaunųjų, kurio pusėje užgęsta žvakė, greitu laiku turi mirti.

Pasibaigus sutuoktuvėms ir nužengus nuo kilimo jaunajai ir jaunajam, „draugužėlės" stengiasi „patraukti" iš vietos kilimą — reiškia, greitu laiku ir jos ištekėsią.

Iš bažnyčios abu pulku eina smuklėn, kur buvo apsistojusiu, ir čia keliama puota. Valgius teikia gaubtuvių — pamerginė — svočia ir svokos, gerti perka abiejų pulkų „broliai".

Pavalgę ir atsigėrę broliai eina pirkti sau, svokoms ir draugužėlėms saldainių, kurie vežami namo kaipo lauktuvės ir ten dalinami mergoms, moterims ir vaikams.

Po to važiuoja namo abu pulku drauge. Pirmas išvažiuoja piršlys, paskui važiuoja jaunasis ir jaunoji vienam vežime, o paveža juodu jaunojo vyriausias „brolis". Kiti dalyviai susėda šitaip: jaunojo „broliai" su jaunosios „draugužėlėmis", o jaunosios broliai su svokomis.

Jaunuosius, parvažiuojant iš „šliūbo", sodžiaus gale sutinka vaikai paaugliai, užstatę kelią, ir reikalauja dovanų. Atsiperkama paprastai saldainiais, riestainiais.

Kai tik vestuvininkai privažiuoja sodžių, mergaitės susirenka jaunosios kieme ir dainuoja sekančią dainą:

Parlekia antelė iš prūdo, iš prūdo,
parvažiuoja sesulė iš šliūbo, iš šliūbo.

Tai jau liemenėliais sustatė, sustatė
ir aukso žiedelius sumainė, sumainė.

Mergelei rankelės aptemė, aptemė,
bernelio žiedeliais aptemė, aptemė.

Mergelės žiedeliai nušvietė, nušvietė,
berneliui rankeles nušvietė, nušvietė...

Jaunoji, kieman įvažiavus, nekopa iš vežimo, bet, arkliams ties pirkių durimis sustojus — pas „gonkas" — vežime sėdėdama verkauja šiais žodžiais:

Vai, kur mano tėvulis seniausias,
vai, kur mano garbė didžiausia?
Vai, kodel, senasis, neišeini
ant didžiojo dvarelio,
su kaitriąja ugnele?
Vai, kodel, senasis, nepatinki
manęs, jaunosios dukrelės,
iš didelės kelionėlės,
iš šventosios bažnytėlės?
Vai, kodel, senasis, nepaklausi,
kodel, senasis, nepabari
manęs, jaunos dukrelės,
nelaimingosios mergelės,
kur aš, jauna, tiek ilgai uliojau,
kodel aš, jauna, pavėlavau
į tėvulio didį dvarelį,

į aukštą seklytėlę?
Tėvuli mano, tėvuli seniausias,
kad būtai, senas, mane pasitikęs
pusiau viešo kelelio
su liūdnuoju karsteliu,
su gramnyčios žvakele,
su gūdžiais žodeliais,
ne tiek nuliūstai,
ne tiek nusigąstai,
kaip nuliūdo mano galvelė,
kaip nusigando mano širdelė,
kad paskutinę nūnai dienelę
aš nešioju žaliąją rūtelę!...

Jai taip beverkaujant išeina tėvas, duona, druska ir ugnimi „ant dugno" (tacės) nešinas. Duktė priima iš tėvo duoną, druską ir ugnį ir atiduoda jaunajam vyrui ir lipa iš vežimo, vyriausiam jaunojo „broliui" padedant. Išlipus iš vežimo, bučiuoja tėvui rankas ir žemai jam nusilenkia. Nusilenkusią dukterį tėvas žegnodamas laimina šiais žodžiais: „Laiminu tave naujam gyvenimui, dukrele. Tenetrūksta tavo stalui duonos ir druskos, teneužgęsta tavo krosny ugnis."

Jaunoji, tėvo iš vienos pusės ir jaunojo iš kitos pusės lydima, įeina priemenėn ir, ties durimis sustojusi, ima verkauti: „Vai, kur mano motulė seniausia, mano garbė didžiausia? Kodel, sena, nepasitinki jaunosios dukrelės, kodel, sena, nepasiklausi, manęs jaunos nelaimingosios, kur aš tiek ilgai užtrukau, kodel aš tiek pavėlavau, — vai, ar šventoj bažnytėlėj, ar naujoj karčiamėlėj, ar didžiam kermošėly, ar gal pas skambias muzikėles? Vai, išeiki, motule, vario dureles atidarydama, sidabrinį slenkstelį peržengdama, priimki jaunąją dukrelę, dukrelę nelaimingąją, paduoki jai baltą rankelę, pasigailėki jos skaudančios širdelės, nubraukyki nuo skaisčių veidelių gailias ašarėles".

Nuotakai verkauti baigus, iš pirkios išeina motina, ant lėkštės vandens stikline ir rankšluosčiu nešina, ir visa tai įteikia dukteriai. Toji priėmus atiduoda jaunajam, o pati bučiuoja motinai rankas ir žemai nusilenkia prieš ją — „pasiklonioja". Motina ją, žegnodama, laimina šiais žodžiais: „Laiminu tave, dukrele, tyriu vandenėliu ir margu abrūsėliu, kad tavo gyvenimas būtų tyrus, kaip tyrus šis vandenėlis, laimingas ir įvairus, kaip šitas margas abrūsėlis."

Ji motinos lydima žengia pirkion. Jai per slenkstį peržengus, pirkioje susirinkusios moterys beria jaunąją rugių, avižų ir kviečių grūdais, o mergos tuo metu dainuoja:

Rugeliai derėjo tėvulio laukely —
kad geriau derėtų bernelio dirvelėj.

Avižos žaliavo tėvulio laukely —
kad gražiau žaliuotų bernelio dirvelėj.

Kvieteliai siūbavo tėvulo laukely —
kad labiau siūbuotų bernelio dirvelėj.

Kiek yra varpelių geltonų rugelių,
tiek laimės dienelių jaunajai sesulei.

Kiek yra grūdelių avižėlių,
tiek sveikų dienelių jaunajai sesulei.

Kiek yra stiebelių geltonų kvietelių,
tiek aukso čirvančių jaunajai sesulei.

Jaunoji čia vėl visiems susirinkusiems žemai nusilenkia — „kloniojasi", kiekvienam atskirai. Po šių apeigų eina į skobnes verkaudama: „Vai, aš, jauna, atsisėsiu už baltųjų skobnelių, be laisvųjų dienelių, be žaliosios rūtelės, be rūtelių vainikėlio." Atsisėdus už stalo tik viena, verkauja toliau: „Vai, mano seserėlės, jaunosios draugužėlės, prašau jaunas paklausyti, ką aš, jauna, kalbėsiu, kokius žodelius tarsiu: tai jūs, jaunosios sesulės, mokėkit žalias rūteles nešioti, laisvomis dienelėmis besidžiaugti! Kai jūs, jaunos, nueisit šventon bažnytėlėn, tai jūs, jaunos, nesistokit po tiesiai šalelei, šalia jauno bernelio, nes tiesi šalelė labai nelaiminga! Neilgai ten, jauna, stovėjau, o daugelio, jauna, nustojau: nustojau jaunųjų dienelių, nebetekau rūtų vaininkėlio — nuvyto žalioji rūtelė, nublūko mano skaistūs veideliai, aptemo mano aukso žiedeliai, griuvo po manim žemelė, vyto po manimi žalioji vėjelė, birėjo po manimi baltieji perleliai! Tai ne drėgna nugriuvo žemelė — tai pranyko mano laisvelė, mano laisvos dienelės! Tai ne vėjelė pavyto — mano žalia rūtelė nuvyto. Tai ne balti perleliai birėjo — tai mano gailios ašarėlės riedėjo per skaistus veidelius!"

Taip jai beverkaujant reiškia noro prieiti į stalą ir už jo atsisėsti jaunikis ir kiti „pulkų" dalyviai, bet mergos ir bernai pastoja jiems kelią, reikalaudami „išpirktuvių". Tada „broliai", „draugužė-

lės" ir „svokos" dalija jaunimui saldainius, saldžius pyragaičius — „piernikus", riestainius.

Tik gavęs gausias dovanas, jaunimas leidžia „pulkams" stalą prieiti, už stalo su jaunąja atsisėsti. Jaunasis sėdasi dešinėje jaunosios, o iš kairės atsisėda piršlys, o kiti „pulkų" nariai sėdasi pakaitomis, kur kam ir su kuo patogiau.

Kai visi susėda, mergos atneša iš kitos pirkios — „seklyčios" du sodu — vieną didesnį, kitą mažesnį ir, pakabinusios juos palubėje, uždega viduje pirmo „sodo" įstatytą žvakę ir dainuoja šią dainą:

Vai, sodai, sodai, sodeliai žaliausi,
kodel pražydo šį pavasarėlį?

Kad pirmam sodely gegulė kukavo,
o antram sodely sakalas ulbavo.

Ne gegulė raiba sodely kukavo,
vai, ne sakalėlis medely ulbavo, —

Tai sena motulė sūnelį klausinėjo,
sūnelį klausinėjo, žodelį kalbėjo:

— Vai, sūnau, sūnau, sūneli raiteli,
kas tau, jaunajam, per motulę buvo?

— Ankstųjį rytelį saulelė tekėjo,
tai man, jaunajam, per motulę buvo.

— Vai, sūnau, sūnau, sūneli raiteli,
vai, kas tau, jaunajam, per tėvulį buvo?

— Vėlų vakarėlį mėnulis tekėjo —
tai man, jaunajam, per tėvulį buvo.

— Vai, sūnau, sūnau, sūneli raiteli,
vai, kas tau, jaunajam, per brolelį buvo?

— Žaliojoj girelėj sakalas ulbavo —
vai, tai man, jaunajam, per brolelį buvo.

— Vai, sūnau, sūnau, sūneli raiteli,
vai, kas tau, sūneli, per sesulę buvo?

— Vyšnelių sodely gegulė kukavo —
vai, tai man, jaunajam, per sesulę buvo.

— Vai, sūnau, sūnau, sūneli raiteli,
vai, kas tau, sūneli, per mergelę buvo?

— Prie mano šalelės šveitrioji šoblelė —
tai ji man, jaunajam, per mergelę buvo.

Uždegę antro „sodo" žvakę mergos dainuoja sekančią dainą:

Kas per sodai, tie sodeliai —
kada žydi, kada ne!
Kas per bernai, tie berneliai —
kada myli, kada ne.

Pauliojo mergužėlė
vieną vasarėlę —
teks mergelei jaunai verkti
ištisą amželį!

— Vai, neverki, mergužėle,
balta lelijėle:
aš atjosiu su pulkeliu
dar šį rudenėlį.

Aš atjosiu su pulkeliu
dar šį rudenėlį
ir paimsiu tave, jauną,
į savo dvarelį.

Berno pulkas pirm, negu vestuvių dalyvius pradės šeimininkai vaišinti, turi išpirkti „sodus", sumokėjęs pinigais. Todel mergos, padainavusios „sodinę" dainą, ima reikalauti, dainuodamos šiais žodžiais:

Mūsų žali sodeliai
paukšteliams čiulbėti,
mūsų žali sodeliai
mergelei ulioti.

Iškrikdino sakalas
mažuosius paukštelius,
išviliojo bernelis
iš sodo mergelę.

Išviliojo raitelis
iš sodo mergelę,
pravirkdino motulę
ir seną tėvulį.

Tai nuvyto sodelis,
lapelius pabėrė,
tai nuliūdo broleliai
ir jaunos sesulės.

Vai, berneli raiteli
svetimos šalelės,
užmokėsi už sodelį
grynu sidabrėliu.

Jaunojo pulkas sumeta pinigų ir pasiunčia juos per „vyriausiąjį brolelį". Jei mergos būna nepatenkintos, tai jos dainuoja toliau pašiepiamas dainas, kaip antai nors šitą:

1) Vai, ko oželis tvoroj bliauna?
Nes jį piršlelis piauna.

2) Ant dvaro oda karo,
sveteliams nagus varo ir t. t.

arba kita:

Vai, kam teks ožio nagai?
Kieno minkšti pyragai.
Svokelei teks ožio ragai,
nes jos minkšti pyragai.

Vai, kam teks ožio ausys?
Kas į lovelę glausis.
Piršleliui teks ožio ausys,
nes į lovelę glausis.

Vai, kam teks ožio lūpos?
Kas pas lovelę klūpos.
Berneliui teks ožio lūpos.
nes jis pas lovelę klūpos.

Vai, kam teks ožio žarnos?
Kas išsižiojo, kaip varnos.
Svokelėms teks ožio žarnos —
jos išsižiojo, kaip varnos.

Vai, kam teks ožio pautai?
Kieno drobiniai autai.
Broleliams teks ožio pautai,
nes jų drobiniai autai.

Tada jaunojo pulkas dar sumeta pinigų ir vėl siunčia mergoms tuo pačiu būdu „sodo išpirktuvių". Jei jos dar nepatenkintos, dainuoja toliau pašaipos dainas, o jei „išpirktuvės" patenkina, nukabina „sodus" ir nuneša kiton pirkion, o šeimininkai vaišina „pietumis" abu pulku.

Vaišėms besibaigiant svokos išeina kiton pirkion, vaišina ten susirinkusias mergeles ir prašo jas apginti nuo „plėšriųjų vanagėlių", kad joms „į jaunąją einant sesulę kelio nepastotų, akių neišdraskytų, plaukų nesutaršytų".

Gavusios vaišes mergos veda svokas pirkion, kur eina „pulkų" vaišės, dainuodamos:

Gražios mūsų svokelės,
gražiai pasirėdžiusios,
gražiai pasirėdžiusios,
kertėj atsisėdusios.

Gražios jų skepetėlės,
Vilniaus pirktos miestely,
Vilniaus pirktos miestely,
aukštame kromely.

Gražios jų nažutkėlės,
Kauno pirktos miestely,
Kauno pirktos miestely,
aukštame kromely.

Gražūs jų parėdėliai
Merkinėlėje pirkti,
Merkinėlėje pirkti,
aukštame kromely.

Gražūs jų kamašėliai
Varėnėlėje pirkti,
Varėnėlėje pirkti,
aukštame kromely.

Svokoms su mergomis pirkion įeinant jas puola bernai, norėdami pagrobti svokų nešamus „karvojus", bet jų ginti stoja mergos, dainuodamos:

Šalin, bernužėliai,
šalin, raitužėliai!
Neapgynėt sesulės,
nei jos žalios rūtelės,
rūtelių vainikėlio,

tai jau leiskit svokeles,
kelio nepastodami,
tai jau leiskit jaunąsias
martelę pavaišinti
margintu karvojėliu.

Prisimušusios į stalą svokos deda papuoštus karvojus priešais jaunosios ir jaunojo, o vyriausioji svoka prieina jaunąją, nuima nuo galvos vainiką ir vėlioną ir pariša jai skarelę. Po to jaunasis atriekia kampelį „karvojaus", perlaužia riekelę pusiau ir vieną pusę atiduoda jaunajai. Abu paragauna, atkandę po kąsnelį. „Karvojų" siunčia per „vyriausiąjį" jaunojo „brolį" jaunosios tėvui ir motinai.

Po šių apeigų jaunasis išveda šokti jaunąją, jaunojo „broliai" jaunosios „draugužėles", o jaunosios „broliai" — svokas.

Jaunimas šokdamas linksminasi visą naktį.

Svečių vaišėms pasibaigus vaišinamas susirinkęs jaunimas.

Taip baigiasi pirmoji po vakaronių vestuvių diena.

VII.

Ant rytojaus, tai yra, antrą vestuvių dieną „draugužėlės" su mergomis eina žadinti jaunamartę, kuri miega viena seklyčioje. „Draugužėlės" įeina seklyčion, o mergos pasilieka už durų ir dainuoja:

Vai, sesule mūsų miela,
kelkis, kelkis ankstų rytą!

Gaideliams nesugiedojus
ir aušrelei neišaušus!

Kelkis, kelkis ankstų rytą,
gaideliams nesugiedojus!

Dar aušrelei neišaušus
ir saulelei netekėjus!

Draugelėms su jaunąja dar neišeinant dainuojama toliau:

Liūdnas man rytelis,
kaip ir vakarėlis,
vai, kad neateina
jaunas bernužėlis.

Vai, kad nepalenkia
man žemai galvelės,
vai, kad nepaduoda
man baltos rankelės.

— Vai, aš neateinu
į jauną mergelę,
kad dar nenuvyto
jos žalia rūtelė.

— Kad tave, berneli,
perkūnai daužytų,
nei mano rūtelės
lapeliai nuvystų.

Kad tu nepakeltai
kojų nei rankelių,
kaip aš nepakeliu
į žmones akelių.

Kad tu nepasiektai
žirgo kamanėlių,
kaip aš nepasieksiu
rūtų vainikėlio.

Tuo metu susirenka abu pulku ir susėda už skobnių pusryčiautų, kiekvienas pulkas atskirai. Jaunoji nesirodo, kol pulkai ir kiti kviesti svečiai pusryčiauja. Svečiams pusryčiaujant mergos dainuoja priemenėje prie seklyčios durų:

Vai, kėlė, kėlė mane motulė
nedėlios ankstų rytą:
— Vai, kelkis, kelkis, jauna dukrele,
pakaks miegoti, viešnele!

Vai, lijo, lijo skaudus lietulis
ant tavo darželėlio,
vai, pūtė, pūtė šiaurus vėjelis
darželio gėleles!

— Vai, motinėle, mano širdele,
dar, jauna, pamiegosiu,
o kai užtekės šviesi saulelė,
tai atžiurbės gėlelės.

Tai tada kelsiuos, jauna mergelė,
eisiu rūtų darželin,
tas palinkusias mano gėleles
aš, jauna, pataisysiu.

Tas palinkusias mano gėleles
aš, jauna, pataisysiu,
tas pavytusias mano gėleles
aš, jauna, palaistysiu.

— Vai, dukružėle, mano viešnele,
tai, jauna, nesuspėsi:
Pastos kelelį jaunas bernelis,
nuims tau vainikėlį...

Iš seklyčios išeina jaunoji ir visos „draugužėlės", skaromis apsigaubusios. Tuo prasideda vadinamas jaunamartės išpirkimas. Vyriausias jaunosios brolis veda jas visas į jaunojo pulką ir klausia piršlį, kuri esanti jųjų pasirinktoji mergelė. Piršlys nuorodo. Mergos tuo metu dainuoja:

Mokėk, piršly, už mergelę
grynuoju aukseliu,
o jei ne aukseliu geltonuoju,
mokėk sidabrėliu!

Kai piršlys užmoka „sidabrėliu", mergą jam atiduodama į rankas. Bet jei pasirodo, kad jis apsiriko ir neatspėjo jaunamartės, tada, apdovanojęs mergelę irgi „sidabrėliu", grąžina ją „jaunosios" pulkui ir renka kitą. Mergos vėl kartoja tą pačią dainelę. Ir taip daroma, kol piršlys pagaliau atspėja tikrą jaunąją. Kai įspėja, jaunamartė, skarą nusiėmus, atsisėda, piršlio privedama, šalia jaunojo. Jaunoji be vainiko, taigi dabar „pamerginė" svočia uždeda jai ant galvos vainiką, o svokos tuo metu vaišina atsivežtais gardumynais jaunosios pulką.

Baigę pusryčius jaunasis veda jaunąją šokti, ir tuo pradeda jaunimo pasilinksminimus.

Kol jaunimas linksminasi ir šoka, svočios rengia „išleistuvių" pietus. Rengti baigia vidudieny.

Kai ruoša baigta, svočios kviečia „abu pulkeliu ir kviestuosius svetelius sėsti už margų skobnelių, paragauti Dievo dovanėlių, svočiulių rankom pagamintų".

Vestuvių dalyviai susėda šitaip: dešinėj jaunosios — jaunasis, kairėj — piršlys, o kiti sėdasi, kur kam patogiau ir maloniau.

Vestuvininkams sėdant už stalo mergos ima dainuoti:

Paskutinį vakarėlį
lelijėlė pas motulę,
o ryt rytą mergužėlė
jau pas seną anytėlę.

Toj anyta — ne motulė,
o šešiuras — ne tėvulis,
tai suprasi, mergužėle,
kas tai svetima šalelė.

Nors tu verksi, mergužėle,
kiaurą dieną, vakarėlį,
laisvų dienų negrąžinsi,
jaunos savo jaunystėlės.

Pietus pradėjus valgyti kvieslys garsiai prabyla: „Prašom tėvelį ir motinėlę į šventas skobnes dovanotų dukrelę aukseliu, sidabrėliu ir geltonu gintarėliu."

Kviesliui šitaip prabilus, tėvas apdovanoja dukterį pinigais, kuriuos deda lėkštėn, tam tikslui viduje stalo pastatyton. Tuo metu mergos dainuoja:

Dovanojo tėvulis dukrelę,
dovanojo aukseliu, sidabrėliu
ir geltonu gintarėliu.

Jaunoji bučiuoja tėvui ranką ir verkaudama dėkoja šiais žodžiais:

Dėkui mano tėvuliui seniausiam
už dideles dovanėles,
už aukselį, sidabrėlį
ir geltoną gintarėlį...

Paskui atneša motina dovanų drobės stomenį. Tuo metu mergaitės dainuoja:

Dovanojo motulė dukrelę,
dovanojo plonų drobių stomenėliu
ir geltonu linužėliu.

Jaunoji bučiuoja motinai rankas ir verkaudama dėkoja šiais žodžiais:

Dėkui mano motulei seniausiai
už dideles dovanėles,
už plonąsias drobeles,
už meiliuosius žodelius!

Toliau dovanas teikia broliai ir seserys, jei jų jaunamartė turi; jiems irgi dėkoja jaunamartė, bučiuodamasi su jais į lūpas, bet neverkauja.

Artimiausių giminių nuotakos apdovanojimui pasibaigus, kviesIys kreipiasi į jaunojo „pulką" su žodžiais: „Prašome svetimą šalį į šventą stalą apdovanotų jaunamartę gražiomis dovanėlėmis, aukseliu, sidabrėliu ir geltonu gintarėliu." Kad už stalo sėdintiems nereikėtų keltis ir netvarkos daryti, kvieslys pasiima su dovanomis lėkštę ir eina aplinkui. Pirmiausia prieina vyriausiąjį jaunojo „brolį", kuris duoda dovanas jaunojo ir savo vardu atskirai. Kai jis deda dovanas jaunojo vardu, mergos vėl ima dainuoti.

Dovanojo bernelis mergelę
aukseliu, sidabrėliu
ir geltonu gintarėliu
žaliems kaspinėliams pirkti,
geltoną kaselę dabinti.

Vyriausiajam jaunojo „broliui" dovanas įteikus, kvieslys paeiliui eina į visus už stalo sėdinčius, į vestuvininkus ir svečius.

Vestuvininkus apėjęs, kvieslys grįžta vėl atgalio, pastato lėkštę su dovanomis ant stalo ties nuotaka ir dabar jau kreipiasi į visus susirinkusius šiais žodžiais, teikti jaunajai dovanas raginančiais: „Prašome į šventą stalą senus ir jaunus, vyrus ir moteris ir mažus vaikelius jauną mergelę, tolimon kelionėn besirengiančią, skairiai apdovanoti auksu, sidabrėliu ir geltonu gintarėliu".

Kviesliui taip prabilus, prieina dovanų teikti jaunimas. Dovanojama jaunoji pinigais. Kiekvienam ir kiekvienai jaunoji atskirai dėkoja, o kvieslys vaišina vynu, midumi arba alaus stikline.

Kai dovanoti eina bernai, mergos dainuoja:

Mūsų broleliai vyną gers,
sakalėliai vyną gers!
Gražu mum pažiūrėti,
kaip broleliai vyną gers!

O kai bernas vaišinamas geria, mergos šitaip dainuoja:

Gerk, mūsų broleli, —
dar gali gerti!
Puikus tavo būdelis —
dar gali pakelti.

Dainuojama ne kiekvienam, bet tik tam, kurį mergos nori pagerbti ir parodyti savo palankumą.

Dovanoms ir vaišėms pasibaigus, jaunoji su „draugužėlėmis" išeina rengtis važiuotų pas jaunąjį.

Jaunesnieji abiejų pulkų broliai irgi pasikelia ir išeina prižiūrėti, kaip rengiami vežimai abiem pulkam į jaunąjį važiuoti. Vežimus rengia vėl jaunimas. Bernai ir mergos rengia vežimus, kinko arklius, kaišo gėlėmis lankus, ienas ir kitus padargus.

Rengimasis tęsiasi kokį pusvalandį. Kai jaunoji prisirengia ir grįžta su „draugužėlėmis" atgalio, abu pulku susėda už stalų drauge su jaunosios tėvais, bet susėda taip, kad šalia jaunosios sėdasi jaunasis, šalia piršlio jaunosios motina ir visi kiti jaunojo ir jaunosios pulkų nariai pakaitomis. Vaišina svokos, vaišes atsivežusios iš namų, ir svočios. Tai vadinasi „giminių maišymas".

Tuo metu mergos, neva pykdamos, kad „išviliojo" jųjų sesulę, dainuoja pašaipos dainas, kuriose paliečia kiekvieną svetimo pulko narį. Pirmiausia keikiamas jaunasis ir jo piršlys, kaip svarbiausieji „šios nelaimės" kaltininkai:

Kai tu jojai, jaunas berneli,
svetimona šalelėn,
kad būtų tavo žirgelis
suklupęs ant visų kojelių.

Kad tu, jaunasai berneli,
būtai aklu užgimęs,
tai mūsų jaunos sesulės
nebūtai išviliojęs.

Po to dainuojama svotui:

Vai, prašom svotą šunelį,
vai, anta duonos, anta druskos!

Vai, kas nuvarva — palaižyti,
vai, kas nugūra — parankioti.

Vai, tasai svotas šunelis
skobnėse skylę išlaužė.

Vai, tasai svotas britonas,
svirnely kitą išgraužė.

Toliau pašiepiami „broliai".

Gyrėsi broliai, kad jie protingi.
Paregėjo pirtį — sakė: bažnyčia.

Paregėjo krosnį — sakė: altorius,
paregėjo vantą — sakė: krapyla.

Paregėjo ožį — sakė: kunigas,
paregėjo ožką — sakė: mergelė.

Gyrėsi broliai, kad jie protingi,
besigirdami pirštu nosį krapštė.

ir toliau dar dainuoja:

Vai, tie, broleliai mažieji,
tai gale lauko rastieji.

Jie šiaudų kūly vystyti,
o rezginėse užsupti.

Jie lokių koše penėti,
ir kačių pienu girdyti.

Pajuokusios brolius ima pajuokti svoką:

Važiavo svoka iš Gudelių
žila kiaule be vadelių.

Važiavo svoka iš dausų,
tai žila kiaule be ausų.

Svoką nelaimė ištiko:
svoka vežiman prišiko.

Pagaliau pašiepiamas visas jaunojo pulkas — „sveteliai":

Mes turim sveteliams tai zopastėlį —
rūgytų varliukių tai giraštėlį.

Rūgytų varliukių kiaulės neėdė,
o mūsų sveteliai tai sutriuškino.

Džiovintų molelių girnos nemalė,
o mūsų sveteliai tai suvirškino.

Jei vaišės tęsiamos toliau, dainuoja dar kitas panašias pašaipos dainas.

Pasibaigus vaišėms jaunoji atsikelia ir eina atsisveikintų su namais. „Draugužėlių" lydima, ji apeina klėtį, kluoną, tvartus, paskui daržėlį. Ją sugrįžtančią pirkion pasitinka tėvas, ar jį pavaduojąs, su vandens stikline ant lėkštės. Toje stiklinėje įkišta diemedžio šakelė. Tėvas ima už rankos ir iš lėto veda į jaunąjį, o jaunoji eidama verkauja:

Vai, mano tėvuli, tėvuli seniausias,
vai, kur gi, senas, vedi mane, jauną dukrelę?
Jei, senas, vedi aukštajan kalnelin,
aukštajan kalnelin, į baltus rugelius,
tai prašau, tėvuli, tai prašau, senasis,
įdėti tiesion rankelėn plieninį piautuvėlį.
O jei, senas, vedi lygion lankelėn,
lygiona lankelėn žalio šienelio grėbti,
tai prašau, tėvuli, tai prašau, senasai,
įdėti tiesiojon rankelėn klevinį grėblelį.
O jei, senas, pavedi jaunajam berneliui,
mane jauną mergelę visam amželiui,
tai prašau seną mokėti žodelius kalbėti,
kad jaunas neturėtų didelės valelės,
kad jaunas nekeltų savo baltos rankelės
ant manęs vargdienėlės svetimoje šalelėj,
kad jaunas nevirkdintų, kad jaunas nekalbėtų
griaudžiųjų žodelių, piktų kalbelių...

Jaunasis, priimdamas iš uošvio mergelės ranką, žemai jam nusilenkia. Uošvis duoda jam lėkštę, ant kurios yra stiklinė su vandeniu ir diemedžio šakelę, ir sako jam: „Pavedu tau, jaunasai berneli, savo dukrelę ir prašau, kad didelės valios ant jos neturėtai ir didesne rykštele jos neliestai, kaip šito diemedžio šakelė".

Jaunikis ir jaunoji, paėmusiu lėkštę su stikline, eina sėstų vežiman.

Kai jie eina sėstų ir sėdasi, mergos dainuoja:

Kad tu būtai, berneli, patvory sėdėjęs,
nei kad mūsų sesulę jauną pasdabojęs.

Kad tu būtai, berneli, angliu pilvą raižęs,
nei kad mūsų sesulę jauną paviliojęs.

Kad tu būtai, berneli, pirštu košę valgęs,
nei kad mūsų sesulę jauną sau paėmęs.

Kad tu būtai, berneli, aplink ožkas prunkštęs,
nei kad mūsų sesulę jauną svetur nusivežęs.

Kai jauniesiem susėdus vienan vežiman, arkliai, vyriausio jaunojo „brolio" pavežami, sujuda iš vietos, jaunasis ir jaunoji, abu laikydami stiklinę rankom, išlieja vandenį per galvas už savo pečių, o stiklinę ir lėkštę meta žemėn.

Jei stiklinė ir lėkštė sudūžta, tai geras ženklas: jaunieji laimingai gyvens.

Pirmas iš kiemo išvažiuoja piršlys, paskui jaunasis su jaunąja, o paskui visas pulkas. Paskutiniai išvažiuoja kraičvežiai su kraičio dėžėmis.

Ant kraičvežių paskutinio vežimo visuomet sėdi muzikontas.

Jauniesiems išvažiavus išsiskirsto ir jaunimas.

Pas jaunosios tėvus vestuvės kaip ir baigtos, nes palydovams sugrįžus dar tęsiasi vaišės, dar jaunimas pašoka, bet jau vestuvių ūpo nebesijaučia, ir viskas tęsiasi neilgai.

VIII.

Jauniesiem iš mergos namų bažnyčion išvažiavus, mergos pulko maršalka, maršalkinė svočia ir muzikas išvažiuoja į jaunojo kaimą. Išvažiuoja tokiu išskaičiavimu, kad ten atvažiuotų „povakarėse", apie septintą valandą vakarą. Atvažiavę kaiman, nevažiuoja pas jaunikį, bet apsistoja pas kurį nors kaimyną. Ten tuojau susirenka jaunimas, kurį svoka pavaišina, kad jis „nepavogtų" jos, tvartan „nenuvestų". Jaunimas pašoka, pasilinksmina iki vėlaus vakaro ir išsiskirsto.

Ant rytojaus susirinkęs jaunimas vėl svočios vaišinamas. Svočia, bevaišindama, prašo mergeles, kad jos „gražiai priimtų" jaunamartę, josios „jaunas dieneles palinksmintų, sunkų vargelį svetimoje šalelėj palengvintų".

Pasivaišinęs jaunimas, su muziku priešaky, eina jaunojo kieman ruošti „sutiktuves". Mergos apkaišo gėlėmis pirkią, vartus, duris, pakabina palubėse „sodus" ir šokdamos, dainuodamos laukia jaunąją parvežant. Su jaunimu atvyksta ir maršalka su svočia, kurie vėl čia vaišina jaunimą. Jaunojo tėvas su motina nesirodo, kol parvažiuoja jaunasis.

Pirmiausia atvažiuoja jaunojo „broliai". Visas pulkas kur nors netoli kaimo sustoja, kol broliai, neva „pralenkę" visus, praneša jaunąjį su jaunąja „parjojančiu". Tada visas jaunimas išeina gatvėn, mar-

šalka su svočia ir muziku atsistoja vartuose. Mergos dainuoja atitinkamas dainas, pavyzdžiui, sekančią:

Šią nedėlėlę per nedėlėlę
žirgelį muštravojau,
išmuštravojęs, iškaitravojęs,
į mergelę nujojau.

Vai, gražiai bėga širmas žirgelis,
galvelę palenkdamas:
radau mergelę, baltą gulbelę,
naujam rūtų daržely.

Rūtelę skina, vainiką pina
ir jauna gailiai verkia:
joja bernelis, puikus raitelis
su rinktiniu pulkeliu.

— Neverk, mergele, balta gulbele,
pas motulę būdama,
tai prisiverksi, jauna mergele,
kai mano valioj būsi.

— Vai, lenkias, lenkias giedri saulelė
juodųjų debesėlių,
taip aš lenksiuosi, jauna mergelė,
tavęs, šelmi berneli.

— Neišsilenkė giedri saulelė
juodųjų debesėlių,
neišsilenksi, skaisti mergele,
manęs, jauno bernelio.

Joja bernelis, puikus raitelis
su rinktuoju pulkeliu,
veža mergelę, baltą gulbelę
iš svetimos šalelės.

Jaunajam kieman įvažiuojant jį sveikina „maršalka", sakydamas atitinkamą „oraciją" — prakalbą, kurią baigia žodžiais: „Sveikinu tave, jauną bernelį, iš svetimos šalies pargrįžusį, iš mūsų krašto jauną lelijėlę parsivežusį. Sveikinu tave rugio grūdu, kviečio stiebu ir avižų pėdu. Sveikinu tave saldžiu midumi, žaliu vynu ir putojan-

čiu alumi. Sveikinu tave žvangančiu auksu, baltu sidabru ir geltonu gintaru". Taip pasveikinęs įteikia jaunajam lėkštę su duonos riekele ir vyno ar alaus stikline.

Jaunasis priima, atgeria ir duoda atgerti jaunajai. Ima duonos riekelę, atlaužia sau ir duoda atsilaužti jaunajai.

Išsėdęs iš vežimo ir jaunąją išsodinęs veda ją pirkion. Prie durų slenksčio sutinka jį mergos ir reikalauja „lauktuvių". Joms duoda saldainių. Tada mergos atidaro duris, ir jaunąją apgaubia josios „maršalkinė svočia" kailiniais. Taip apsupta kailiniais ji įeina pirkion.

Tuo metu pirkioje mergos, vėl susėdusios už skobnių ir užžibinusios „sodą", neleidžia jaunųjų, reikalaudamos „sodą išpirkti" ir dainuodamos tas pačias dainas, kurios buvo dainuojamos, „sodus" išperkant pas jaunąją.

Gavusios „aukselio, sidabrėlio ir geltono gintarėlio" nuima „sodus" ir nusineša kitan pirkių galan, užleisdamos vietą jauniesiem.

Bet jaunosios „pulkas" ne taip greitai patenka pirkion. Jam kelią pastoja priemenės duryse persirengę „čigonais", „meškomis", „gervėmis" bernai ir neįsileidžia, reikalaudami „nupirkti" iš jų „kelią į jaunojo dvarą, į aukso skobnes, į žalią vyną, į geltoną midų". Jaunosios pulkas turi „įsipirkti": „broliai" sumeta pinigų; „draugužėlės" pavaišina saldainiais „neregėtus žmones, negirdėtus dyvus".

Įėjusios pirkion jaunosios „draugužėlės" nutraukia nuo stalų staltieses ir užtiesia juos jaunosios atvežtomis, o vidury stalo pastato lėkštę ir stiklinę, pripiltą midaus ar alaus. Jaunąją apgaubia skara, kad „anyta" ne tuoj ją pamatytų. Kai jau visa būna atlikta, pirkion įeina anyta, „karvojum" nešina. Ji stato „karvojų" ties jaunaisiais ir prašo jaunamartę atskleisti „skaistų veidelį, nudžiuginti josios, senos, širdelę". Jaunamartė nusisupa ir drauge su jaunuoju eina sveikintis su anyta, bučiuodama abi jai ranki, o ši paskui su jaunąja bučiuojasi į lūpas, reikšdama džiaugsmo, kad susilaukė „senatvėje jaunosios dukrelės, susilaukti kurios nesvajojo ir godote negodojo".

Tuo metu, kai jaunieji sveikinasi su anyta, vyriausioji draugužėlė ant anytos „karvojaus" deda „plonos drobės stomenėlį ir margą abrūsėlį", kaipo jaunosios anytai dovanas. Pasisveikinimui su anyta pasibaigus, išeina šešiuras, ant lėkštės dviem stiklinėm nešinas. Jaunasis ir jaunoji su juo sveikinasi, kaip su anyta, sveikinas, bučiuodamu jam abi užimti ranki, o jis bučiuoja juodu į galvą. Paskui jaunasis ir jaunoji paima nuo lėkštės rankon stiklines ir išgeria. Ant

lėkštės vyriausioji jaunosios „draugužėlė", priėjus, padeda „plonos drobės stomenėlį ir margąjį abrūsėlį". Šešiūras dėkoja jaunamartei „už dovanėles", pareikšdamas džiaugsmo, kad „netikėjęs, nelaukęs gavo tokią skaisčią dukrelę, kaip daržely lelijėlę".

Po šių apeigų eina su jaunaisiais sveikintis broliai ir seserys, jei jų jaunasis turi, giminės, artimi kaimynai ir jų vaikai. Kiekvieną jų jaunoji apdovanoja: moteris — rankšluosčiais, vyrus — plačiomis juostomis, jaunas mergaites — skarelėmis, kaspinėliais, o berniokus — siauresnėmis ir prastesnėmis apjuosia juostelėmis.

Pasisveikinimams pasibaigus, „pulkai" sėdasi už stalo, ir prasideda „sutiktuvių" vaišės.

„Sutiktuvių" metu mergos, stovėdamos prie durų, dainuoja dainas, kurių pavyzdžiu gali būti ir šioji:

Vai, linksta, linksta ežeran nendrelė,
vai, liūdi, liūdi jauna martelė.

Vai, vakar buvau pas mielą motulę,
jau aš nūnai svetimoj šalelėj.

Vai, vakar buvau tai su sesulėmis,
o jau aš nūnai tai žmonių martelė.

Vai, vakar buvau su žalia rūtele,
o jau aš nūnai po margais karnietėliais.

Pietums užsitęsiant toliau šitaip dainuoja:

Vai, ko liūdi, martele,
vai, ko liūdi, jaunoji?
Ar ne gražus dvarelis,
ar ne meilus bernelis?

Būtų gražus dvarelis,
būtų meilus bernelis,
tik nerami širdelė,
kad svetimoj šalelėj.

Vai, kai aš užsikelsiu
rytoj ankstų rytelį,
vai, aš pasidairysiu
tai į visas šaleles:

Nėra mano darželėlio,
nei žaliosios rūtelės,
nėra tėvo, motinėlės,
nėra brolių, sesulių.

Nėra tėvo, motinėlės,
nėra brolių, sesulių, —
vai, suskaudo širdelę
ir ašarėlės byra.

Vaišėms besibaigiant maršalkinė svoka, priėjus jaunąją, nuima jai nuo galvos vainiką ir vėlioną ir pariša pasmakrėn šilkinę skarelę. Tai atlikusi, kreipiasi į jaunąjį, prašydama išpirkti jaunosios „šarvelį" (kraitį), kadangi jaunoji neteks „dovanėlėms plonų drobių, margų abrūsėlių, neteks šilko skarelių pasismakriuoti, kad berneliui patiktų".

Prasideda derybos tarp kraitį atvežusių ir jaunojo. Kai susidera, jaunojo svokos vaišina atskirai kraičvežius.

Mergos, neva supykusios, kad jos apeinamos, nevaišinamos, ima pašiepti dainomis jaunąjį ir jaunąją, šitaip dainuodamos:

Gyrėsi bernelis audėjėlę gavęs —
dyvai, ne audėja, dyvinosi žmonės.

Ant tvorelės metė — tvorelę sulaužė, —
dyvai, ne drobė, dyvinosi žmonės.

Rezginėse audė — rezgines sulaužė, —
dyvai, ne drobė, dyvinosi žmonės.

Kluonely padžiovė — kluonelį sugriovė, —
dyvai, ne drobė, dyvinosi žmonės.

Šešiurą apvilko — šešiuras nuvirto, —
dyvai, ne drobė, dyvinosi žmonės.

Anytą prisupo — anyta suklupo, —
dyvai, ne drobė, dyvinosi žmonės.

Valkininkų parapijoje išgirsta buvo kita daina, kurią galima laikyti aukščiau patiektosios varjantu:

Džiaugės bernelis, audėjėlę gavęs —
ant kuolo apmetė, akėčiose audė.

Ežeran pamerkė — ežeras išdžiūvo,
ant pievos patiesė — pievelė nuvyto.

Pasiuvė marškinius, šešiurą apvilko,
šešiurą apvilko, — šešiuras išvirto.

Pasiuvė prijuostę, anytą prisupo,
anytą prisupo — anyta suklupo.

Drobelės ritimu mošą dovanojo,
mošą dovanojo — moša išsižiojo.

Taip paraginti jaunieji siunčia svočią su dovanomis į mergaites. Dovanos — tai saldainiai, riestainiai, saldūs pyragaičiai ir midus arba midumi atmiežta degtinė.

Kai mergos baigia vaišintis, vyriausias jaunojo „brolis" veda jaunamartę šokti. Šokį pravedus „brolis" jaunamartės apdovanojamas juosta, o muzikai rankšluosčiais arba drobės stomenimis.

Jaunamartei šokius atidarius, eina šokti ir kiti, bet pirmąja pora išeina jaunasis su jaunąja.

Kai jie išeina šokti, mergos jiem dainuoja:

Vai, kas ten dvarely suriko?
Bernelis mergelę pagavo.

Bernelis mergelę pagavo,
motulė sena nusigando.

Motulė sena nusigando,
smuikelis skambusis nutilo.

Smuikelis skambusis nutilo,
jaunas jaunimėlis nuliūdo.

— Nenusigąsk, sena motule,
nenutilk, skambusai smuikeli!

Nenutilk, skambusai smuikeli,
nenuliūsk, jaunas jaunimėli.

Jau mano mergelė dabota,
už baltų rankelių vedžiota.

Už baltų rankelių vedžiota,
žaliuoju vyneliu vytota.

Žaliuoju vyneliu vytota,
meiliausiais žodeliais kalbyta.

Meiliausiais žodeliais kalbyta,
baltosios rankelės sudėtos.

Baltosios rankelės sudėtos,
aukselio žiedeliais mainytos.

Po šių visų apeigų jaunimas šoka ir linksminasi iki vėlaus vakaro. Svečiai ir kaimynai vaišinami valgiais ir gėrimais be pertraukos.

Gilų vakarą svočios eina rengti jauniesiems lovą. Ji rengiama vasarą klėty, o žiemos ar rudens metu — seklyčioj (kitas pirkių galas). Jauniesiems paklotes, antklodę, pagalvius ir patalynę atneša svokos; visa tai surišta jaunosios rankšluosčiais. Paklojus lovą, rankšluosčiai lieka, kaipo jaunosios dovana — anytai, svočiai ir svokoms.

Kai lova paklota, svočia veda jaunamartę gultų; atvedus nurengia ją, paguldo patalan ir išeina. Tik tada ateina jaunasis, kuris apdovanoja svoką pinigais, būtinai sidabriniais.

Jauniesiems išėjus gultų jaunimas dar ilgai linksminasi, kol muzikai atsisako groti ir nueina gultų.

Taip baigiasi antroji vestuvių diena.

IX.

Trečią vestuvių dieną iš ryto, kai svečiai visi jau susirenka, ir viskas pusryčiams paruošta, abu muziku eina prie durų, kur jaunieji miega, ir griežia „budindami jaunuosius". Jie griežia iki jaunamartė išeina su jaunuoju. Jaunamartė juos apdovanoja rankšluosčiais ir juostomis, o jaunasis — pinigais.

Išėjus iš seklyčios jaunamartė, svočios lydima, eina persirengtų. Persirengus, gražiausiais savo rūbais apsirengusi, eina pirkion, irgi savo maršalkinės svočios lydima. Svočia, įėjus su jaunamarte pirkion, apriša samtį rankšluosčiu (abrūsu) — tai dovana virėjai. Paskui sėdasi pusryčiauti. Pusryčių metu susirinkusios mergos vėl dainuoja atitinkamas dainas, dažniausiai pašaipos, pavyzdžiui, Valkininkų parapijos vestuvėse buvo dainuojama:

Subatėlė gera diena — eisiu darželėlin,
eisiu darželėlin, skinsiu gėles vainikėliui.

Nedėlėlė dar geresnė — eisiu bažnytėlėn,
šventins kunigėlis mano vainikėlį.

Paldienykas maininįnkas — mainysiu žiedelius,
mainysiu žiedelius su jaunu berneliu.

Utarnykas — dovanykas — dovanos martelę,
dovanos martelę svetimai šalelei.

Seredėlė pakrikdėlė — pakriks giminėlė,
pakriks giminėlė į visas šaleles.

Ketvergėlis — suėjėlis — sueis kaimynėliai,
sueis kaimynėliai — kalbėsim žodelį.

Petnyčėlė — pravadnykė — pravesim martelę,
pravesim martelę į sunkius darbelius.

Marcinkonių parapijos vestuvėse buvo šia proga dainuojama visai kito turinio daina:

Vargonista ant vargonų,
kunigėlis pas altorių.
Nėra kada man bijoti —
teks Dievuliui nusileisti.

Širdis dreba, akys temsta,
kai jau į altorių veda,
prie altoriaus klupdina,
laisvas dienas žudina.

Vai, tos svočios, tos begėdės,
į namelius rengėsi,
už skobnelių sėdėjo,
rūpestėlį turėjo.

Nei šaukštelio, nei avies,
tiktai vyras prie šalies,
daugiau nieko neliko,
tik tas vyras nupliko.

Merkinės ir Niedzingės parapijų vestuvėse teko be nurodytų dainų išgirsti sekančią:

Čebatėliai vaksavoti, o man žiūrint — papinoti.
Berneli, bajorėli, aš už tavęs neisiu.

Kepuraitė statinė, o man žiūrint — šiaudinė.
Berneli, bajorėli, aš už tavęs neisiu.

Surdutaitis kangeruotas, o man žiūrint — šaračkuotas.
Berneli, bajorėli, aš už tavęs neisiu.

Marškinaičiai drobiniai, o man žiūrint — kanapiniai.
Berneli, bajorėli, aš už tavęs neisiu.

Pirštinaitės išrašytos, o man žiūrint — išprašytos.
Berneli, bajorėli, aš už tavęs neisiu.

Alovės parapijos Vabalninkų kaimo vestuvėse vėl kitoniška buvo šia proga dainuojama daina:

Nusivysiu šilko lyną,
įsivysiu kampan vyrą —
tai dabar duosiu, tai dabar kulsiu.

Šilko lynas paplušėjo,
mano vyras pabijojo.
Cit, žmonele, nesibark, — būsiu dabar geras.

Aš parduosiu juodą vištą,
nusamdysiu cimbolistą —
dabar šoksiu ir trepsėsiu, savo vyrą tai mylėsiu.

Dainuoja ir kitas pašaipos daineles, bet, matyti, nesilaiko tam tikros tvarkos, kaip kitais apeigų atvejais, ir net ne visos vienodos dainos dainuojamos.

Pusryčiams besibaigiant vaišinamos giesmininkės; jaunamartė su svočia, draugužėlėmis eina persirengtų, o mergos pulkas — pasivaikščiotų, jaunojo „aukštų dvarų" pažiūrėtų. Ar ūkis gerai vedamas, ar blogai, turtingas, ar apleistas, — vistiek pajuokiamas, išpei-

kiamas. Jaunojo pulkas, kuris lydi „svetelius", neatsilieka ir peikia „svetimos šalies", reiškia, mergos pulko šalį, pajuokdamas, kiek tik galėdamas. Tie pajuokimai, pašaipa pareina nuo dalyvių sąmojaus.

Tuo metu jaunamartė su draugužėlėmis persirengusios atsiveda svirnan šešiurą ir anytą. Jaunamartė turi aprėdyti šešiurą ir anytą nuo kojų iki galvos.

Sugrįžę visi pirkion eina šokti; šokius pradeda šešiuras, kelis kartus apsisukęs su jaunamarte. Po atidarymo šokių jaunamartė šoka su vyriausiuoju jaunojo „broliuku".

Šokama visą laiką iki pietų. Tiek jaunamartė, tiek josios draugužėlės stengiasi, kiek galima dažniau mainyti „parėdus", o šilkines skareles galvai susirišti, „pasismakriuoti", keičia po kiekvieno šokio. Nuo jų neatsilieka ir jaunojo svokos — „nenusileidžia svetimai šalei", kad gėdos nebūtų.

Apie antrą valandą anyta kviečia savo „mielus svetelius ir svetimos šalies pakeleivius" „pasistiprintų gardžiais gaminėliais, saldžiais gėrimėliais", nes „bešokant jiems pavargo kojelės, pamielo rankelės", todel reikia „atsilsėti, sočiai pavalgyti, gardžiai išgerti už jaunųjų, jos vaikelių, sveikatėlę, už jųjų gyvenimo laimužėlę".

Už stalo susėda, kaip ir pas jaunąją sėdėjo, ta pat tvarka. Pietų pradžioje kvieslys kreipiasi su tais pačiais žodžiais teikti dovanas jaunajam. Dovanoja iš pradžių tėvas ir motina, kuriem sūnus dėkoja, rankas bučiuodamas. Paskui dovanas asmeniškai teikia jaunoji ir skubiai pasišalina, kad jaunasis nesuskubtų, jai dėkodamas, pabučiuoti.

Toliau dovanos teikiamos ta pat tvarka, kaip ir pas jaunąją, ir mergos apdovanojimo metu dainuoja tas pačias dainas, atitinkamai pakeisdamos reikalingus pavadinimus, pažyminčius, kas ir ką apdovanoja.

Dovanojimams pasibaigus mergos vėl ima dainuoti pašaipos dainas, pajuokdamos dabar jaunąjį ir jaunąją. Charakteringesnės tų dainų sekančios ir jos kiekvienose vestuvėse tose aplinkybėse pirmiausia dainuojamos:

Aš paėmiau žmoną aukštą —
nenuplaudė man nei šaukštų.
Vai, gaila man, kad aš, jaunasai, vedžiau.

Aš paėmiau žmoną juodą —
nenuplaudė man nei puodo.
Vai, gaila man ir t. t.

Aš paėmiau žmoną ilgą —
nenupiovė man nei smilgos.
Vai, gaila man ir t. t.

Aš paėmiau žmoną storą —
nepriglaudžiau nei į tvorą.
Vai, gaila man ir t. t.

Aš paėmiau žmoną plačią —
nepriėjo net į pečių.
Vai, gaila man ir t. t.

Aš paėmiau žmoną trumpą —
nepriglaudžiau nei į stulpą.
Vai, gaila man ir t. t.

Aš, vargšelis, šilan arti —
mano žmona — smuklėn gerti.
Vai, gaila man ir t. t.

Mano žmona tai už stalo,
o aš, vargšas, ant uslano.
Vai, gaila man ir t. t.

Geria žmona žalią vyną,
o aš, vargšas, vandenėlį.
Vai, gaila man ir t. t.

Guli žmona tai lovelėj,
o aš, vargšas, papečkėlėj.
Vai, gaila man ir t. t.

Mano žmona karietaitėn,
o aš, vargšas, niekotaitėn.
Vai, gaila man ir t. t.

Mano žmona šešiais žirgais,
o aš, vargšas, šešiais žvirbliais.
Vai, gaila man ir t. t.

Mano žmona karoliuota,
o aš, vargšas, kaltūnuotas.
Vai, gaila man ir t. t.

Pajuokusios taip jaunąjį, neužmiršta ir jaunosios, kuriai irgi padainuoja pašaipos dainas; charakteringesnė, dažniausiai dainuojama ši daina:

Jojo bernai mandravoti,
turtuolės žmonos ieškoti.
Vai, dali, dalija, dali, dalija!

Ir surado mergužėlę
iš turtingos giminėlės.
Vai, dali ir t. t.

Jokio darbo nepratinta,
ilgai miego išmigdinta.
Vai, dali ir t. t.

Trečią dieną po vestuvių
siuntė vyras į ratelį.
Vai, dali ir t. t.

Siuntė vyras į ratelį —
— Aš nežinau, ką juo daro.
Vai, dali ir t. t.

Siuntė vyras grikių rauti —
— Aš nemoku jų pagauti!
Vai, dali ir t. t.

Siuntė vyras bulbių kasti —
— Aš nežinau, kur jų rasti.
Vai, dali ir t. t.

— Meski, marti, kamašaičius,
gyki jaučius ir paršaičius!
Vai, dali ir t. t.

— Meski, marti, bankietaites,
mazgok šaukštus, niekotaites!
Vai, dali ir t. t.

— Aš rašysiu gromatėlę
į tikrąją motinėlę.
Vai, dali ir t. t.

Kad motulei žinių duotų,
šešiais žirgais atvažiuotų.
Vai, dali ir t. t.

Šešiais žirgais atvažiavo,
bet dukrelės nevadavo.
Vai, dali ir t. t.

Baigia priminimu, kad dainininkes reikia pavaišinti, ir tuo tikslu dainuoja:

Nuo alaus galvą skaus,
nuo midaus dar labiaus.

Kad degtinės duotų,
tai geriausia būtų.

Jeigu duos — bus gerai,
jei neduos — dar geriau.

Linksmos mūsų širdelės
ir be tos degtinėlės.

Jaunuoju, atsikėlusiu iš užustalės, vyriausiojo jaunojo pulko „broliuko" ir vyriausios „draugužėlės" lydimu, eina į giesmininkes ir dalina joms vaišes, duoda užgerti kiekvienai jų alaus stiklinę.

Užkandžiusios ir išgėrusios dainininkės toliau dainuoja, pašiepdamos dabar namų šeimininkus — jaunojo tėvą ir motiną, kaipo nevaišingus, šia dainele:

Vis tylėjom, vis tylėjom, dabar netylėsim,
trumpas mūsų sėdimėlis — tai dabar kalbėsim.

Mes pažįstam gaspadorių, kuris svečius myli,
susiprašęs giminėles, pats už pečiaus tyli.

Mes pažįstam gaspadorių, kuris gero namo,
kūrė pečių nuo rytelio, kūreno lig nakčiai.

Nusibodo svečiams laukti — kas tam pečiui daros?
Ir nuėjom kamarėlėn — bačka su barilka baras.

Baras čierka, kieliškėlis, uzbonėlis trumpakaklis,
vai tai baras, vai tai rėkia, čiuprinas sau peša:

— Geriau pulsim, sugurėsim, gražiai paskambėsim,
nei prieš garsią giminėlę tušti čia stovėsim.

Norėdama dainininkes nutildyti, šeimininkė irgi vaišina jas užkandžiais ir gėrimais.

Vaišėms pasibaigus prasideda šokiai. Dabartiniu metu dažniausiai vestuvės trečią dieną baigiasi. Povakarį vaišinamas „svetimas pulkas" ir išlydimas, bet seniau trečiadienis buvo „krikdininkas", o antradienis buvo ištisai paskirtas pasilinksminimui. Jaunimas linksmindavosi iki vėlyvos nakties; jokių apeigų daugiau nebebūdavo.

Apeigos prasidėdavo trečiadieno rytą. Jaunoji, anksčiau užsikėlusi, savo svočios lydima, ateidavo pirkion. Anyta įduodavo dubenį su žarijomis ir samtį — ir gaudavo iš marčios dovanų drobės stomenį. Jaunamartė kurdavo krosnį, svočios padedama.

Užkūrusi krosnį, jaunamartė sėsdavo už stalo, o šešiuras kviesdavo visus savo šeimynos narius, kurie priėję sveikinosi su jaunamarte ir gaudavo iš jos dovanų. Sveikinimai buvo daromi tam tikra formule: „Sveikiname naują mūsų šeimininkę ir linkime, kad tavo rankose ugnis neužgęstų, ant stalo duonos netrūktų."

Po šių sveikinimų šešiuras ant lėkštės paduodavo druskos ir įvairių javų grūdų, kalbėdamas: „Priimk, jauna, nelauktai netikėtai man Dievo duota dukrele, šią druską ir duonelę ir žiūrėk, kad jų iš savo rankų neišleistai, mus senus ir mažus skaniai valgydytai! Kad tau šeimininkaujant netrūktų mūsų nameliams nei druskelės nei duonelės, nei skanių valgymėlių, nei saldžių gėrimėlių."

Jaunamartė bučiuodavo šešiurą rankon, o šešiuras ją galvon ir gaudavo iš jos dovanų juostą.

Po šių apeigų svočia apsupdavo ją kailiniais, ir jaunamartė, lydima šešiuro ir savo svočios, druska ir grūdais ant lėkštės nešina, ėjo tvartuosna ir ten apiberdavo druska ir grūdais gyvulius.

Tuo metu susirenka visi vestuvininkai ir šiaip jau kaimo jaunimas.

Pargrįžtančią, ūkį apėjusią jaunamartę, sutinka muzikai, kurie griežia jai „labą dieną" ir gauna dovanų — irgi juostų. Jaunamartė, pirkion įėjusi, vėl sėdasi už stalo, ir dabar ją sveikina josios pulkas, pasidžiaugdamas, kad ji tapo „šių namų gaspadinė". Vyriausias josios „brolis" išveda ją šokti ir tuo atidaro šokius. Ir vėl linksminas iki pusryčių, kurie buvo duodami apie dvyliktą valandą — pusiaudienį. Tai atsisveikinimo su svetima šalimi puota. Jos metu jau šeimininkauja jaunamartė, kuri nesėdi tik už stalo, bet, kaipo šeimininkė, visa prižiūri, visus ragina valgyti ir gerti.

Jaunimas, susirinkusios mergos, nuduodamos, kad nepatenkintos „svetimąja šalim", kuri skuba grįžti namo, ir tokiu būdu nutraukia jo,

jaunimo, pasilinksminimą, pašiepia visus „svetimosios šalies" vestuvių dalyvius, pradedant nuo žymiausių — maršalkos, svočios, brolių ir, pagaliau, draugužėlių.

Skubėki, maršalka, namo!
Vai, rasi namie bėdą nemažą.

Rasi namie žmoną išpurtytą,
rasi lovelę išmankštytą.

Skubėki, maršalka, namo:
rasi namie bėdą nemažą.

Svočią pašiepia daina, kuri panaši savo turiniu tai dainai, kuriąja „svetimoje" šaly pašiepdinėjo „svokas".

Sakė — mūsų svočiulė galvelės neturinti.
Ar ne galva, ar ne dikta, ar ne kopūstėlis?

Sakė — mūsų svočiulė dantelių neturinti.
Ar ne dantys, ar ne dikti, ar ne malūnaičiai?

Sakė — mūsų svočiulė auselių neturinti.
Ar ne ausys, ar ne diktos, ar ne lepeškaitės?

Sakė — mūsų svočiulė noselės neturinti.
Ar ne nosis, ar ne dikta, ar ne triubokaitė?

Sakė — mūsų svokelė rankelių neturinti.
Ar ne rankos, ar ne diktos, ar ne grėblukaičiai?

Sakė — mūsų svočiulė kojelių neturinti.
Ar ne kojos, ar ne diktos, ar ne kačergaitės?

Broliai pajuokiami tuo, kuo jauną berną galima įžeisti. Kadangi, matyti, daina yra senesnė, negu seni dabartinių vestuvių papročiai, tai jaunosios pulko „broleliai", jaunąją atlydėjusieji, vaizduojami, kaipo „raitužėliai", žirgais atjojusieji, kaip kad senovėje tikrai turėjo būti.

Svetimos šalelės puikūs raiteliai.
Vai, liuli liuli, puikūs raiteliai.

Jų margi žirgeliai, alksniniai balneliai.
Vai, liuli liuli, alksniniai balneliai.

Siūlų paprūgėlės, kručkų pasagėlės.
Vai, liuli liuli, kručkų pasagėlės.

Kai keleliu jojo, pasagos lekiojo.
Vai, liuli liuli, pasagos lekiojo.

Pasagos lekiojo, kiauleles viliojo.
Vai, liuli liuli — kiauleles viliojo.

Kai per dvarą jojo, šiaudai nešiugždėjo.
Vai, liuli liuli, šiaudai nešiugždėjo.

Šiaudai nešiugždėjo, tik pelės žiūrėjo.
Vai, liuli liuli, tik pelės žiūrėjo.

Kai purvynu jojo, žirgus nuklamdino.
Vai, liuli liuli, žirgus nuklamdino.

Kai nuo žirgų sėdo, patvorin pavirto.
Vai, liuli liuli, patvorin pavirto.

Dilgelė sugėlė, gaidys akis kirto.
Vai, liuli liuli, gaidys akis kirto.

Kai į pirkią ėjo, durelių netiko.
Vai, liuli liuli, durelių netiko.

Durelių netiko, kelnėsna prišiko.
Vai, liuli liuli, kelnėsna prišiko.

Švelniau ir mažiau pajuokiamos draugužėlės, bet ir jos pajuokti neužmirštamos.

Gyrėsi draugelės, sakėsi turtingos:
tai atvažiuos dvyliku žirgelių.

Kai atvažiavo svetimon šalelėn —
visos devynios viena kumelšėle.

Viena kumelšėle ir ta raišatėle,
su vienu dančiu, uodegėle gniaužta.

Laukėme sesulių per visą nedėlią,
užmušėm uodą — privirėm puodą.

Privirėm puodą draugelėms vaišinti,
užmušėm varną — privirėm žarnų.

Užmušėm šarką — privirėm karkų,
darėm alutį iš gailių dilgelėlių.

Kai draugelės pavalgė, kai prisigėrė,
po suolu griuvo, vai, ir nesikėlė.

Jei yra laiko, dainuojama dar daugel kitų, tai progai skiriamų dainų.

Pietus suvalgius, paruošiami arkliai — ir visas mergos pulkas išvažiuoja namo. Grįžtančius palydi jaunieji su savo pulku. Lydi iki sodžiaus galo, net ir toliau, iki gretimo kaimo.

Jaunosios pulkui išvažiavus ateina sveikinti jaunosios pakviestieji vestuvėsna svečiai — giminės ir artimesni kaimynai. Kaipo savo pasveikinimo ženklą jie stato ant stalo prieš jaunąją „karvojus", gražiai gėlėmis ir spalvotais kaspinėliais padabintus. Kai kurie, turtingesnieji, su „karvojais" atsineša kumpių, dešrų ir net gėrimų.

Pasilinksminimas tęsiasi iki vėlyvos nakties, ir tuo pas jaunąjį vestuvės baigiasi. To pasilinksminimo metu, jeigu yra kam pagriežti, jaunimas tik šoka ir nieku daugiau nebesidomi. Dainuoja dabar atitinkamas progai įvairias dainas, įsikaušusios ir įsikaušę puotauja moterys ir vyrai.

Pas jaunosios tėvus jaunimas po pietų irgi ima rinktis „palydų" laukti. Parvažiavus palydams, sueina kviestieji kaimynai ir giminės, kiekvienas atsinešdamas „karvojų" ir kitos rūšies maisto: — dešrų, kumpių, turtingesnieji — dar ir degtinės, ir iki vėlaus vakaro pokyliauja ir pokyliaudami vyrai ir moterys irgi dainuoja atitinkamas progai dainas, vaizduojančias jaunosios svetimam krašte, tarp svetimųjų likimą, josios ilgesį „tėvo, motinėlės" ir „laisvųjų dienelių". Dainuojama taip pat ir jumoristinės dainos ir dainuškos.

Jaunimas dainose nedalyvauja. Jis tik naudojasi proga pašokti.

Pokilis tęsiasi iki vėlyvo vakaro, ir tuo vestuvės ir čia baigiamos.

Prof. V. Krėvė Mickevičius

Mūsų paukščiai tautosakoje.

I.

Kregždė ir vanagas liaudies padavimuose.

1

Kai Dievas sukūrė pasaulį ir apsodino jį medžiais, sušaukė visus paukščius ir tarė jiems:

— Aš pasodinau medžius, kad jūs turėtute kur pasislėpti ir lizdus sukti. Lapuose pasislėpsite, jų ūnksnėje ilsėsitės, ant jų šakų lizdus sau suksite ir ten vaikus perėsite. Tai todel man turite dabar padėti medžius auginti, juos paliedinėdami.

Visi paukščiai paklausė Dievulio ir dirbo, nešdami vandenį, kiek galėdami. Tik viena kregždė lekiojo aplink žmogų, kurs lauke prie darbo triūsės. Dievas, pamatęs tai, pasišaukė kregždę ir klausia:

— Kodel tu mano žodžių neklausai? Kodel tu nepadedi kitiems paukščiams medžių paliedinėti?

—Dievuli brangiausias, — tarė jam kregždytė: — tu sutvėrei žmogų ir liepei jam prakaituojant dirbti. Jis ir dirba, kaip tu paliepei, bet jį apspietė įvairūs vabzdžiai, varmai, uodai ir labai kankina. Todel aš ir sumaniau jį gelbėti, tuos piktus tavo sutvėrimus begaudydama.

— Gerai darai! — sako Dievulis: — Bet visgi, kadangi tu prie kitų paukščių darbo neprisidėjai, tu medžių ūnksne nesinaudosi, jų šakose lizdo nesuksi, tik vis triūsi aplink žmogų ir jo pastogėje sau lizdą lipdysi.

Kaip Dievulis pasakė, taip ir daro geraširdinga kregždutė: kur žmogus dirba, ten ir ji aplinkui lekioja.

Užrašyta Vinkšninėje, Niedzingės par.

2

Kai Dievas sukūrė pasaulį, jis sukvietė visus paukščius ir žvėris pas save ir klausia juos:

— Ar gražus mano pasaulis, ar gerai jums gyventi jame?

Ir ėmė visi Dievui skųstis. Vieni — kad nebėra kur pasislėpti nuo plėšriųjų brolių, nuo žmonių; kiti skundėsi, kad dieną ūnksnės nėra, ir visiems tenka daugel kentėti nuo saulės kaitros; vėl kiti skundėsi, kad nėra kur lizdų sukti, vaikų perėti.

Išklausė Dievulis paukščių ir žvėrelių skundų, pagalvojo ir pamatė, kad jie teisingai nusiskundžia, ir tarė:

— Gerai, eisime visi girių sodintų. Kai jos suaugs, sužaliuos, jų gelmėje galėsite nuo plėšriųjų brolių ir žmonių pasislėpti, jų ūnksnėje nuo saulės kaitriųjų spindulių gelbėtis, o jų šakose paukšteliai galės sau lizdus sukti.

Visi paukščiai ir žvėreliai nusidžiaugė ir nuėjo su Dievuliu girių želdintų; pasiliko tik viena kregždytė. Pamatė tai Dievulis — pasišaukė ją ir klausia, kodel ji neprisideda prie darbo, kodel ji neina padėti girių želdinti.

— Kaip gi aš paliksiu vieną žmogų, kai jį bedirbantį tiek kankina varmai, uodai ir musės. Aš turiu jį ginti nuo jų ir linksminti savo čirškėjimu.

— Gerai darai, — sako Dievulis. — Bet kad tu visgi manęs nepaklausei ir želdinti girių nepanorėjai, tai tu ir nepasinaudosi nei giria, nei medžių ūnksne. Gyvensi su žmogumi po jo pastoge.

Nuo tos dienos kregždė ir gyvena tik kaimuose, lipdydama sau lizdus pastogėse.

Raitininkai, Merk. par.

3

Ponas Dievulis, kai jis apželdino žemę giriomis, pakvietė visus paukščius ir žvėris laistyti medžių. Visi paukščiai ir žvėrys paklausė Dievo ir uoliai dirbo. Tik viena kregždė betinginiaujanti tik dėjosi laistanti, o iš tikrųjų tik purpeno nuo vieno medelio į kitą, tupinėjo tai šen, tai ten. Dievas, pastebėjęs tai, uždraudė kregždei naudotis medžių pavėsiu. Nuo to laiko kregždė niekuomet nenutupia ant žalio medžio šakos, o tik ant sausųjų išdžiuvusių medžių.

Dargužių kaim., Valkininkų par.

4

Sumanė ponas Dievulis apkeliauti visą pasaulį, pažiūrėti, kaip žmonėms gyvenasi, ar lengva dirbti, sužinoti, kaip jie laikosi jo įstatymų. Suprantama, kad tai kelionei parinko tinkamiausią laiką — vasarą. Kai Jis vaikščiojo vasarą, teko jam eiti per laukus, per girias, Jį labai kamavo visoki vabzdžiai, neduodami jam niekados ramybės.

Visi paukščiai nepažino Pono Dievulio, tik viena kregždelė pažino ir pagailo Jo, o pagailusi ėmė naikinti vabzdžius, varmus, uodus ir muses, gindama Jo ramybę. Matydamas tai Ponas Dievulis sako:

— Kad tu del manęs tiek vargsti, tai aš tau suteiksiu dovaną: lekiosi, skraidysi už visus paukščius greičiausiai ir niekados nepavargsi.

Dėkinga kregždė lydėjo Poną Dievulį, kur tik Jis ėjo. Lydėjo per visą pasaulį, iš mūsų kraštų nulydėjo net į šiltus kraštus ir tokiu būdu sužinojusi ten kelią.

Būdama šiltuose kraštuose ji patyrė, kad ten dar daugiau visokių varmų, uodų ir musių, ir del jų žmonės ten dar baisiau kankinasi, ir ėmė todel tuos niekšus naikinti, žmogaus besigailėdama.

Tada Dievulis jai sako:

— Pasilik čia ir padėk žmogui, čia gyvenančiam ir skurstančiam, atsiginti nuo šių lekiojančių ir geliančių biaurybių.

— Gerai būtų, — sako kregždutė: — bet kaip aš paliksiu tuos, kur gimtajam mano krašte gyvena? Juk man ten nesant, tiek privis visokių varmų, gylių, uodų ir musių, jog galutinai nukankins ir žmones ir gyvulius.

— Gerai, — sako jai Dievulis: — tai pusę metų būsi ten, kitą pusę čia, kad ir vieniems ir antriems padėtai.

Nuo to laiko kregždė pusę metų čia pas mus skraido, čia ir vaikus peri, o kitą pusę metų būna šiltuose kraštuose.

Alytus.

5

Pamatė kitą kartą Dievas, kad veltui sutvėrė ir paleido pasaulin gyventi įvairius varmus, gylius, uodus ir muses, kurie žmogų ir gyvulį begaliniai kankina, jų kraują geria.

Panoro Ponas Dievulis atitaisyti savo klaidą, sušaukė visus paukščius, didelius ir mažus, ir pasiūlė jiems išgaudyti visus vabzdžius.

Vieni paukščių ėmė kalbėti, kad jie dideli ir jiems nepatogu vaikyti kažkokias ten museles. Kiti skundėsi, kad nuvargę vaikus be-

augindami, treti, kad jiems sunku lekioti, kiti vėl — kad jų akys blogai matančios.

Tik viena kregždė neišsisukinėjo ir uoliai gaudė muses, uodus, gylius, varmus ir prigaudė jų tiek, jog maža jau beliko.

Matydamas tai Ponas Dievulis pasišaukė kregždę ir sako jai:

— Pasidarbavai, dabar atsilsėk.

— Del tavo valios aš, Viešpatie, vargo nejaučiu. Atsilsėsiu, kai visus išgaudysiu.

— Gerai, — sako jai Dievulis: — kad tu tokia uoli ir mano žodžiams paklusni, aš tau suteiksiu dovaną: tu niekuomet lekiodama nenuilsi.

Ir tikrai dabar kregždė niekados nenuilsta.

Randamonys, Ratnyčios par.

6.

Buvo tai labai seniai, kada dar mūsų krašte, kaip ir kitur dabar dar yra, nebūdavo žiemos, tik amžina vasara. Paukščiai gyveno, vieni uogas giriose lesdami, kiti muses ir kitokius vabzdžius gaudydami.

Bet štai del žmonių nuodėmių Dievas nutarė nubausti žmones ir leido pasaulin žiemą su sniegu ir ledais. Iššalo musės ir kiti vabzdžiai, po sniegu pasislėpė uogynai — ir paukščiai ėmė badauti.

Susirinko visi paukščiai ir ėmė tartis, kas daryti. Tarėsi, tarėsi — ir nutarė pasiųsti vieną kurį paukštį surasti, kur vasara pabėgo.

— Tu, kregžde, greičiausiai lekioji ir niekados nenuvargsti, — tarė paukščiai: — todel aplėk visą pasaulį ir surask, kur dabar yra vasara, ir parodyk mums ten kelią.

Kregždė paklausė ir išlėkė. Ilgai jos nebuvo, pagaliau ji pargrįžo ir ėmė pasakoti, kur ji yra lekiojusi ir kur vasarą yra suradusi, kai čia žiema viešpatauja.

— Vesk mus visus ten, nes kitaip čia badu mirsime, — tarė paukščiai.

— Gerai, — atsakė kregždė: — nuvesiu jus, nes tenai kelią gerai pastebėjau. Bet teks toli lėkti ir labai pavargti.

— Aš nelėksiu, — sako žvirblis. — Geriau aš kluone ar tvarte prie arklių prisiplaksiu ir kaip nors pragyvensiu. Man vienas kitas grūdas — ir užtenka.

— Aš irgi pasiliksiu, — tarė varna. — Ar apsimoka tiek toli lekioti, kad čia pakanka mėšlynų. Juose visados šį tą surasiu badui numarinti.

Su jais pasiliko dar keli paukščiai, kurie jautėsi tolimai kelionei silpni, o visi kiti, kregždės vedami, nulėkė toli, šiltuosna kraštuosna.

Ir taip jie kasmet lekioja iki šių laikų ir būna ten, iki čia vasara sugrįžta. Liškeva.

7.

Pasakoja žmonės, kad senovėje gyvenęs žiaurus karalius. Jis buvęs ne tiek žiaurus, kiek uverus ir šykštus. Jis norėjo būti visų žmonių turtingiausias ir visų karalių galingiausias, todel jis labai plėšdavo ne tik svetimus, bet ir savus. Kadangi svetimas šalis nelengva pasiekti, ir svetimi žmonės nelabai duodasi plėšiami, tai jis labiausia kankino savuosius.

Nesuspėja žmonės nuo laukų nuimti, kluonuosna suvežti, kai jis užpuola su savo kareiviais ir atima iš žmonių iki paskutinio grūdo, o atėmęs pamaino su svetimų šalių pirkliais į auksą ir sidabrą. Jo turtai vis didėdavo, o žmonės badu mirdavo. Ėmė žmonės slapstyti savo duonelę bažnyčiose, bet ir tai negelbėdavo: uverusis karalius ir bažnyčias apiplėšdavo.

Vienus metus apiplėšė žmones, kitus metus, o trečiaisiais kilo tokis badas, jog žmonės šaukte šaukėsi Dievo, prašydami išgelbėti juos nuo žiauraus valdovo.

Kiti gi nueidavo pas karaliaus dvaro vartus, verkdavo, šaukdavo kad jis grąžintų duoną nors mažiems vaikams papenėti. Neturėjo uverusis karalius nei dieną, nei naktį ramybės; ypač moterys jam su vaikais įkyrėdavo.

Be to, kiti karaliai, sužinoję, kaip jis su savaisiais žmonėmis žiauriai elgiasi, užgynė savo pirkliams tan kraštan vykti, iš uveraus karaliaus duoną ir kitą maistą už auksą pirkti.

Tada žiaurusis karalius sumanė nusikratyti visais badaujančiais, ypač vaikais ir moterimis. Todel jis paskelbė, kad per visą pavasarį penėsiąs badaujančias moteris ir vaikus. Ir ėmė iš visur plaukti moterys su vaikais į karaliaus rūmus. Kai jų suplaukė didžiausios minios, liepė karalius atidaryti savo pilies vartus ir įleisti jas visas su vaikais vidun. Ten jau buvo pagaminti dideli kluonai, o tuose kluonuose pastatyti stalai, o ant stalų pagaminta duonos ir mėsos.

Kai tik moterys su vaikais suėjo tuosna kluonuosna ir ėmė valgyti, liepė žiaurusis karalius uždaryti visas duris ir sunkiomis šovynėmis užšauti. Kada tarnai padarė, kaip jiems buvo įsakyta, karalius liepė tuos visus kluonus padegti iš visų keturių kampų.

Kai kluonai užsidegė, nesavais balsais ėmė klykti nusigandusios moterys ir maži vaikai, o karalius, stovėdamas gonkuose, juokėsi, trindamas rankas, besišaipydamas kalbėjo:

— Pavalgėte mano gero, dabar sušilsite ir atsilsėsite.

Bet Dievulis Aukščiausias išgirdo žmonių balsą, trenkė perkūnu dvaran ir nugrimzdino visą pilį žemėn, o tą vietą ežeru užleido.

Bet nežuvo nei paskirtos ugnyje žūti moterys ir vaikai, nei žiaurusis karalius: jos tapo paverstos paukštėmis - kregždėmis, o uverusis karalius plėšriuoju vanagu, kuris niekuomet negali prisisotinti.

Todel kregždės iki šios dienos tiek neapkenčia vanago, jog, mažutės ir silpnutės bebūdamos, puola jį visos, kur tik pamato. Puola, veja, peša jį, kol jis pabėga.

O toji vieta, kur buvęs to žiauriojo karaliaus dvaras — tai Dusios neramus ežeras.

Lazdijai.

8.

Ten, kur dabar yra Dusios ežeras, seniau stovėjo didelė pilis, o toje pilyje aukšti dvarai. Gyveno tame dvare ponas, didelis palaidūnas. Žmonių jis nesigėdino, kunigų neklausė ir Dievo nebijojo. Kas negera, kas Dievo uždrausta, jis tą su didžiausiu pamėgimu darė. Daugel žmonės per jį nukentėjo, daugel buvo ašarų išlieta, daugel vargo pakelta, bet Aukščiausias Dievulis vis dar kentė.

Bet velnio gundomas ar dar piktesnių, negu jis buvo, žmonių prikalbamas, ėmė jis užpuldinėti ir grabstyti, savo dvaran gabenti nekaltąsias mergeles, kur tik buvo sužinojęs, kad tokių suaugusių yra. Slapstė motinos dukreles, kur tik galėdavo, net vienuolynuosna, bet jis ir vienuolynuosna įsiveržda vo ir iš ten jas pagrobdavo, net miniškas.

Sužinoję apie tai kunigai ir vyskupai prakeikė palaidūną poną, jo dvarus ir jo piktus darbus. O kai prakeikė, iš giedro dangaus trenkė perkūnas pilin ir nugrimzdino ją giliai žemėn su visais, kurie ten buvo. Žuvo visi palaidūno pono draugai ir svečiai, tik nežuvo ten patsai ponas ir jėga ten nugabentos mergelės: ponas pavirto plėšriuoju vanagu, o mergaitės kregždėmis.

Štai kodel iki šios dienos kregždės nepakenčia vanago ir, kai tik jį pamato, surinka, sučirškia ir puola jį, kiek tik jų yra. Nors vanagas stiprus ir plėšrus, bet kregždės vikrios ir greitos, ir todel vanagas turi nuo jų bėgti.

Simnas.

9.

Kažkur toli, ne mūsų kraštuose, gyveno piktas raganius. Jis buvo savo sielą velniui pardavęs už didelius turtus, už auksą, už sidabrą. Gyveno, sako, jisai dideliuose rūmuose, kaipo kokis kunigaikštis ar ponas ir turėjo daugel tarnų, o tie tarnai tai vis buvo velniai, kurie saugojo jį, kad atgailos nepadarytų, vėl į Dievą nepalinktų. Tuos savo tarnus jis nieku kitu negalėjo maitinti, kaip tik mažų vaikų kūnais, nieku kitu girdyti, kaip tik mažų vaikų krauju. Ir patsai nieko kito nevalgė, kaip tik žmonių mėsą ir nieko kito negėrė, kaip tik mažučių vaikų kraują. Jau tokią, sako žmonės, jis su didžiausiu velniu, pačiu šėtonu, buvo sudaręs sutartį. Todel kasdien jis su savo tarnais puldavo miestus ir kaimus ir, kur tik galėjo, pagriebdavo mažus vaikus, gabendavo juos savo dvaran, ten žudydavo, skersdavo, kaip kad dabar žmonės kiaules skerdžia, misdavo jų kūnais ir gerdavo jų kraują.

Dejavo žmonės ir verkė, Dievo šaukdamiesi, bet nieko niekas tam piktam raganiui padaryti negalėjo. O gal Dievas ir galėjo, bet kentėjo, iki jo pikti darbai pasieks tokio laipsnio, kad jam galima bus pritaikinti pačią didžiausią bausmę, kuriąja Dievas nusikaltusius žmones baudžia.

Šaukėsi žmonės ir valdžios, kad juos apsaugotų, piktą raganių suimtų, bet jis gyveno tokiose pelkėse, tokiose balose, raistuose, jog nei žiemą, nei vasarą negalima buvo jo dvarai prieiti. Gal tik būtų buvę galima paukščio sparnais jų prilėkti. O jis tai žinojo takus ir takelius ir iš savo rūmų puldavo žmones, kada tie visai to nesitikėdavo.

Vieną gražią dieną susirgo kaime labai graži mergaitė, vienaturė tėvų duktė, kurią labai del jos grožio, del švelnumo, del geros širdies mylėjo ne tik tėvas ir motina, bet ir visi aplinkiniai žmonės. Susirgo tiek sunkiai, jog niekas jos negalėjo išgydyti, nei burtininkai, nei daktarai. Kada ji buvo labai silpnutė, nutarė parvežti kunigą, kad atliktų paskutinę išpažintį, kad pasirengtų stoti prieš Pono Dievo sostą.

Iš visos apylinkės, iš viso kaimo moterys, kaip paprastai, susirinko kunigėlio su Dievuliu atvažiuojančio laukti.

Pasirodo, kad apie tą mergaitę seniai jau buvo girdėjęs piktas raganius, seniai jau buvo manęs ją pagrobti. Kad ji susirgusi, dar jis nebuvo žinojęs. Kaip tik tą dieną, gal jau taip buvo Aukščiausio Dievulio skirta, jis su savo tarnais puolė tą kaimą.

Puolę kaimą jie apsupė tos mergaitės tėvų pirkią ir jau buvo beįsiveržią vidun. Puolė juos, savo vaikus begindamos, moterys, bet negi pragaro jėgoms atsilaikys. Tik staiga kieman įvažiavo kunigas su Švenčiausiu. Kai tik jis, iš vežimo išsėdęs, suskambino varpeliu, visi to pikto raganiaus tarnai, kaipo piktos dvasios, dūmais pavirto ir išnyko, prismarvinę visą pirkią. Pasiliko tik vienas raganius, kurį dabar moterys, Dievulį Švenčiausiame Sakramente užmiršusios pagerbti, puolė ir ėmė mušti, kuo pagriebdamos. Smuko raganius pro langą, moterys paskui jį, o čia ir vyrai, sužinoję, kokį svečią moterys vaišina, irgi pastojo jam kelią. Būtų jam visai bloga, bet raganius turėjo žiedą, o tam žiede buvo stebuklingas, žibantis akmuo. Reikėjo raganiui tik tą akmenį paritėti, kai jis pavirsdavo kokiu tik panorėdavo gyvuliu ar paukščiu.

Taigi jis dabar, nusimovęs greitai tą žiedą, paritėjo jį ir pavirto vanagu, bet jam beskubant iškrito jam žiedas. O čia vaikščiojąs gaidys pamatė beriedantį, žibantį daiktą, — kapt — išlesė tą akmenį ir prarijo. Puolė jį vanagas, bet užmušti nesuspėjo, nes turėjo bėgti nuo žmonių.

Pamatė moterys, kad piktas raganius išspruko joms iš nagų, o pamačiusios vienu balsu sušuko:

— Tai kad dabar mums kregždelių sparnai! Pavytume šitą nevidoną ir nugalabintume.

Vos tik spėjo jos taip pratarti, kaip visos pavirto kregždėmis ir pasileido vyti vanagą, ir vijosi jį mušdamos ir draskydamos, iki jis giriose pasislėpė.

Netekęs stebuklingo akmens raganius nebegalėjo atvirsti žmogumi. Taip ir pasiliko vanagu ir juo yra iki šių dienų. Štai kodel jis neapkenčia gaidžių ir vištų ir stengiasi juos galabinti, kur tik galėdamas, keršydamas už savo prastą likimą.

Kaip žmogumi būdamas mito vien tik gyva mėsa ir gyvu krauju, taip ir vanagu virtęs irgi minta vien tik gyva mėsa ir krauju, tik jau ne žmonių, bet paukščių, pats irgi paukštis būdamas. Negali jis nieko kito ėsti, nei vandens gerti, todel amžinai jam tenka trokšti. Kai jau troškulys jį labai kankina, o pagauti paukščiuko, kad jo kraujo atsigėrus, negali, iškyla jis aukštai padangėsna ir šaukia:

— Gerti! gerti!..

Moterys tos, už tai, kad buvo pamiršusios atiduoti Dievuliui, Švenčiausiame Sakramente esančiam, pagarbą, irgi pasiliko mažomis

kregždelėmis, ir todel jos amžinai neapkenčia vanago ir puola jį, kur tik pamatydamos.

O to raganiaus dvarus, sako žmonės, trenkęs perkūnas ir nugrimzdinęs giliai žemėn. O toji vieta, kur jie stovėję, ežeru užėjusi.

Marcinkonys.

10.

Buvo tai labai senais laikais, kada tėvo ir motinos žodis turėdavo labai didelės galios. Tada tėvai ir motinos turėdavo būti labai atsargūs, kad piktu žodžiu nesubartų vaikų ar keiksmu nesukeiktų.

Seniai tai buvo, ne dabartiniais laikais, bet tada, kai mūsų sodžiaus bernai karan jodinėdavo. Tokie laikai tikrai buvo. Apie tai ir dainos yra sudėtos, o daina juk ne veltui atsiranda. Tada buvo mūsų kraštas giriomis suaugęs, buvo daugiau ežerų ir pelkių. Dabar girias iškirto, ežerus nuleido, balas nusausino, ir žmonių priviso daugiau ir ramiai visi gyvena, net šautuvo niekam nevalia turėti. Privis žmonių tiek, jog žemėje netilps. Tai tada vėl karai prasidės.

Senovėje, sako ne taip buvo, kaip dabar: visi ginklus turėjo, ir šautuvus ir kalavijus. Taigi, sumano bernai ir išjoja karan, o kur jie nujoja, kur kariauja, niekas namie nežino. Visi neramūs laukia namo pagrįžtančių.

Taigi išjojo vieną kartą bernai ir ilgai jų nebuvo. Jau pavasaris užstojo, o jų vis dar nėra. Susirinko kaimo moterys pas vieną ūkininką sodan, susėdo paūnksnėje ir aimanuoja, sūnelius minėdamos. Tik staiga atbėga viena mergaitė verkdama ir sako, girdėjusi, kad buvęs smarkus mūšis gudų šaly, ir visi bernai kritę tame mūšy.

Nusigando moterys, tuos mergaitės žodžius išgirdusios, ir ėmė numirėliškai raudoti. Tosios mergaitės motina nusiminusi tarė:

— Geriau tu, dukrele, būtai maža paukštele pavirtusi, nei mums tokią gūdžią naujieną pranešusi!...

Kai tik ji taip prabilo, jos duktė pavirto kregžde, sukrikė ir pasikėlusi aukštyn nulėkė padangėsna.

Pamatė tada motina, ką buvo padariusi savo žodžiais, ir dar labiau nusiminė ir pasigailėjo, kad tokiu būdu prasitarė, bet jau buvo vėlu.

Taip jos duktė ir pasiliko kregžde. Štai, kodel kregždė niekur nuo namų nelekia, giriose negyvena, lizdo medžiuose nesuka, bet lipdo pastogėse: kaipo buvo, mergaite būdama, pripratusi pirkioje gyventi, taip ir pasiliko su tuo papratimu.

Subartonys, Merkinės p.

Tuoj, pasaulį sutvėrus, kadangi buvo karšta vasara, ir visi vandenys žemės paviršiuje buvo išdžiūvę, liepė Dievas žmonėms, žvėrims ir paukščiams kasti šulinius.

Visi sutvėrimai paklausė Dievo žodžių. Tik vienas vanagas nepaklausė ir nekasė. Pamatęs tai Dievas pasakė:

— Kadangi tu manęs nepaklausei ir šulinio kasti nepanorėjai, tai nuo šios valandos negersi nuo žemės — nei iš šulinio, nei iš ežero, nei iš upės, nei iš balos, nei iš jūrių.

Taip ir atsitiko. Vanagas negali gerti vandens, kuris yra ant žemės. Tik lyjant jis iškelia snapą ir gaudo lietaus lašus. Tiek tik prigeria, kiek lašų prigaudo. Todel, kada būna ilgai giedrios vasaros ar pavasario dienos, vanagas labai ištrokšta. Tada jis pasikelia aukštai padangėsna ir, ten belekiodmas, šaukia:

— Gerti, gerti!...

Todel jis ir paukščius gaudo, kad galėtų atsigerti nors kraujo, negalėdamas vandens gerti.

Dargūžių k., Valkininkų p.

II.

Kregždė liaudies burtuose ir prietaruose.

1. Jei iš tos vietos, kur pirmą kartą kregždę pamatei, paimsi žemės ir nuneši į savo daržėlį, tai tau, mergele, puikiai gėlės augs.

Biržai.

2. Kad gėlės puikiai žydėtų, reikia iš tos vietos, kur pirma pamatyta kregždė atsitūpė, parnešti medžio šakelę ir įkišti tarp žolynų.

Ratnyčia.

3. Gėlės puikiai žydės, jei jas pasėti tą dieną, kada pirmą kartą pamatei kregždę, parlėkusią iš svetimų kraštų.

Merkinė.

4. Reikia sėti rasoda, kai kregždė parlekia.

Šiauliai.

5. Jei moteriškė pasodins viralus tą dieną, kai pirmą kartą kregždę pamatys, viralai tais metais jai užderės.

Marcinkonys.

6. Kad kopūstų kirminai neėstų, pabarstyk daržą, kur juos manai sodinti, purvyno žemėmis, iš kur parlėkusios kregždės ima žemę lizdams lipdyti.

Varėna.

7. Kad amaras daržovių nekristų, pabarstyk daržą žemėmis

iš tos vietos, kur stovėjai, kada pirmą kartą kregždę išvydai.

Merkinė.

8. Kad sodų kirmėlės neapsėstų, palaistyk juos vandeniu, kuriame buvo virinti iš seno kregždžių lizdo atmatai tą dieną, kai kregždę parlėkusią išvydai.

Alovė.

9. Pamatęs pirmą kartą pavasarį kregždę, apsisuk ant kojos kulno (jei nepasiseka iš karto, galima iki trijų sykių pakartoti). Kokios spalvos rasi paskui plauką, tokios spalvos laikyk arklius — eis „rankon".

Panevėžys.

10. Pamatęs pavasarį pirmą kartą parlėkusią kregždę, apsisuk tris kartus ant dešinės kojos prieš saulę. Kokį plauką toje vietoje rasi, tokios spalvos gyvuliai tau seksis.

Biržai.

11. Pamačiusios pirmą kartą pavasarį kregždę moterys turi tuojau nusiprausti, jei nenori, kad saulė rudai aptrauktų jų veidus.

Pasvalys.

12. Pamatęs pirmą sykį parlėkusią kregždę, suskaityk savo visus gyvulius. Kuriuos priminsi, tie išliks sveiki, kuriuos užmirši išskaityti, jie tau žus, jei nesuspėsi parduoti.

Kruonis.

13. Jei pirmą kartą pavasarį pamatysi kregždę lekiančią, seksis tau gyvuliai, jei tupinčiąją — sirgs tavo gyvuliai.

Butrimonys.

14. Jei kregždę pamatysi pirmą kartą pavasarį lėkiojančią — sodai užderės, jei tupinčią — bus blogi sodams metai.

Valkininkai.

15. Mergelė, pirmą kartą kregždę pamačiusi, turi nusiprausti saldum pienu — saulėj nenudegs ir visą vasarą bus balta.

Panevėžys.

16. Kregždei atlėkus, mergos renka anksti rytą rasą ir prausia sau veidus. Kuri taip padaro, saulėj nenudega ir visą vasarą būna balta.

Seirijai.

17. Kuri merga vasarą būna kregždžiuota, turi, pirmą sykį kregždę išvydusi, saulei tekant, nusiprausti rasa — paugai nepasirodys veide vasaros metu.

Marcinkonys.

18. Kad veidas vasaros metu nuo karščio nesiluptų, reikia, pirmą kartą kregždę išvydus, nusiprausti saldum pienu.

Biržai.

19. Kad rankos neskilinėtų vasaros metu, reikia, pirmą kartą kregždę išvydus, nuprausti jas rasa.

Varėna.

20. Kad kojos ir rankos neskilinėtų vasaros metu, reikia jas nuprausti, pirmą kartą kregždę išvydus, vandenimi, kuriam yra senas kregždžių lizdas išvirtas.

Perloja.

21. Jei kurio nors ūkininko pastogėje išdrasko kregždės lizdą, to ūkininko karvės serga vasarą kruvine.

Subartonys, Merk. par.

22. Jei išdraskysi kregždės lizdą, tavo karvės susirgs ir duos pieną su krauju.

Samūnai, Merk. par.

23. Jeigu vaikai išdrasko kregždės lizdą, jų veidai tampa kregždžiuoti.

Niedzingė.

24. Jei mergaitė, vaiku būdama, išdraskys kregždės lizdą, neištekės ir liks senmerge.

Seirijai.

25. Jei kregždės lizdą išdraskysi, turėsi šlakuotą veidą.

Palevėnis.

26. Jei vaiku būdamas išdraskysi kregždės lizdą, gausi mergą raupuotą.

Ratnyčia.

27. Jei išdraskysi kregždės lizdą, kurioje ji vaikus jau peri, susirgsi raupais.

Liškeva.

28. Jei suaugęs žmogus išdraskys kregždės lizdą, jį perkūnas nutrenks.

Lazdijai.

29. Jei ūkininkas išdraskys savo pastogėje kregždės lizdą, jo namus perkūnas sudegins.

Rozalimas.

30. Jei kregždės lizdą išdraskysi, kai ji vaikus peri, tais metais mirsi.

Valkininkai.

31. Kurio ūkininko pastogėje išdraskys kregždės lizdą, vaikus jai perint, tą ūkininką ištiks gaisras ar kuri kita nelaimė.

Alovė.

32. Jei išvysi kregždės vaikus iš lizdo, liksi patsai be namų.

Liškeva.

33. Jaunas vaikinas, kurs išbaidys kregždynus iš lizdo, niekuomet nesulauks savosios pastogės.

Seirijai.

34. Nebaidyk kregždynų lizde, nes patsai nustosi ramaus gyvenimo.

Alytus.

35. Jei išimsi iš lizdo kregždės vaikus, neturėsi vaikų. O jeigu jų turi, greitai jų nebeteksi.

Sapiegiškės, Niedz. par.

36. Jei kregždės vaikus išimsi iš lizdo, būtinai mirs kas nors tavo šeimoje.

Marcinkonys.

37. Jei kregždę nušausi, sau nelaimę užtrauksi.

Valkininkai.

38. Jei kregždę užmuši, būtinai kas nors mirs tavo šeimoje.

Ratnyčia.

39. Nešauk kregždės — sau artimo žmogaus mirtį pagreitinsi.

Liškeva.

40. Neliesk kregždės, jei nenori, kad tave nelaimė ištiktų.

Abeliai.

41. Nešauk kregždę, nes, ją nušovęs, patsai mirsi artimiausiu laiku. Simnas.

42. Nemėtyk kregždės akmenimis — votys apspis.

Panevėžys.

43. Nemėtyk kregždės — diegliai tave rems tą vasarą.

Alovė.

44. Kurie vaikai kregždes akmenimis mėto, tie nuo vočių nepagys. Niedzingė.

45. Drausk vaikams kregždes mėtyti akmenimis, nes juos nežai apsės.

Marcinkonys.

46. Kas kregždes akmenimis svaidys, to sodai nežydės.

Perloja.

47. Kregždės gūžta pastogėje — Dievo palaimos ženklas.

Marcinkonys.

48. Kregždė nelipdo lizdo pikto žmogaus pastogėje.

Liškeva.

49. Žmogumi, kurio pastogėje kregždės lizdus lipdo, galima pasitikėti.

Perloja.

50. Kregždė išsikrausto iš pastogės, jei namuose atsiranda nesantaika.

Valkininkai.

51. Vagies pastogėje kregždė lizdo nelipdo.

Varėna.

52. Kurių namų pastogėje kregždės savo lizdus lipdo, tų namų perkūnas netrenks.

Ramygala, Rozalimas.

53. Jei kregždė peri vaikus trobesių pastogėje, tie trobesiai nesudegs.

Pagiriai.

54. Kregždės lizdas apsaugoja namus nuo ugnies.

Joniškėlis.

55. Jei kregždė apsigyveno namų pastogėje, tai tie namai gaisro nematys.

Panevėžys.

56. Jei kregždė staiga lizdą apleidžia, nujaučia tuose namuose gaisrą. Alovė.

57. Kurie namai turi degti, tų namų pastogėje kregždė lizdo pavasarį nelipdys.

Alytus.

58. Jei kregždė nelipdo kurių nors namų pastogėje lizdo, tie namai turės degti.

Rozalimas.

59. Jei kregždės lizde paliesi ar pavartysi kiaušinius, būsi kregždžiuotas, o jei kregždė po to apleis savo lizdą, gaisras ištiks namus.

Panevėžys.

60. Jei pakilosi kregždės kiaušinius, turėsi rudus vaikus, o jei sudaužysi kiaušinį, namus gali ištikti gaisras.

Prienai.

61. Kas palies kregždės kiaušinius, tą blusos apspis, o jei sudaužys kiaušinį, ištiks gaisras ar kita nelaimė.

Naujamiestis.

62. Jei kregždė sulipdė lizdą tvartų pastogėje, tuose tvartuose gyvuliai bus sveiki.

Merkinė, Leipalingis, Alytus, Prienai.

63. Kurio ūkininko tvartų pastogėje perisi kregždės, tam ūkininkui gyvuliai sekasi.

Varėna, Marcinkonys.

64. Jei kluone perisi kregždės, to kluono perkūnas netrenks. Merkinė.

65. Jei kluone kregždės lizdą lipdo, tai kluonas nesudegs.

Leipalingis.

66. Jei kregždės aukštai lekioja, bus ilgai giedra.

Marcinkonys, Valkininkai, Merkinė.

67. Jei giedrią dieną kregždės ima žemai lekioti, lauk lietaus.

Varėna, Merkinė, Panevėžys, Biržai, Kruonis.

68. Jei kregždė giedrią dieną žemai ant vandens lekioja, netrukus bus audra.

Leipalingis, Abeliai.

69. Jei kregždė sukasi apie gyvulius, lauk didelės audros su perkūnija.

Ratnyčia, Liškeva, Merkinė.

70. Jei kregždė lekioja aplink arklius krikdama, lauk staigaus oro pakitėjimo.

Biržai.

71. Jei kregždė, sėdėdama ant kluono galo, tryliuoja, bus ilgai giedra, ir pasiseks gerai javai suimti. Alytus, Merkinė.

72. Jei kregždės lekiodamos čirškia, gyvulius genant, gyvuliai bus sveiki ir nesirgs.

Niedzingė.

73. Jei kregždės, aukštai, dieną lekiodamos, linksmai čirškia, bus geri metai ir giedrios dienos. Perloja.

74. Jei kregždės tyliai apie sodus lekioja, juos amaras kris.

Niedzingė.

75. Jei kregždės lekioja aplink sodus, linksmai tryliuodamos, tie metai bus vaisingi.

Daugai.

76. Kai kregždė tupi ant pirkios kraigo ir tryliuoja — ji prašo Dievą už tame name gyvenančius.

Marcinkonys.

77. Jei kregždė tupi ant namų kraigo ir linksmai tryliuoja — reiškia, džiaugiasi, kad tuose namuose laimė gyvena.

Merkinė.

78. Jei žmogui einant kregždė suka aplinkui ir belekiodama staiga surinka — neik, kur eini: ji perspėja, kad tave gali nelaimė ištikti.

Alovė.

79. Jei kregždė prilekia langą ir sučirškia — perspėja, kad vagis rengiasi ką nors pavogti tuose namuose.

Alytus.

80. Jei kregždė, žmogų pastebėjus, su išgąsčiu sučirškia, saugokis pikto žmogaus.

Niedzingė.

81. Jei tau važiuojant kregždės tave lydi, linksmai čirškėdamos, pasisekimas tavęs laukia.

Valkininkai.

82. Jei kregždės tyliai lekioja giedrų vakarą, lauk lietaus.

Panevėžys.

83. Jei kregždės tyliai apie gyvulius suka, karvės bus alkanos.

Biržai.

84. Jei kregždės sutinka gyvulius kaiman pargenant ir ima apie juos sukti, bus sveiki gyvuliai.

Nemunaitis.

85. Jei kregždė perlėks per pieną, pasidarys rajus.

Panevėžys.

86. Jei kregždės ima gaudyti bites — reiškia, tos bitės yra nesveikos. Apžiūrėk avilius.

Merkinė.

87. Jei kregždė suka apie jauno žmogaus galvą jam beeinant, — laimę jam pranašauja.

Klaipėda.

88. Jei kregždė, ant pirkios arkliuko tupėdama, tryliuoja — vestuves pranašauja.

Valkininkai.

89. Jei kregždė suka aplink daržėlį, to daržėlio savininkė mergaitė greitai ištekės.

Liškeva.

90. Jei kregždė tryliuoja rugius piaunant, bus ilga giedra, ir javai pasiseks gražiai iš lauko suimti.

Klaipėda.

91. Jei kregždė pirkion įlekia, tuos namus laukia didelė laimė. Veisėjai.

92. Jei kregždė įlekia pirkion — joje žmonės ilgai gyvens. Perloja.

93. Jei kregždę užmuši, vaikų neturėsi. Klaipėda.

III.

Kregždės giesmės.

1. Niekas tiek neėda,
kaip šitie piemenys!
Namie ėda, laukan neša,
kad jie išpūstų.
Subartonys, Merk. par.

2. Niekas tiek nesuėda,
kaip tinginiai piemenys!
Namie ėda, krepšin kemša
ir vis alkani.
Perloja.

3. Niekas tiek netinginiauja,
kaip šitie piemenys!
Naktį miega, dieną miega,
kad jie padvėstų.
Marcinkonys.

4. Vai, tu, piemeni, vai tu, piemeni,
ko tu laukan negeni?
Karvės alkanos, avys alkanos,
o tu mieguliuoji.
Nemunaitis.

5. Geri vaikai, geri vaikai,
riebūs, kaip pirštinės!
Kėpso pilvai, kėpso pilvai,
kad tik jie neplyštų!
Daugai.

6. Geri vaikai, geri vaikai,
bet tinginiai —
duoną punta, pieną ryja,
ar tik neplyš?..
Rakatanskai, Niedz. par.

7. Geri vaikai, geri vaikai,
visi snargliuoti,
žirnius vagia, vyšnias vagia,
kaip jiems ne gėda!
Galailgė, Alovės par.

8. Geri vaikai, gražūs vaikai,
tik labai snargliuoti;
kokia gėda, kokia gėda,
kad praustis nemoka.
Alovė.

9. Gaspadorius, gaspadinė
išsivirė virtinėlių,
užsidarė kamarėlėj
su savo vaikeliais —
ir gurkšt gurinėlius.
Marcinkonys.

10. Gaspadorius, gaspadinė
prisivirus, prisikepus,
kamarėlėj šlumščia.
Leipalingis.

11. Gaspadorius, gaspadinė,
iš namų visus išginę,
lašinius čirškina, čirškina...
Samūnai, Merk. par.

12. Gaspadorius, gaspadinė
kepė, virė, gatavojo,
ant priepečkio pasidėję —
čirkšt...
A. Sabaliausko užrašyta.
„Tauta ir Žodis" I kn.

13. Gaspadorius, gaspadinė
išsivirė, išsikepė,
priepečkėly pasimetė —
gurrkš...
Panevėžys.

14. Gaspadorius, gaspadinė
prisivirė, prisikepė,
į kamarą susinešė —
gorrk...
Naurasikių kaimas, Smilgių parap.

15. Gaspadorius, gaspadinė,
išsivirė, išsikepė,
po poprieždžiu pasimetė —
gurrkšč...
Vitenų k., Pušaloto par.

16. Gaspadorius, gaspadinė,
lašinėlių prisivirė, prisikepė,
nuėjo kamarėlėn
ir gorrrkšt...
Pasvalys.

17. Gaspadinė ant Sekminių
prisivirė daug virtinių,
išsinešus kamarėlėn,
pasitepus su taukeliais...
gurkt.
Subačius.

18. Gaspadorius, gaspadinė
barščių prisivirė,
su duonele pliūūja.
Vaisviliškių k., Upytės par.

19. Gaspadinė — pravarinė,
išsivirus, išsikepus,
su vaikeliais kamarėlėn įsivedus —
gurrkšt...
Raitininkai, Merk. par.

20. Gaspadinė — pragarinė,
ką pramanė, tą prarijo —
gurkšt, gurrkšt...
Poteronys, Alovės par.

21. Prisivirs, prisikeps,
už pečio užlys,
su vaikeliais — gorrkšt...
Joniškėlis.

22. Prisivirus, prisikepus,
su sviesteliu prisitepus,
man kada — nekada vieną
ky-y-yšt, ky-y-yšt...
Pasvalys.

23. Virė boba virtinėlius,
užsidarius kamarėlėj —
gurkt, gurkt, gurkt...
Nemunaitis.

24. Virė boba virtiniukus,
man paliko trupiniukus.
Pareis vyrai — pasakysiu,
bus sprandelis: „pokšt,
pykšt..."
Vantainių sod., Krakių val.

25. Vyrai, moterys virė košę,
liepė man nesaky-iti,
o aš pasakiau, pasakiau
ir man galvelė — gyikšt...
Dusetos.

26. Virė marti lašinėlius,
davė man tik trupinėlius,
liepė bernams nesakyti,
o aš pasakiau ir gavau
kruopų, kruopų.

Panevėžys.

27. Martelė širdelė — girkšt,
išsivirs, išsikeps,
kamarėlėn įsineš —
ir gurrkšt...

Alytus.

28. Virė mergos virtinėlius,
davė mums trupinėlius,
liepė močiai nesakyiti.

Masališkės, Merk. p.

29. Moterys be vyriukų,
prisivirė virtiniukų,
tik jos vienos gurrkia.

Panemunėlis.

30. Senutėlė nabagėlė
išsikepė pautienėlę,
išsineše kamarėlėn —
ir gorrkšt...

Pereikikų vkm., Smilgių par.

31. Tai Marytė, tai mergytė!
Prisivirė, prisikepė,
kamaron susinešė —
ir gurrkšt...

Marcinkonys.

32. Tai Marytė, tai mergytė!
Prisivirus, prisikepus,
kamarėlėn užsidarius
valgė ko-ošę...
kurr, kurr-rr...

Parukų k., Pušaloto par.

33. Riekė merga duoną,
riekė merga duoną —
blinkšt į kišenę...

Valkininkai.

34. Jadvygyt, Jadvygyt, Jadvygyt,
eikš, ką tau pasakyisiu:
marti virė virtinėlių,
tau aš nesaky-isiu.

Kėdainiai.

35. Verda Marė, kepa Marė
kiaušinytį,
išsivirs, išsikeps,
kamarytėn išsineš —
ir gurkšt — ir gurkšt,
gurrrkšt...

Vaisviliškių km., Upytės par.

36. Išsivirė, išsikepė
kambarėly užsidarė —
gurrkšt...

Vir. A. Sabaliauskas,
„T. ir Ž." I kn.

37. Išsivirė, išsikepė,
kamarėlėn užsidarė —
tai man gaspadiinė.

Jociūnų k., Liškevos par.

38. Tai senutė nabagėlė,
išsikepus kiaušinėlį,
išsinešus pašalėlėn,
tai sau gurrkia.

Panevėžys.

39. Kur moterys, kur moterys?
Pirty, pirty, pirty!...

Kupiškis.

40. Tai man dyvai, tai man dyvai,
kaip tos mergos melžia!
Kad turėčiau tokius dyvus,
ir aš taip daryčiau...

Niemi: „Liet. Dainos".

41. Geri vyraĩ, geri vyrai —
kaip pipirai,
ir nesėti, neravėti,
o vis tiktai dygsta!

Perloja.

42. Tai tie vyrai, tai tie vyrai!
Nei jų sėja, nei jų ravi,
o vis delto dygsta!

Noruliai, Merk. par.

43. Tai tau vyras, tai tau vyras,
kaip pipiras.
Žmoną muša, žmoną bara,
kad nešioja čeverykus.

Gudakiemis, Merk. par.

44. Gražios marčios, gražios marčios,
juodi čeverykai,
kaip pamatė, nusigando
viso sodžiaus vyrai.

Pilvingis, Niedzingės par.

45. Kur vyrai, kur vyrai?
Miške, miške!
Kur moterys, kur moterys?
Ronas gydo, ronas gydo...
neišgydys, neišgydys, sukirmys!

Panevėžys.

46. Tai man vyras, tai man vyras!
Išsiviręs, išsikepęs
ir taukeliais pasitepęs,
žmoną laukan išsivaręs, —
gurrkšt...

Sumūnai, Merk. par.

47. Tai man vyras, tai man vyras!
Kepė, virė, gatavojo,
ant pripečkio pasidėjo —
čirrrkš...

Lazdijai.

48. Vyrai, vyrai,
ką jūs moterėlės dirba?
Išsivirė piene košę —
gurrrkš, gurrrkšt...

Simnas.

49. Tai man dyvis, tai man dyvis,
kad Jurgiuks murzinis, murzinis.

Karudziškių k., Panevėžio par.

50. Tai man dyvai, tai man dyvai,
kaip tos vištos lesa!
Viena kasa, kita lesa
ir vis gaidį peni...

Abeliai.

51. Tai man dyvai, tai man dyvai,
kaip tie žmonės ėda:
kepa, verda, pilvan kemša
ir visuomet alkany-i...

Lazdijai.

52. Tai man dyvai, tai man dyvai,
kaip tie žmonės gurki.
A. Sabaliauskas,
„Tauta ir Žodis" I kn.

53. Čivičik, čivičik,
telio mėsos!
Ponaičiuk, ponaičiuk,
mano vieni groblai.
Dusetos.

54. Rytą, vakarą bulbienė,
rytą vakarą lapienė —
aš nesrėbsiu.
Marcinkonys.

55. Rytą vakarą lapienė,
rytą vakarą lapienė —
aš jos nevalgysiu!
Panemunėlis.

56. Rytą vakarą lapienė,
rytą vakarą lapienė,
nors užsprinkti!
Aš jos nesrėbsiu, jos nevalgysiu, —
nors pasisprinkit.
Naurasikių k., Smilgių p.

57. Vai, tas Dievas, vai, tas Dievas,
Dievas visagalis!
Ką jis nori, tą padaro,
mes Jam neužginsim.
Užupės k., Surviliškio par.

58. Geras vyras, geras vyras —
aš jį labai myliu:
vėlai gula, anksti kelias,
laukan skuba dyirbti...
Randamonys, Ratnyčios p.

59. Aš kregždytė, aš mažytė —
visus žmones myliu, —
kai jie dirba, kai jie vargsta,
apie tai netyliu.
Varėna.

60. Aš kregždytė, aš mažytė,
aš negriešiju,
tik lekioju, tik skrajoju,
visus žmones tiešiju.
Uciecha, Merkinės par.

61. Kai išlėkiau — pilni kluonai,
kai parlėkiau — tušti kluonai, —
kad jums dantys iškirmytų!
Simnas.

62. Daug lekiojau, kur buvojau,
nepasakysiu,
nors išlėksiu, nors nulėksiu,
bet namo sugrįšiu.
Simnas.

63. Kai išlėkiau, aruodėliai
buvo pilni žirnių,
kai parlėksiu, tuščius rasiu,
ėsit, nepasprinksit.
Liškeva.

64. Vaikus vedžiau, išperėjau,
tai dabar jau skrisiu!
Nors skrajosiu, nors lekiosiu,
bet namo sugrįšiu.
Merkinė.

65. Padėk, Dieve, padėk, Dieve,
rugius piauti!
Prisikepsi šviežios duonos,
tai jau paragausi.
Gudakiemis, Merk. par.

Kregždė ir vanagas liaudies priežodžiuose ir patarlėse.

1. Linksma, kaip kregždutė.
2. Čirškia visą dieną, kaip kregždė.
3. Zvaini, kaip vijurkas, linksma, kaip kregždė.
4. Tai ne mergelė, bet tikra kregždytė.
5. Linksma, kaip kregždės sesuo.
6. Ne kojelėm vaikšto, bet kregždės sparneliais skraido.
7. Vikri, kaip kregždė.
8. Apsukri, lyg kregždės lizde išaugusi.
9. Linksma, lyg kregždės lizde gimusi.
10. Jis kregždės sparnais rengiasi kėlionėn.
11. Iš namų bėgo į vyrą, lyg kregždę pažabojusi.
12. Į motulę kregždės sparnais skrido, iš motulės į anytą, kad primanytų, vėžiu slinktų.
13. Skristau į motulę, pas kregždutę sparnelių pasiskolinusi.
14. Pas motulę kregždele čiulbėjo, pas anytą gegule kukuoja.
15. Pas motulę kregždele lekiojo, pas anytą kojų nepatempia.
16. Pas motulę — kregždelė, pas anytą — višta išmurdyta.
17. Pas anytą kregžde nečiulbėsi.
18. Nors ir geras vyras, bet kregždės laimės už jo nesusilauksi.
19. Iš svetimos šalies ir kregždė išskrenda, ne tik žmogus pabėga.
20. Rodos, geri šilti kraštai, bet namo vaikus perėti lekia kregždutė.
21. Kregždė pastogėn — namuosna laimė.
22. Kregždė pastogėn — barniai iš namų.
23. Nesėk, mergele, gėlelių, dar kregždės neišvydusi.
24. Kregždė parlėkė — ir laimę namams parnešė.
25. Kregždė sugrįžo — ir namuose vaidai išnyko.
26. Parnešė namo, kaip kregždė santaiką.
27. Gerą žmogų ir kregždė myli.
28. Atspėja, kaip kregždė žmogaus mintis.
29. Jei jau tu esi tokis geras, tai kodel tavo pastogėje kregždės vaikų neperi?
30. Savo blogų darbų kregždės lizdu nepadengsi.
31. Savo pikto būdo už kregždės lizdo nepaslėpsi.
32. Nors tavo namai kregždės lizdais aplipdyti, bet tavo darbai šunies nasrais loja.

33. Namų barniai ir kregždę iš lizdo išvaro.

34. Tu tokis geras, kad tavęs net kregždės vengia.

35. Uja jį žmonės, kaip kregždės vanagą.

36. Gena jį iš visur, kaip kregždės vanagą.

37. Už jo gerus darbus nupešė jį žmonės, kaip kregždės vanagą.

38. Teko jam, kaip gegulei nuo kregždžių, ja vanagu palaikusių.

39. Užpuolė jį, kaip kregždės vanagą.

40. Vanagas sodžiun lekiotų, jei kregždžių nebijotų.

41. Tu man nekalbėk, kad su visais gali geruoju sugyventi, jei net kregždės tavo pastogėje lizdus apleido.

42. Per jų barnius net kregždės išlekiojo.

43. Nepakenčia, kaip kregždė pikto žmogaus.

44. Pešasi, kaip kregždės su vanagu.

44. Mušasi, kaip gaidys su vanagu.

45. Nugalėjo, kaip gaidys vanagą.

46. Narsus, kaip gaidys prieš vanagą.

47. Nusigando, kaip višta vanago.

48. Pasislėpė, kaip višta nuo vanago.

49. Pakriko, kaip vištos, vanagą pamačiusios.

50. Giedojo gaidys, kol vanagą prisišaukė.

51. Giedok, giedok, kaip gaidys! Ar neatsiras tik tau vanagas.

52. Ir gaidys dainas pamiršta, kai vanagą išvysta.

53. Kvaksi, kaip višta su višteliais, vanagą pamačiusi.

54. Čiepia, kaip gaidys vanago naguose.

55. Ir višta negalvoja apie viščiukus, kai vanagui naguosna pakliūva.

56. Išpurtino, kaip vanagas vištą.

57. Kad tave vanagai!

58. Kad tavo kaulus vanagai išnešiotų!

59. Kad jus vanagai išdaužytų!

60. Nėra jums vanago, kad jus perkūnas!

61. Tam ir vanagas, kad vištos nesnaustų.

62. Kad tave taip vanagai sukapstytų, kaip tu, vištele, daržą sukapstei.

63. Rėkia, kaip vanagas prieš lietų.

64. Uja jį žmonės, kaip vanagą.

65. Pateksi vanago naguosna, mergele, — netaip dar verksi.

66. Jo ne tik vanago širdis, bet ir nagai.

67. Uverus, kaip alkanas vanagas.

68. Piktas, kaip ištroškęs kraujo vanagas.

69. Vanagu juos puolė.

70. Užklupo mergą, kaip vanagas vištą.

71. Reikėtų tau, mergele, vyro su vanago širdimi.

72. Brolelis — tai sakalėlis, o bernelis — vanagėlis.

73. Dabok, mergele, kad kokiam vanagui naguosna nepatektai.

74. Dabosi nedabosi, vistiek bernelį, kaip vanagą, suviliosi.

75. Puolė jį, kaip vanagas, o pabėgo, kaip zuikis.

76. Nupešė jį, kaip vanagas vištą — vos ne nuogą paleido pasaulin.

77. Jo akys, kaip vanago: slėpk, neslėpk, vistiek pamatys ir suras.

78. Namų vagis, kaip vanagas miške: nuo jo nepaslėpsi nieko.

79. Plėšia žmones, kaip vanagas.

80. Plėšrus, kaip vanagas.

81. Žiaurus, kaip vanagas.

82. Beširdis, kaip vanagas.

83. Geriau patekti vanagui naguosna, negu jam rankosna.

84. Negi aš vanagas, kad gyvo garo nepasigailėtau.

85. Savo vaikų ir vanagas gailisi.

86. Sulėkė, kaip vanagai — primanytų, gyvam kailį nuluptų.

87. Prikibo, kaip vanagas — rodos, kad galėtų, gyvam akis išlestų.

88. Jis man tokis brolis, kaip karveliui vanagas.

89. Rėkia, kaip kekštas vanago naguose.

90. Pagiedosi tu jam, kaip gaidys, vanagui naguosna patekęs.

91. Tu jį sužavėsi savo žodžiais, kaip vieversys vanagą.

92. Geria jos ašaras, kaip vanagas kraują.

93. Sužavėjo ji berną, kaip kielė vanagą.

94. Pasislėpė, kaip knyvė nuo vanago.

95. Gvok, kiek nori, jo neįbaidysi — negi vanagas varnos bijosi.

96. Kai prašo, balandėliu vadina, kai reikia atiduoti — vanagu apšaukia.

97. Prieš stipresnį — balandėlis, prieš silpnesnį — vanagėlis.

98. Kieno vanago nagai, to ir širdis vanago.

99. Ar tu girdėjai, kad vanagas paukščio pasigailėtų.

100. Jis visuomet alkanas, kaip vanagas.

101. Jis tik žiūri, ką griebti, kaip vanagas.

102. Vanagas esi, vanago širdį turi, ir visų esi mylimas, kaip vanagas.

103. Susilaukė vanagas savo medinčiaus, susilauksi ir tu, kas tau žmonių ašaras atlygins.

J. Elisonas

Ožio ceremonijos.

Sulaukę rudens, piemenys daugelyje pas mumis apylinkių daro ypatingų „ožio ceremonijų", kuriose buria, ar ilgai dar teksią jiems ganyti. Kaip šitos ceremonijos daromos, pasakys užrašai; man ta pačia proga terūpi pareikšti mintis, kad bene spindi „ožio ceremonijose" tolimos mūsų praeities pėdsakų, kurie tuo būdu liko neišnykę ligi šių dienų, kad piemenys, niekeno nedraudžiami, ėmė pamėgdžioti tas apeigas, kurias kadaise tam tikromis progomis darydavo viešai, visiems regint, vyresniojo amžiaus žmonės. Ožio ir ožkos vaidmeniui mūsų folkliore, turint galvoj jo mitologinį pobūdį, paaiškinti kartu patiekiu čionai keletą pasakų ir vieną dainą. Užrašų autoriai sakėsi beveik visi dalyvavę, kas aktyviai, o kas tiktai pasyviai, „ožio ceremonijose". Gaila tiktai, kad patiektuose užrašuose ne visur tiksliai pažymėta jų kilmės vieta (daugiausia Panevėžio apskr.).

I.

Piemenys, norėdami, kad greičiau pasnigtų, veda ožką aplink beržą. Du piemeniu veda ožką už ragų, trečias, įsikandęs jos uodegą, eina paskui, o ketvirtas, įlipęs medin, spiaudo ant jų. Taip darydami, tiki, kad sniegas greičiau ims snigti.

Panevėžys.

II.

Jeigu rudenį sniegas ilgai nesninga, reikia paimti ožį ir apvesti jį aplink beržą. Tada greit pasnigs.

Naujamiestis.

III.

Norint, kad rudenį greičiau pasnigtų, reikia paimti baltą ožką ir atžagarią apvesti ją aplink beržą. Tada tuoj pasninga.

Naujamiesčio val.

IV.

Kad greičiau ateitų žiema, piemenys pagauna ožį ir vienas jų, paėmęs ožį už ragų, o antras įsikandęs jo uodegą, veda jį aplink beržą. Tuo metu, vyriausias amžium piemuo įlipa beržan ir sako pamokslą. Ir piemenys žiūri, ką ožys daro: ar jis į pietus žiūri, ar į žiemius. Jeigu į pietus — bus lietaus, jeigu į žiemius — ims snigti.

V. Stankūnas, Panevėžys.

V.

Kai ateina ruduo, piemenys veda ožką aplink beržą, kad sužinojus, ar greit ims snigti. Daro jie šitaip: pagauna ožką, uždeda jai ant ragų tošę ir uždega ją. Be to, vienas piemenų įlipa medin ir sako pamokslą. Jei ožka pradeda „birėti", netrukus bus sniego, jei ji ima „bėgti", dar bus lietaus.

Užrašė D. Cesevičius, Smilgiai.

VI.

Piemenys, laukdami sniego, veda ožį tris kartus aplink beržą. Vesdami, vienas traukia jį už ragų, antras įsikanda jį už uodegos, trečias raitas joja ant to ožio, o ketvirtas, įlipęs medin su balta terba, apsako vasaros vargus ir džiaugiasi, kad greitai sulauks visi žiemos. Paskum jis meta terbą iš medžio, sakydamas, kad jau tuoj sniegas snigs ir nebereikės bandos ganyti. Tai padarę, piemenys paleidžia ožį ir laukia sniego.

Užrašė Br. Jankauskas
Pumpėnų val.

VII.

Baigiantis rudeniui ir artinantis žiemai, piemenys veda ožką aplink beržą, kad greičiau sniegas imtų snigti. Prasidėjus toms apeigoms, vienas piemenų tuojau įlipa beržan pamokslo sakyti, o kitu du paima ožką, vienas už ragų, antras įsikanda ją už uodegos, ap-

vyniotos skepetaite, ir apveda ją aplink beržą. Tada tas piemuo, kuris buvo įlipęs beržan, sako: „jei pirksit bonas, turėsit duonos; jei nepirksit bonų, neturėsit duonos".

P. Misiūnas, Jukonių sod.,
Pušaloto val.

VIII.

Piemenys ožį veda aplink beržą todel, kad greičiau sniegas imtų snigti. Ožys turi būti baltas. Veda jį trise: vienas už ragų, antras apžergęs, o trečias už uodegos įsikandęs ir visi prašo, kad greičiau pasnigtų ir nebereikėtų ganyti.

I. Taruška, Panevėžys.

IX.

Ožį piemenys veda aplink beržą tada, kai jiems nusibosta ganyti, kai jie ima laukti, kad greičiau pasnigtų. Ožys turi būti baltas. Veda jį šitaip: vienas įsikanda už uodegos, antras varo, trečias veda, ketvirtas, sėdėdamas medy, sako pamokslą. Pamokslą sako tokį, kokį kas išmano: prašo Dievą, kad greičiau pasnigtų, o ožį, kad ir jis prašytų Dievą sniego.

B. Ivanauskas, Karsakiškis.

X.

Rudenį, kai piemenims nusibosta ganyti, jie sugauna baltą ožį ir veda jį aplink beržą. Jei balto ožio nėra, tai tam reikalui pasigauna baltą ožką arba kitą kurį gyvulį, bet tiktai žiūri, kad jis būtų baltas. Aplink medį veda gyvulį tris kartus ir tiki, kad po tokių apeigų ant rytojaus tikrai ims snigti.

Užrašė K. Gasparka,
Plūkių sod., Panevėžyje.

XI.

Ožį veda aplink beržą šitaip: du ima jį už ragų, trečias įsikanda ožį už uodegos, o ketvirtas įkopia beržan, nusiima kepurę, persižegnoja ir ima sakyti pamokslą, prašydamas Dievą, kad greičiau sniegas snigtų.

Užrašė A. Galkauskas,
Subačiaus val.

XII.

Piemenys, kai jiems nusibosta ganyti, jie nori, kad greičiau pasnigtų ir nebereikėtų jiems ganyti. Tada jie pasigauna ožį, užriša jam ant ragų grįžtę ir vienas atsisėda raitas ant ožio ir laiko jį už ragų, o antras kanda ožiui uodegon ir klauso jo rėkimo. Jeigu ožys rėkia, sako, kad greitai pasnigs. Tuo metu trečias piemuo įlipa gretiman beržan ir sako pamokslą: „Juoda ožka, juoda karvė! — Baltas pienas bėga! Ar ne dyvai?" Visi rėkia: „Dyvai, dyvai! Kaip ne dyvai?!" Paskum vėl sako: „Balta karvė — juodas pienas! Ar ne dyvai?" Visi vienu balsu atsako: „Dyvai, dyvai! Kaip ne dyvai?" Baigęs pamokslą, lipa žemėn ir paleidžia ožį ir tiki, kad tuoj būsią sniego ir tuomet nebereikės ganyti. Paskum dainuoja:

Dainų dainų dainuškėle, —
kaip aš nedainuosiu?
Pirko tėvas ožikėlį, —
kaip aš neraliuosiu?

Užrašė O. Obakevičius,
Joniškėlis.

XIII.

Rudenį, kai jau oras atšąla, piemenys susirenka vienon krūvon daryti apeigų, kad greičiau užsnigtų. Vyriausias piemuo paima ožį už ragų, o kuris gano pirmus metus, tam liepia įsikąsti jo uodegą. Paskum visi veda ožį aplink beržą ir kiti keturi piemenys, susukę tošes, lyg žvakes, lydi jį iš abiejų pusių po du sustoję. Tuo metu iškalbingesnis piemenų įlipa medin ir sako pamokslą, nupasakodamas visus piemenų vargus ir sakydamas, kad greit užsnigs — ir nebereiks tada ganyti — galės visi pasilsėti.

Užrašė P. Andrašiūnas,
Panevėžys.

XIV.

Ožį veda šitaip: vienas piemuo įlipa beržan ir sako pamokslą, kiti veda ožį, ar aviną, tik baltą. Du veda už ragų turėdami, o vienas už uodegos įsikandęs. Aplink beržą vedimas ožio ar avino — tai prašymas sniego. Piemenys tiki, kad apvedus baltą gyvulį aplink beržą, tuojau pasnigs.

Užrašė J. Janulaitis.
Velžis.

XV.

Atėjus rudeniui, piemenys, belaukdami sniego, pasigauna ožį ir veda jį aplink beržą. Tuo metu vienas piemuo įlipa beržan ir žegnojasi šitokiais žodžiais: „vardan darkų, berže šarkų, čia griekai, čia niekai, čia pikta pagunda". Persižegnojęs jis ima sakyti pamokslą. Tada kiti piemenys papuošia ožiui ragus įvairiomis gėlėmis ir, nupynę iš karnų pavadžius, du jų veda ožį už nupintų pavadžių. Jei ožys didelis ir tvirtas, tai vienas piemuo joja ant jo raitas. Galop, vienas piemuo įsikanda ožio uodegą. Juo skaudžiau jis ją sukanda, juo balsiau ožys ima rėkti. Iš ožio riksmo sprendžiama, ar tuojau ims snigti. Be to, dar apveda ožį aplink beržą net tris kartus.

P. Valonis, Upytė.

XVI.

Prieš Visų Šventųjų šventę piemenys veda ožį arba ožką apie beržą. Piemenys tai daro tam, kad po Visų Šventųjų nebereikėtų ganyti, kad žemę apklotų baltas sniegas. Pagautą gyvulį piemenys veda trise. Pirmiausia vienas piemenų turi suvaidinti kunigą. Jis turi įkopti medin ir pasakyti pamokslą. Antras piemuo turi ožį vesti aplink beržą, o trečias jį pavaryti. Kunigas piemuo, įlipęs beržan, pirmiausia persižegnoja šitokiais žodžiais: „Vardan šarkų! Čia niekai, čia griekai, čia visa pakūta". Paskum jis ima sakyti pamokslą. Sakydamas tą pamokslą, jisai pamini, kaip jie visą vasarą vargo, o taip pat ir visus kitus dalykus jis išvardija. Kunigui pamokslą sakant, antras piemuo veda ožį aplink beržą. Pagaliau piemuo kunigas, baigdamas sakyti pamokslą, žiūri į vedamą ožį ir sako: „Tu, ožy baltaplauki, prašyk Dievą, kad sniego būtų, o jei nebus, mes tave prilupsim". Šitaip bekalbant kunigui-piemeniui į ožį, trečias piemuo lupa ožį, kad jis neužmirštų paprašyti Dievą, ką jam liepia paprašyti.

Užrašė R. Mikelėnas,
Rozalimo val.

Priedai.

I.

Tu, oželi, juodbarzdėli,
Auk, auk, auk!
Dievas mūsų tavęs
Lauk, lauk, lauk.
Paupely yr kalnelis,
Kur ugnelė, kaip žvaigždelė,
Dieną naktį smelk, smelk, smelk.
Ten Ruginis su Žvaginiu
Dievui ožius smaug, smaug, smaug.
Po rugpiūtį ir rugsėjį,
Vesim tave, juodbarzdėli,
Ant to tai kalnelio,
Kur Ruginis su Žvaginiu
Garbei šlovei dievų mūsų
Ir tave pasmaugs,
Ir tave pasmaugs.

Niemi, 412; užrašyta Kvedarnos par. apie 1865 mt.

II.

Kadaise gyveno vienas kunigas. Jis turėjo ožį ir jis nieku daugiau nesirūpino, kaip vien tik juo. Visi žinojo, kad tas kunigas labiausia myli savo ožį, tai paėmė ir užrašė ant jo vartų: „Kunigui daugiau niekas nerūpi, kaip tik ožys".

Vieną kartą važiavo karalius ir perskaitė tą užrašą. Karaliui be galo tai nepatiko, kad tas kunigas yra toks prastas ir kad jam niekas daugiau nerūpi, kaip vien tik jo ožys. Jis, karalius, yra toks galingas — ir tai turi daug kuo rūpintis. Tai pamanęs karalius pasišaukė kunigą ir sako jam:

— Kad tau daugiau niekas nerūpi, tai aš patieksiu tau du klausimu — ir tu turėsi kuo rūpintis. Tik žiūrėk! Kai aš grįšiu atgal, turėsi man pasakyti: kiek sveria mėnulis ir kas yra brangesnis už mane.

Kunigas be galo tuo susirūpino. Jis galvojo, galvojo, bet nieku būdu negalėjo išspręsti, kiek mėnulis sveria.

Vieną kartą skerdžius klausia kunigą:

— Kodel tamsta taip susirūpinęs ir nusiminęs?

— Man beliko tik dvi dieni begyventi, nes kai grįš karalius, aš turėsiu pasakyti, kiek sveria mėnulis ir kas yra brangesnis už karalių. Jeigu aš to nepasakysiu, būsiu nužudytas. O aš jokiu būdu negaliu sugalvoti, kiek sveria mėnulis ir kas yra brangesnis už karalių?

— Aš jau senas, — tarė skerdžius kunigui. — Šiaip ar taip, vistiek turėsiu greitai mirti. Tad geriau aš apsivilksiu tamstos rūbais ir nueisiu pasikalbėti su tuo karalium. Jeigu jis ir nužudytų mane, tai kas gi. Juk kunigėlis geriau moki už mane melstis, tad geriau pasimelsi už mano dūšią.

Kunigas sutiko ir, nusivedęs skerdžių pirtin, išmaudė jį, nuskutė jam barzdą, nukirpo plaukus ir apvilko jį savo rūbais. Bet skerdžius savo rūbų nenusivilko: jis kunigo rūbus tik ant savo rūbų užsivilko. Taip apsitaisė skerdžius ir laukia karaliaus sugrįžtant.

Karaliui atvažiavus išėjo skerdžius kalbėti.

— Pasakyk man, kiek sveria mėnulis? — paklausė karalius.

— Mėnulis sveria vieną svarą, — atsakė skerdžius.

— Sakyk man, kodel tik svarą? Kodel ne daugiau ir ne mažiau?

— Mėnulis sveria svarą todel, kad jis turi tik keturias ketvirtis. O keturias ketvirtis sudėjus pasidaro svaras — paaiškino tariamasis kunigas.

Karalius, nebežinodamas, ką jam į tai sakyti, vėl klausia:

— Turėjai dar man pasakyti, kas yra brangesnis už karalių?

— O tu, karaliau, atsakyk man, kas yra brangesnis: Dievas ar karalius?

— Dievas tris kart brangesnis už karalių! — atsakė jam karalius.

— Karalius tevertas tik dešimt skatikų! — atsakė skerdžius.

Karalius labai supyko už tokį tariamojo kunigo pasakymą, bet šis tuojau paaiškino:

— Dievas buvo parduotas už trisdešimt skatikų, o karalius pats tik ką pasakei, kad karalius tris kartus yra pigesnis už Dievą. Tad tu, karaliau, esi vertas tik dešimt skatikų.

— Kas tu toks esi? — paklausė nustebęs karalius skerdžių.

Tariamasis kunigas praskleidė kunigiškus apdarus — ir karalius pamatė, kad to kunigo esama tik skerdžiaus.

— Jeigu dar čia ateitų mano kunigas, tai tada tu, karaliau, visai nebeturėtum ko sakyti! — tarė skerdžius.

Karalius nieko nebesakydamas skerdžiui, davė jam keletą šimtų rublių, kad jis niekam nepapasakotų apie tą jų pasikalbėjimą, nes karaliui buvo gėda, kad skerdžius jį nugalėjo.

Užrašė V. Aleliūnaitė.
Panevėžys.

III.

Vieną kartą velnias padirbo juodą ožkelę ir pastatė ją ant tvoros. Dievas, eidamas pro šalį, bakstelėjo tai ožkelei lazdele kakton — ir ji nušoko nuo tvoros daržan su balta žymele kaktoj.

Liet. pas., I dl., 9 p.

IV.

Kai Dievas kūrė įvairius gyvulius, velnias stovėjo nuošaly ir žiūrėjo. Taip jis bežiūrėdamas ir pats pajuto norą ką nors sukurti. Tada velnias paėmė molio ir nulipdė ožką su ilga uodega. Nulipdė ir žiūri, kad Dievo sukurti gyvuliai gyvi vaikščioja, o jo nulipdyta ožka nė iš vietos nekruta. Pamatė velnias, kad Dievas kiekvienam savo sukurtam gyvuliui pūsterėja, ir tik tada jo sukurtas gyvulys ima vaikščioti. Tą pastebėjęs ir velnias pabandė panašiai padaryti: vaikščioja jis aplink savo ožką ir pučia, bet ožka nė iš vietos. Pagaliau, Dievui pagailo velnio, ir Jis, priėjęs, pūsterėjo jo ožkai. Kai tik Dievas taip padarė, ožka bėgti, o velnias įsikibo jos uodegon ir nori ožką sulaikyti. Taip jam bebėgant paskui ožką, ši op per tvorą. Velnias nesuskubo drauge su ožka peršokti — ir paliko kitoj pusėj tvoros. Ožkai taip pat atsitiko maža nelaimė: šokant per tvorą nutrūko jai pusė uodegos, kuri ir paliko velnio rankose. Šitą ožkos nelaimę ir šiandien matome: visos ožkos turi trumpas uodegas.

Užrašė E. Stankūnaitė,
Pumpėnų val.

V.

Dievas sutvėrė daugelį gyvulių, nulipdydamas juos iš molio.

Velnias, prisižiūrėjęs Dievo darbui, nulipdė ožką su ilga, didele uodega.

Dievas, nulipdęs savo gyvulius, ėjo prie kiekvieno jų paeiliui ir pūtė jiems snukisna — ir visi jie virto gyvais. Velnias irgi pūtė, pūtė savo nulipdytai ožkai snukin, bet negalėjo įkvėpti jai gyvybės. Tada Dievas, pamatęs velnią besikankinant, priėjo prie velnio nulipdytos ožkos, pūstelėjo jai snukin — ir ji ėmė smarkiai bėgti. Velnias, matydamas, kad jo ožka pabėgs, nusitvėrė ją už uodegos. Tuo metu ožka šoko per tvorą — ir jos uodega pasiliko velnio naguose, o ji pati su likusiu uodegos galiuku nubėgo savo keliu.

Liet. pas., II dl., 10 p.

VI.

Viename sodžiuje gyveno ūkininkas, o ties to ūkininko sodžiumi buvo sulūžęs tiltas. Tam ūkininkui paskyrė labai daug pinigų, kad jis per tris dienas padarytų naują tiltą. Ūkininkas galvojo, ir niekaip negali sugalvoti, kaip jam per tris dienas pastatyti naujas tiltas. Taip jam begalvojant atlėkė velnias ir sako:

— Jei tu man pasižadi atiduoti iš savo namų dūšią, kuri pirmoji šituo tiltu eis, tai aš tau bematant pastatysiu naują tiltą.

Ūkininkas sutiko. Velnias vienas du — ir pastatė naują tiltą. Tada ūkininkas, bijodamas pats pirmuoju eiti per tiltą, paleido bėgti juo ožką. Velnias, pamatęs iš jo namų einant pirmąjį, kad griebs ožkai už uodegos, o ožka kad riktels. Velnias persigando ir bėgti. Bebėgdamas net uodegą jis ožkai nutraukė. Todel ožkos ir turi trumpas uodegas.

Užrašė P. Petrulis, Pavašakių sod., Subačiaus val.

VII.

Senovėje žmonės karvių ir ožkų neturėjo. Mito jie tik mėsa ir augalais. Toj senoj gadynėj viename kaime gyveno turtingas ūkininkas. Vieną kartą jis iškėlė didelę puotą, kurion sukvietė visus pažįstamus ir gimines. Nepamiršo jis ir Dievo pakviesti. Paskirtam laikui atėjus, ėmė rinktis svečiai puoton. Visiems susirinkus atėjo ir Dievas. Velnias, sužinojęs, kad Dievas išėjo svečiuosna, ir norėdamas išgirsti, ką ten Jis kalbės, taip pat nuėjo ton puoton. Nuėjo velnias prie to ūkininko trobos, atsistojo už lango ir klauso, ką Dievas su žmonėmis kalba.

Per puotą Dievas pastebėjo, kad žmonės labai maža valgo ir paklausė, kodel jie taip daro. Žmonės Jam atsakė, kad jiems mėsa ir

vaisiai greitai nusibostą. Tada Dievas pažadėjo žmonėms sutverti tokį gyvulį, iš kurio jie turės ne tik mėsos, bet ir pieno.

Velnias, norėdamas žmonėms patikti, greitai parbėgo namo ir ėmė dirbti gyvulį, iš kurio žmonės ne tik mėsos, bet ir pieno turėtų. Dirbo, dirbo velnias, bet nieko gero nepadirbo. Pagaliau jis liovėsi dirbęs ir nuėjo pažiūrėti, kaip Dievas dirba tą gyvulį. Nuėjęs jis prie vartų, išplėšė tenai vieną lentą ir žiūri į vidų, kaip Dievas kuria gyvulį. Pamatęs, kad Dievas jau baigia kurti savo gyvulį ir nenorėdamas, kad Dievo gyvulį žmonės pirmiau imtų naudoti, negu jo, jis, nieko nelaukdamas, bėga namo ir vėl griebiasi darbo. Matydamas, kad jis nesuspės padirbti tokio didelio gyvulio, kaip Dievo gyvulys, ėmė dirbti jį perpus mažesnį. Bet ir vėl suėmė velnią baimė, kad Dievas jo nebaustų ir nesakytų, kad jisai žiūrėjęs į Dievo gyvulį. Tada jis paėmė ir pritaisė savo gyvuliui barzdą, padarė statesnius jam ragus, prikabino trumpesnę jam uodegą ir pridėjo jam tik du speniu. Skubiai atlikęs savo darbą ir, norėdamas žmonėms pasigirti, nuvedė tą savo gyvulį velnias kaiman ir atidavė jį tam ūkininkui, kuriam ir Dievas buvo pažadėjęs sukurti gyvulį. Ūkininkas, gavęs iš velnio gyvulį, apsidžiaugė ir širdingai jam padėkojo. Tačiau greitai ūkininkui velnio padovanotas jam gyvulys įkyrėjo, nes jis pridarė jam daug šunybių: jis nugriaužė medžius, nuėdė daržus. Ir žmogus, nebetekęs pagaliau kantrybės, paėmė ir išvijo lauk velnio dovanotą jam gyvulį. Kai ūkininkas taip pasielgė, Dievas davė jam karvę, kuri buvo daug naudingesnė už ožką ir netokia piktadarė.

Užrašė M. Martinkaitis,
Panevėžys.

J. Elisonas

Vilkas tautosakoje.

I.

Vilkas burtuose ir prietaruose.

1. Kad vilkai ir kiti žvėrys nedraskytų gyvulių, šv. Jurgio dieną piemenims reikia duoti valgyti mėsos.

Panevėžys.

2. Prieš šv. Jurgio dieną piemenims negalima neštis peilio laukan, nes vilkai galvijus piaus.

Subačius.

3. Kad vilkai nedraskytų galvijų, šeimininkė, kai piemenys gena pirmą kartą bandą, padeda po kūtės slenksčiu raktą.

Panevėžys.

4. Jeigu nori, kad vilkai avių nepiautų, reikia, pirmą kartą jas ganyklon varant, paimti rankosna kiaušinį ir su juo apeiti aplink kiekvieną avį.

T. žd., IV, 470 p.

5. Pirmą kartą gyvulius išgydamas įsidėk duonos, kad vilkas ėriukų negalabintų.

T. žd., IV, 491 p.

6. Kad vilkai nenešiotų avelių, reikia apmesto audeklo skiemenis, nešant juos kitan kieman austi, surakinti su spyna; jei nesurakinsi, vilkai išnešios aveles.

Panevėžys.

7. Jei nori, kad vilkai kumeliukų nepiautų, nereikia Kūčių vakarą eiti su skietu.

Panevėžys.

8. Vilkui nešant avelę, kito žmogaus neprisišauksi pagalbon, nes vilkas užbezda ir atima žmogui balsą.

L. M. Dr., J. P. iš Nr. 2.

9. Pamatęs vilką, žmogus tuojau nusigąsta. Tatai pareina nuo to, kad vilkas turi tokį pragariškos pajėgos plauką, kuriuo tuojau įduria žmogui.

Šimonys.

10. Pamatęs vilką, nerėkauk balsiai, nes jis tau gerklę užkimins. Mat, jeigu mažas plaukelis iš vilko uodegos patenka

žmogui, tai žmogus nustoja balso.

L. M. Dr., A. Bielinio folk. r. X—214 p.

11. Žmogaus, kuris turi vilko plauką, labai bijo šunys.

L. M. Dr., J. P. iš Nr. 9.

12. Vilkui regis iš vieno žmogaus du, o kai kuriam ir trys, todel jie ir bijo žmonių. Kitaip vilkai visus papiautų.

L. M. Dr., Lat. pas. 6 sąs. — 2 .

13. Žmogus, valgęs vilko mėsos, galįs išgydyti navikius: jis pakramtąs juos, ir jie išnykstą.

L. M. Dr., J. P. iš Nr. 10.

14. Jeigu nori, kad kūdikis akių nebotų, reikia jam ant kaklo užrišti vilko dantis.

T. Žd., IV, 468 p.

15. Jei nori, kad bitės nuo kitų bičių atimtų medų ir jas nupiautų, leisk jas avilin per vilko gerklę.

Skapiškis.

16. Jeigu ėriukai šokinėja, tai juos vilkas piaus.

T. Žd., IV, 474 p.

17. Jeigu paršiukai bėgioja aplink kiaulės snukį, tai juos vilkas piaus.

T. Žd., IV, 475 p.

18. Jeigu važiuojant arklys prunkščia, tai jis vilką mato.

T. Žd., IV, 496 p.

19. Jei susitikai lauke vilką, tai turėsi laimę.

Palėvenis.

20. Jei, žmogui einant ar važiuojant, vilkas perbėga jam kelią, bus laiminga kelionė.

T. Žd., IV, 475 p.

21. Jei pasirengusiam kelionėn vilkas perbėga kelią, tai kelionė geriausiai pavyks.

Litwa, L. z Pok. 143 p.

22. Jei vilkas perbėga tau kelią, lauk pasisekimo.

Litwa, L. z Pok., 154 p.

23. Jei vilkas perbėga tau kelią, sulauksi laimės.

Panevėžys.

24. Jei vilkas perbėga per kelią, ištiks laimė tą žmogų, kuris pirmas tuo keliu eis ar važiuos. Velžys.

25. Jei girioje dažnai vilkai staugia, tai pranašauja didelę nelaimę: karą, marą ar kitas nelaimes.

Skapiškis.

26. Jei vilkas staugia, tai kur nors kiti vilkai žmogų drasko.

Baisogala.

27. Jeigu merginai prisisapnuoja vilkas, netrukus bus piršliai.

Panevėžys.

28. Neauk kojų ant krosnies, o tai vilkas papiaus.

Panevėžys.

29. Kad vilkas avelių arba kitų gyvulių nepiautų, valgant nereikia kalbėti apie jį.

T. Žd., IV, 490 p.

30. Jei valgydamas kalbi apie vilką, tai vilkas iš tų namų vieną gyvulį papiaus.

Panevėžys.

31. Jei valgant minėsi vilką, tai vilkai nešios to kiemo gyvulius.

Palėvenis.

32. Jeigu valgant minėsi vilką, tai jis aveles išpiaus.

Palėvenis.

33. Valgydamas vilko neminėk, nes vilkas kumeliuką papiaus.

Ramygala.

34. Jei vilko vaikus užmuši, tai seniai vilkai, bekeršydami tau už savo vaikus, visus tavo gyvulius išpiaus.

Pagiriai.

35. Jei išimsi iš lizdo vilko vaikus, tai vilkai visus tau gyvulius išpiaus.

Panevėžys.

36. Radus mažus vilkiukus nereikia jų liesti arba kaip nors kankinti (kalti prie žemės, karti ir t. t.), nes seniai vilkai už tai keršyja ir daug gyvulių išnaikina.

Panevėžys.

37. Jei šv. Jurgio dieną piemuo įsideda peilį, vilkas išpiauna galvijus.

Subačius.

II.

Vilkas patarlėse ir priežodžiuose.

1. Apie vilką daug sakyti, maža klausyti. Ukmergė.

2. Vilką minim — vilkas už tvoros tupi.

Vas. Dar., 1911, 21 p.

3. Apie vilką šneki — vilkas čia. Kruonis.

4. Vilkas minimas keliu bėga.

Šimonys.

5. Vilką mini — vilkas čia.

Ramygala.

6. Vilką mini — vilkas už duru.

Pašušvis.

7. Vilką mini — vilkas keliu bėga.

T. Žd., III, 387 p.

8. Nevadink vilko iš miško!

L. M. Dr., S. D.

9. Neišvadinėk vilko iš girios!

L. M. Dr., V. 409.

10. Šaukiamas ir vilkas skrieda į mišką.

L. M. Dr., A. B.

11. Vilko bebėginėdams, užbėgsi lokį.

A. Schl., 103.

12. Vilko bėginėdamas užbėgsi mešką.

Panevėžys.

13. Vilko bebėgiodamas užbėgsi lokį.

C. Ml. žod.

14. Nuo vilko bebėgdamas, lokį užbėgsi.

L. M. Dr., L. Iv.

15. Nuo vilkelio bėgdamas, užbėgsi meškiuką.

Panevėžys.

16. Nuo vilko bėgdamas, pribėgsi mešką.

W. Kal., 108 p.

17. Nuo vilko bėgęs, mešką sutiksi. Piktu piktą varo.

S. Dk.

18. Bėgo nuo vilko, užbėgo ant meškos.

L. M. Dr., V. Jog.

19. Bėgo nuo vilko, užbėgo ant meškos.

Kruonis.

20. Nuo vilko bėgo, ant meškos užbėgo.

T. Žd., IV, 514 p.

21. Nuo vilko bėgęs, mešką sutiksi.

T. Žd., I, 323 p.

22. Bėgi nuo vilko, užbėgsi ant meškos.

Naujamiestis.

23. Nuo vilko bėgau, ant meškos užbėgau.

Užpaliai.

24. Vienas bijo vilko, kitas meškos.

Kupreliškis.

25. Akys kaip vilko.

Panevėžys.

26. Akys kaip vilko naktį.

Panevėžys.

27. Žiba kaip vilko akys.

Panevėžys.

28. Žiba akys kaip vilko.

Panevėžys.

29. Žiūri kaip vilkas: rodos, tuoj prarys.
Panevėžys.

30. Ausys, kaip vilko, stačios.
Panevėžys.

31. Dantys kaip vilko.
Rokiškis.

32. Kieti tavo dantys, kaip vilko.
Šimonys.

33. Rodo dantis kaip vilkas.
Panevėžys.

34. Vilkas dantis galanda.
L. M. Dr., L. Iv.

35. Ir kiškis lapės nebijotų, kad vilko nagus turėtų.
T. Žd., III, 375 p.

36. Jisai — vilkas pilkas.
Panevėžys.

37. Jis vilko plauko.
Šimonys.

38. Jis vilko kailį nešioja.
Rokiškis.

39. Jau tu vilko kailiu apsivilkai! — taip sako neklausančiam.
Šimonys.

40. Vilkas avino kaily.
L. M. Dr., V. Jog.

41. Vieno kaulo, kaip vilkas.
Pušalotas.

42. Kaip vilkas, vieno kaulo.
Smilgiai.

43. Neapsigręžia, kaip vilkas vieno kaulo.
Skapiškis.

44. Nebūk vieno kaulo, kaip vilkas!
Saločiai.

45. Negali pasijudinti, kaip vilkas. Tarytum, iš vieno kaulo.
Giedraičiai.

46. Negali susilenkti, kaip vilkas vieno kaulo.
Panevėžys.

47. Nerangus, kaip vilkas.
Panevėžys.

48. Nerangus, kaip vilkas vieno kaulo.
Panevėžys.

49. Šoka, kaip vilkas iš vieno kaulo.
Giedraičiai.

50. Eina, kaip senas vilkas.
Giedraičiai.

51. Negali pasijudinti, kaip senas vilkas.
Giedraičiai.

52. Rangosi, kaip vilkas.
Joniškėlis.

53. Sustingęs, kaip vilkas.
Panevėžys.

54. Šoka, kaip senas vilkas.
Giedraičiai.

55. Vilką kojos peni.
T. Žd., I, 307 p.

56. Bėga vilkas — tunka vilkas, stovi vilkas — lysta vilkas.
T. Žd., I, 324.

57. Guli vilkas — džiūsta vilkas, bėga vilkas — tunka vilkas. A. Šl., 103 p.

58. Juo vilkas bėga, juo jis tunka.
V. Kl. 108.

59. Vilkas guli — vilkas dvesia, vilkas eina — vilkas tunka.
Naujamiestis.

60. Nereikia vilkui kelio rodyti. Viešintos.

61. Vilkas per pasiuntinį netunka.
T. Žd. I, 367.

62. Vilkas per pasiuntinį nesotus.
Naujamiestis.

63. Per pasiuntinius vilkas netunka.
Liet. Chr., 452.

64. Vilkas per paslą netunka.
Kruonis.

65. Per paslą vilkas nestaugia.
Josvainiai.

66. Per paslus vilkas nebus sotus.
T. Žd., IV, 515 p.

67. Per tarnus vilkas netunka.
Varniai.

68. Bėga, kaip vilkas.
Vadokliai.

69. Slankioja, kaip vilkas, iš vietos į vietą be darbo.
Trakiškiai.

70. Ko čia valkiojies, kaip vilkas pakiemiais?
Anykščiai.

71. Kabaldi, kabaldi — ir nulėkė, kaip vilkas.
Šimonys.

72. Vilkas bėgiodamas bile ką užbėga.
C. Ml. žod.

73. Alkanas vilkas eina viešėti sodžiuosna.
Mž. žod.

74. Vilkas košės neieško.
L. M. Dr., L. Iv.

75. Nepasitikėk raišam vilkui, pats kojų nenudaužęs.
L. M. Dr., A. B.

76. Netark vilką raišu, kojos nepadaužęs.
Šatės.

77. Nepasitikėk vilku raišu, pats jam kojos nepakulęs.
A. Šl., 103.

78. Netikėk vilkui, patsai jo nepribaigęs.

L. M. Dr., L. Iv.

79. Vilkui kojos nepadaužęs, netark, kad raišas.

T. žd., I, 323 p.

80. Gudrus, kaip vilkas.

Kupiškis.

81. Gudrus, kaip senas vilkas.

Panevėžys.

82. Kytras vilkas.

A. Šl., 113 p.

83. Prityręs, kaip senas vilkas.

Giedraičiai.

84. Senas vilkas.

Krekenava.

85. Jisai senas vilkas.

Naujamiestis.

86. Sens jis vilks.

A. Šl. 113 p.

87. Senas, kaip vilkas.

Troškūnai.

88. Kalba, kaip senas vilkas.

Panevėžys.

89. Seno vilko neapgausi.

Palėvenis.

90. Senas vilkas — neapgausi.

Panevėžys.

91. Senas vilkas uodegos aketėn nekiša.

Vas. Dar., 1911, 40 p.

92. Ieško kliauties, kaip senas vilkas mirties.

T. žd., IV, 511 p.

93. Senas, kaip vilkas, o kulasi, kaip šumkštis.

L. M. Dr., L. Iv.

94. Kur vilkas gyvena, ten jis maisto neieško.

Kruonis.

95. Kur vilkas vaikus veda, ten avių nepiaus.

Linkuva.

96. Vilku gimė — vilku ir dvės.

Pašušvis.

97. Kuo vilkas gimė, tuo ir karš.

Šatės.

98. Augintas vilkas sugrįžta miškan.

A. Šl., 103 p.

99. Auginta vilkas grįžta miškan.

Ziešintos.

100. Bezda, kaip vilkas.

Šimonys.

101. Griebia, kaip vilkas.

L. M. Dr., M. s.

102. Meilinasi, kaip vilkas prie ožkos.

T. žd., III, 387 p.

103. Meluoja, kaip vilkas.

Traupis.

104. Ir mulvis čia, kaip vilkas.
Šimonys.

105. Murkso, kaip senas vilkas.
Pagiriai.

106. Piktas, kaip vilkas.
Kupiškis.

107. Vilkas negiedojęs negali iškęsti.
Naujamiestis.

108. Vilkui nestaugus sunku iškęsti.
L. M. Dr., K. Skernevičius.

109. Neiškentė nė vilkas nekaukęs.
A. Šl., 110.

110. Nenukenčia, kaip vilkas nestaugęs.
Panevėžys.

111. Balselis, kaip lakštingalos, kur rudenį kumeliukus piauna.
L. M. Dr., V. Jog.

112. Puikiai gieda, kaip lakštingalas, kursai kumeles piauna.
L. M. Dr., L. Iv.

113. Staugia, kaip vilkas.
Subačius.

114. Ko taip staugi, kaip su vilko gerkle?
Subačius.

115. Nestauk, kaip vilkas!
Krekenava.

116. Per paslą vilkas nestaugia.
Josvainiai.

117. Keršytojams vilkas sukaukia.
L. M. Dr., L. Iv.

118. Tyko, kaip vilkas.
Utena.

119. Vilko liga serga.
Naujamiestis.

120. Serga vilko liga.
T. Žd., IV, 516 p.

121. Tingi, kaip vilkas.
Ramygala.

122. Tingi, kaip senas vilkas.
Kupiškis.

123. Vilku duriamas.
A. Šl., 112.

124. Vilku duriamas tinginys guli, bet išmintį turi.
Viešintos.

125. Ne du kartų vilką dūrė, vieną kartą.
A. Šl., 103 p.

126. Su yla vilko nenudursi, Jam reikia geros ragotinės.
L. M. Dr., V. Jog.

127. Trat, it vilkas avietinėj.
L. M. Dr., L. Iv.

128. Žiovauja, kaip vilkas.
Smilgiai.

129. Vilkas neveizi, ar daug avių.
L. M. Dr., A. B.

130. Del kieno teliukų vilkas nežiūrės per tvorą.
T. Kūr. Žied., 1913, 24 p.

131. Ėda, kaip išalkęs vilkas.
Panevėžys.

132. Nemitęs vilkas peles kasa.
A. Šl.. 103 p.

133. Ryja, kaip vilkas.
Panevėžys.

134. Valgai tu su visom kudlom, — kaip vilkas.
Šimonys.

135. Kas vilko nasruose, tas ir gerklėje.
L. M. Dr., M. S.

136. Kas vilko nasruose, tas ir uodegoje.
T. Žd., I, 324.

137. Jei nori mėsos, eik pas vilką už berną.
Krekenava.

138. Išėjo — kaip vilkaduobėn įkrito.
Smilgiai.

139. Aukso nagai, vilko gerklė.
T. Žd., IV, 509 p.

140. Vilku nearsi.
Vyžuonos.

141. Kada matei vilku ariant?
Kupiškis.

142. Vilku nearsi, nes jis šieno neėda.
Subačius.

143. Ko nori su vilku arti — jis žolės neėda.
T. Kūr. Žied., 1912, 30 p.

144. Vilku nearsi, nors barsi ar pakarsi.
Miež. žod.

145. Vilku nearsi, nors pabarsi ar pakarsi.
A. Šl., 103 p.

146. Vilku nei arsi, nei sėsi, nors jį barsi ar pakarsi.
Panevėžys.

147. Vilku nearsi, meška neakėsi.
Subačius.

148. Su vilku nearsi, su meška neakėsi.
A. Šl., 103 p.

149. Vilkas pavasarį permaino gaurus, o ne prigimimą.
Miež. žod.

150. Sunku vilkui ūkė vesti, kad laimės nėra.

Viešintos.

151. Vilkas pabaidytas nebegrįžta ton pačion vieton.

L. M. Dr., L. Iv.

152. Vilkui bėgus — uodega.

T. Žd., IV, 517 p.

153. Vilkui bėgus tol ir uodega.

S. Dk.

154. Vilkui bėgus lab ir uodega.

T. Žd., I, 323 p.

155. Vilkui bėgus ir uodega malonu.

T. Žod., I, 367.

156. Vilką vijus ir nepavijus gerai ir uodega.

Airiogala.

157. Vilką vijus nors uodega būtų likus.

Ramygala.

158. Vilkui išbėgus nors uodega būtų likus.

Vyžuonos.

159. Vilką vijus nors uodegą nutrauk.

Panevėžys.

160. Vilką vijus, kad nors uodega tektų.

T. Kūr. Žied., 1913, 21 p.

161. Nori, kad ir vilkas būtų sotus ir ožka čiela.

Kruonis.

162. Veizėti, kad būtų ir vilkas sotinas ir avis čiela.

L. M. Dr., L. Iv.

163. Vilko nage buvęs.

T. Žd., I, 325 p.

164. Žmogus vilko neštas ir pamestas.

S. Dk.

165. Vilko neštas ir pamestas.

Kupiškis.

166. Et, vilko neštas ir pamestas.

Ramygala.

167. Jis vilko rytas ir iššiktas.

A. Šl., 113 p.

168. Vilkas šunį, šuva katę, katė pelę už bajorystės popierius piauna.

Šiauliai.

169. Kad vilkas kieme, tad piemenys šunis lakina.

T. Žd., I, 326.

170. Vilkams bandą apstojus, šunis lakina.

L. M. Dr., A. G.

171. Nėra nė vieno vyro, kurs vilko danties neturėtų.

C. Ml. žod.

172. Aš tave mylėsiu, kai vilkas neš per tvorą — pakilėsiu.
T. Kūr. Žied., 1913, 29 p.

173. Ir vilkas pirmą kartą nežino, kaip griebti avelę.
Vas. Dar., 1911, 21 p.

174. Čia šilkas, ten vilkas.
Vas. Dar., 1911, 59 p.

175. Guli linas sulig šilku, guli vilnos sulig vilku.
Viešintos.

176. Tokios piktos kalbos, kokios vilko maldos. Viešintos.

177. Nešioja vilkas avis krūmuosna, parneš vilko kailį dūmuosna. Viešintos.

178. Nešioja vilkas avis krūman, parneš ir jo kailį dūman.
L. M. Dr., A. B.

179. Įdavė vilkui avis ganyti.
Vas. Dar., 1912, 2 p.

180. Nešertą arklį tik vilkas jodo. T. Žd., III, 388 p.

181. Ganyk avis ir vilko nematydamas. L. M. Dr., A. B.

182. — Kur, vilke, bėgi? — Kur viena avelė!
Latakiškė, A. Bielinis.

183. Kol jaučiai taikoje gyveno, visi jų bijojo. Kai tik jie — kas sau, visus vilkai išpiovė.
L. M. Dr., S. Dk., 15.

184. Kuprotą oželį tik vilko dantys pataiso.
T. Žd., III, 388 p.

185. Daug šunų ir vilką papiauna. Baisogala.

186. Ar del vilko krūmuosna neisi?
L. M. Dr., L. Iv.

187. Ar nebijai, kad tau vilkas apšiktų?! — Taip sakoma tam, kuris eina miškan, ir tuo metu manoma: kad tau vilkas papiautų. Šimonys.

188. Kad tave vilks pagriebtų, pagautų, sudraskytų, papiautų, pasmaugtų!
L. M. Dr., Br.

189. Dieve duok, kad tave vilks pagriebtų, sudraskytų, papiautų, pasmaugtų!
A. Šl., 108 p.

190. Še tau, vilke, Velykos, Devintinis!
L. M. Dr., L. Iv.

191. Še tau, tetervine, penki vilkai žabangose! Ne tau spęsta, tu tilpai. L. M. Dr., Br.

192. Verčias vilku, verčias meška — ir vis tiek, ir tiek.
L. M. Dr., M. S.

193. Plėšikas — vilko brolis.
L. M. Dr., Rag.

194. Šalta gryčia, kaip vilkinyčia. Pagiriai.

III.

Vilkas legendose ir pasakose.

I.

Kitą kartą dar nebuvo vilkų. Viena šeimininkė turėjo šunį, kuris buvo jai labai ištikimas. Bet už tai ji turėjo jam duoti nors duonos gabalą. Šeimininkei įgriso tas šuo ir ji užuot duonos sviedė jam įkaitintą akmenį. Šuo, apžiojęs dantimis akmenį, kuris jam snukį labai degino, išbėgo miškan. Bebėgdamas jis mišku sutiko Dievą. Dievas paklausė, kur jis bėgąs. Šuo apsakė visa, ką jam yra padariusi jo šeimininkė. Dievui pagailo šuns ir Jis pasakė jam, kad šuo galįs nebegrįžti pas žmones, bet laisvai bėgioti po miškus ir imti iš žmogaus, ką tik jis norėsiąs.

Užr. E. Barauskaitė.

II.

Kitą kartą žmonės labai mylėjo šunis. Kiekviena šeimyna laikydavo šunį ir gerai jam duodavo ėsti; del to, kad ir šunys buvo geri. Bet vieną sykį atsitiko taip, kad pikta moteris savo ištikimam šuniui, užuot duonos gabalo, metė tiesiai snukin karštą akmenį. Šuo apžiojo akmenį ir kaukdamas išbėgo miškan. Ten Dievas jam pasakė, kad jis galįs nebeiti žmogui tarnauti ir be jokio darbo nueiti pas galvijus arba kur kitur ir piauti žmonėms naudingus gyvulius.

Nuo karšto akmens to šuns snukis paliko juodas, o žmonės praminė jį vilku, del to, kad jis visur valkiojas.

Užr. P. Valentinavičiūtė.

III.

Vieną kartą, kada dar nebuvo nei upių, nei jūrų, nei kelių, Dievas liepė visiems gyviams kasti upes. Vilkas taip pat drauge su kitais darbavosi. Dievas liepė vilkui nebekasti, ir atlygindamas

jam už darbą, davė jam juodą odą. Taip pat ir žmogui liepė Dievas nebekasti, ir atsilygindamas suteikė jam laisvę. Tik volungė nedirbo, ir jai Dievas pasakė: — Tu gersi tik nuo akmenų vandenį.

Dabar volungė tik nuo akmens ir gali atsigerti.

Užr. V. Kadrys, Mingelionių k., Krekenavos val.

IV.

Seniau, jeigu kas prapuldavo ar kas atsitikdavo, tai žmonės kaltindavo velnią, sakydami: — Gal velnias jį nunešė; gal velnias jį nujojo!

Velniui tos žmonių kalbos labai nepatikdavo. Kartą nuėjo jis prašyti Dievą, kad žmonės jo taip nebekaltintų. Dievas jam liepė nulipdyti iš molio panašų į šunį gyvulį ir praminti jį vilku. O nulipdžius vilką, kad jis būtų gyvas, Dievas liepė velniui tris kartus, atsistojus prieš jį, šitaip sakyti: — Vilke, vilke, griebk mane! — ir vilkas būsiąs gyvas. Velnias nuėjo pakrūmėn, nulipdė vilką ir sako:

— Vilke, vilke, griebk Dievą! — Taip tris kart jam tarus, vilkas vis tiktai netapo gyvas. Tada velnias vėl nuėjo pas Dievą skųstis, kad vilkas nepalikęs gyvas. Dievas vėl liepė sakyti: — Vilke, vilke, griebk mane, bet negriebk Dievo!

Velnias nuėjo prie vilko, pasilenkė berželį ir mano, kad, kai vilkas jį griebs, tai jis su berželiu kils aukštyn. Vieną kartą velniui pratarus: — Vilke, vilke, griebk mane! — vilkas sujudėjo. Antrą kartą jam pasakius: — Vilke, vilke, griebk mane, — vilkas pasiruošė griebti. Trečią kart jam taip pasakius, vilkas puolė griebti velnią, bet velnias su berželiu ėmė kilti aukštyn — ir vilkas jam įkando kojon, ir kraujo lašas nulašėjo vilkui ant kaktos. Taip atsirado vilkas, ir žmonės jo labai bijo, nes ant jo yra velnio kraujo. Nuo to laiko, jei kas atsitinka, žmonės, užuot velnią kaltinę, kaltina vilką.

Užrašė R. Mergiūnas. Pasakė St. Strutinskas,
Bakšėnų, k. Salamiesčio par.

V.

Kai Dievas sutvėrė pasaulį, vilko betgi nenorėjęs tuomet sutverti. Tada velnias nusilipdęs iš molio vilką ir ėmęs piudyti pro šalį einantį Dievą:

— Usi, Dievą, usi!

Bet vilkas nei nepakrutėjęs. Dievas labai supykęs ant velnio ir pasakęs vilkui:

— Usi, velnią, usi!

Vilkas tuoj šokęs ir apdraskęs velnią, o paskui pabėgęs miškan.

Užrašė Vl. Varneckas, Šermukšnių km., Pušaloto val.

VI.

Velnias vilką iš samanų padaręs, bet niekaip negalėjęs įpūsti jam gyvybės.

Dievas, pamatęs jį taip besikamuojant, tarė jam:

— Nieko nebus! Atsistok prieš jį ir pasakyk:

— Vilke, vilke, praryk mane! — Ir jis bus gyvas.

Tas velnias ir šaukinėjęs:

— Vilke, vilke! — Bet vis bijojęs pratarti: praryk mane!

Pagaliau, matydamas, kad vilkas gyvas nebus, ėmęs ir pasakęs taip, kaip jam Dievas liepęs:

— Vilke, vilke, praryk mane!

Tas vilkas tik strykt — ir prarijęs velnią. Užtai ir dabar žmogus, vilką pamatęs, nusigąsta. Kiti sako, kad vilkas velnio plauką turįs. Kai kur ir ant baisaus žmogaus sako, kad jis vilko plauką turįs.

Liet. pas., I d. 9 p.

VII.

Pasakoja pas mus seni žmonės, kad seniai, labai seniai, Viešpats Dievas lipdęs iš molio visokius daiktus, gyvus ir negyvus. Velnias jau buvęs seniai sutvertas, kai Dievas lipdęs šunį. Matydamas, koks naudingas bus žmogui gyvulys šuo, velnias pasiryžęs būtinai ką nors pragaištingo žmogui padaryti. Tada atėjusi velniui galvon mintis padaryti vilką. Bet norint ką sutverti, reikėjo, kad Dievas leistų. Taigi ir prašo velnias Dievą, kad leistų jam vilką sutverti. Dievas leido, tik su ta sąlyga, kad vilkas niekam nekenktų. Velnias gavęs nors ir tokį leidimą, ėmęsis darbo — ir vilkas buvęs greit baigtas. Tada ėję per vieną kaimą: Dievas, velnias ir vilkas. Ir taip jiems bekeliaujant viename kieme pasipainiojo žąsinas, kuris, galvą pro vartus iškišęs, žiūrėjo, kas gatve eina. Tuoj ir pasirodė, ką vilkas mokąs: jis, pasisukęs prie vartų, tik krimst žąsinui galvą — ir nukando. Supyko Dievas,

kodel vilkas nesielgia taip, kaip jo sutverėjas, velnias, buvo pažadėjęs. Kad davė Dievas velniui kumščiu per snukį, net barzda tam vargšui nukritusi. Nuo to laiko visi velniai ir liko be barzdų. O apie vilką Dievas pasakė, kad žmogus neprisijaukinsiąs jo į savo namus ir naudos iš jo neturėsiąs. Delto ir negalima vilko prisijaukinti.

Užrašė D. Urbas, Švainikai, Smilgių val.

VIII.

Vilkui atėjo blogi laikai: jis kelias dienas negavo ko ėsti. Tada atėjo pas jį angelas ir sako jam.

— Jeigu tu taip ilgai pasninkavai, tai dabar vesiu tave dangun. Eik paskui mane! Tik tu kely nepaliesi nė vieno gyvulio!

Vilkas nudžiugo, kad pateks dangun, ir eina paskui angelą. Veda angelas vilką dangun pro aveles. Vilkas smalsiai į jas žiūri, raižos, bet neliečia jų. Eina toliau jie patvoriu, o čia iš kitos pusės žąsinas iškišęs galvą ir šnypščia prieš vilką. Vilkas nebeiškentęs: tik kapt už galvos žąsinui — ir nukando ją. Angelas atsigręžė ir sako:

— Ką gi tu padarei?

O vilkas jam:

— Jeigu aš einu dangun, tai esu šventas; o jeigu jis šventajam šnypščia, tai taip jam ir reikia.

— Aha, — sako angelas, — koks tu buvai valkata, toks ir paliksi ir dangun tu niekados nepateksi.

Ir pranyko taip pasakęs.

Užrašė A. Braždžionytė.

IX.

Seniau žmonės švento Jurgio vilijoj turėdavo nešti bažnyčion dovanų. Daugiausia ūkininkai. Viename sodžiuje gyveno seniukas, kuris turėjo margą karvę. Vienais metais jis sumanė nenešti bažnyčion dovanų ir, pasiėmęs kirvį, išėjo miškan. Ten jis išgirdo, kad šventas Jurgis liepia vilkui papiauti jo margą karvę. Senis be dvasios parlėkė namo, nujuodino savo karvę — ir žiūri ką vilkas darys. Vilkas atbėgęs nerado tos karvės, kuri jam buvo liepta papiauti ir, nieko nepešęs, pardūlino atgal. Taip tas senis apgaudinėjo vilką trejis metus. Ketvirtais metais girdi senis, kad šventas Jurgis liepia vilkui papiauti jį patį. Užsidarinėjo senis lan-

gines, užsklendė duris ir laukia vilko. Vilkas pabėgiojo aplink senio trobą ir nulėkė miškan. Bet senis vis bijojo ir nosį iškišti pro duris. Tuo metu apsirgo vieno dvarininko duktė. Kadangi tas senis buvo šioks toks šundaktaris, tai tarnas, atsiųstas pono, turėjo parvežti jį pas ligonę. Senis įlipo karieton. Tarnas jį užrakino karietoj ir veža. Žiūri — keliu eina labai graži mergaitė ir šlubuoja. Privažiavus karietai, ji ėmė prašyti pavežėti, nors iki dvaro. Tarnas ją įleido karieton pas senį ir atvažiavo dvaran. Kai atrakino karietą, tai iš jos iššoko vilkas, o senis gulėjo papiautas. Tokiu būdu vargšas senelis baigė savo gyvenimą.

Užrašė M. Ratkevičiūtė. Pasakė A. Pranaitytė, Paberžių km., Baisogalos val.

X.

Kartą vilkas buvo labai labai senas ir nebegalėjo sau maisto surasti. Tada jis nuėjo pas šventą Jurgį ir prašo duot jam paėsti. Šventas Jurgis ir sako jam:

— Eik pakluonėn ir lauk, kol atvarys moterys žąsiukus.

Vilkas nuėjo, atsisėdo ir laukia žąsiukų atvarant. Kai atvarė žąsis, vilkas tuoj kapt už seno žąsino, o šis jam sako:

— Paleisk mane. Dar mano vaikai nemoka poterių.

Vilkas pasigailėjo žąsino ir paleido jį. Žąsinas tik: ga-ga-ga, ta-ra-ra — ir nusivedė visas žąsis ir žąsiukus duobėn, ir vilkas nebegalėjo jų sugaudyti. Po kiek laiko vilkas vėl nuėjo pas šventą Jurgį prašyti ko nors paėsti. Šventas Jurgis vėl jam liepė eiti pakluonėn ir laukti kiaulės su paršiukais atvarant. Vilkas taip ir padarė. Kai tik atvarė kiaulę su paršiukais, griebė jis seną kiaulę, o ši, kaip ir žąsinas, ėmė jį prašyti, kad jis palauktų, kol ji išmokys savo vaikus poterių. Vilkas pasigailėjo kiaulės ir paleido ją, o ši pasisukiojus, kad šveitė vilkui snukin, net jis apvirto. Tada kiaulė su paršiukais ir pabėgo. Vilkas nuėjo trečią kartą pas šventą Jurgį ir prašo duoti jam paėsti. Dabar šventas Jurgis liepė jam eiti avelių pulkan. Vilkas nuėjo pas aveles ir pagriebė seną aviną. Avinas ir sako vilkui:

— Atsistok tu pakalnėj — ir aš pats įlėksiu tau tiesiog gerklėn.

Vilkas atsistojo, o avinas, kad davė vilkui ragais kakton — vilkas ir apvirto. Avinas tuo pasinaudojo ir pabėgo.

Ėjo vilkas dar kartą prašyti šventą Jurgį ko nors paėsti. Šventas Jurgis supyko ir kad šėrė tris kartus samčiu vilkui kakton. Vilkas krito ant žemės ir liko negyvas. Užrašė O. Tomašauskaitė.

XI.

Kažin kada gyveno tinginys žmogus ir sumanė jis nueiti pas Dievą pasiklausti, kas jam valgyti. Beeidamas keliu susitiko jis vilką.

— Kur eini? — Paklausė jį vilkas.

— Pas Dievą pasiklausti, kas man valgyti, — atsakė žmogus.

Tada vilkas prašo žmogų:

— Kai nueisi pas Dievą, pasiklausk Jį, kas yra, kad man pilvą skauda.

Žmogus eina toliau ir sutinka obelę.

— Kur eini, žmogau? — klausia obelė.

— Einu pas Dievą pasiklausti, kas man valgyti.

— Paklausk, kas man yra, kad aš kelinti metai nebeišduodu vaisių, — sako jam obelė.

Jis ir vėl eina toliau ir prieina upę.

— Kur eini? — klausia jį žuvis.

— Einu pas Dievą pasiklausti, kas man valgyti, — atsakė žmogus.

— Paklausk Dievą, kas man yra, kad aš baigiu džiūti, — sako jam žuvis.

— Pernešk per upę, tai paklausiu, — atsakė žmogus.

— Stok ant mano nugaros, tai pernešiu!

Žmogus atsistojo, ir žuvis jį pernešė per upę.

Eina jis toliau per krūmus ir pamato senelį, kūrenantį ugnį.

— Kur eini? — klausia jį senelis.

— Einu pas Dievą, pasiklausti, kas man valgyti, — atsakė žmogus.

— Klausk mane, nes aš esu Dievas.

Žmogus ir ėmė sakyti:

— Žuvis baigia džiūti. Kas jai yra?

— Žuvis turi prarijus auksinį akmenį. Tegul ji ieško, kas galėtų jai tą akmenį išimti. Tada ji bus sveika.

— Obelė prašė paklausti, kas jai yra, kad kelinti metai nėra obuolių?

— Po ja yra pakastas katilas aukso. Kai jį kas iškas, tada bus vaisių, — atsakė Dievas.

— Vilkas klausia, kas jam yra, kad jam pilvą sopa, — tarė žmogus.

— Tegul sudrasko kvailą žmogų — ir bus sveikas, — atsakė jam Dievas.

O ką jam, žmogui, valgyti, taip Dievas ir nepasakė. Eina tas žmogus namo. Pakely sutinka jis žuvį. Ši ir klausia jį:

— Ką pasakė Dievas?

— Pernešk per upę, tai pasakysiu.

Žuvis pernešė jį ir jis jai tarė:

— Dievas sako, kad tu esi prarijusi auksinį akmenį. Reikia jis išimti ir būsi sveika.

Žuvis prašo jį išimti, šitaip sakydama:

— Išimk, žmogau! Turėsi už ką duonos nusipirkti.

— Kam man reikalingas tas akmuo? Man ir taip Dievas duos duonos, — atsakė jai žmogus.

Toliau prieina jis obelę — ir ji paklausė jį:

— Ką gi man Dievas pasakė?

— Po tavim yra pakastas katilas aukso. Kai jį kas iškas, tada tu turėsi vaisių.

— Iškask jį, žmogau. Turėsi už ką duonos nusipirkti, — sako obelė.

— Nekasiu. Kam man kasti? Man ir taip Dievas duos duonos.

Pagaliau jis susitinka vilką, ir šis jį klausia, ką yra pasakęs Dievas žuviai, obelei ir jam.

Žmogus, viską papasakojęs, šitaip vilkui pridūrė:

— Dievas tau liepė sudraskyti vieną kvailą žmogų — ir tu būsi sveikas.

— Aš nerasiu kvailesnio už tave, — prabilo vilkas ir, puolęs prie to žmogaus, sudraskė jį.

Užrašė Br. Markūnaitė

XII.

Vieną kartą vilkas šitaip aimanavo: „Viska man Dievas davė: šviesias akis, greitas kojas, šiltą šiūbą, bet visa nelaimė, kad Jis man dvikojų išmintį suteikė."

Liet. pas., II d., 13 p.

B. d.

Tautosakos Komisijos perrašytos (iki š. m. X. 5) ir tvarkomos dainos

Eil. Nr.	Kas patiekė dainas	Iš kur	Kiek
1	M. Grigonis	Rozalimo Vidur. Mokykla	25
2	J. Balys	Panevėžys, Kupiškis, Rokiškis	167
3	J. Miškinis	Kabelių par.	48
4	A. Kirtiklis	Mariampolės apskr.	72
5	M. Grigonis	Rozalimas	5
6	Juozas Jankauskas	Jurbarko ir Zyplių v.	23
7	Z. Mickūnaitė	Raseinių apskr., Stakių par.	12
8	M. Grigonis	Rozalimas	11
9	A. Kvietkauskiūtė	Veliuonos v.	16
10	M. Grigonis	Rozalimas	40
11	?	Mariampolės par.	11
12	M. Grigonis	Rozalimas	12
13	K. Žekonytė	Panevėžio apylink.	5
14	M. Šimkus	Ukmergės apskr.	2
15	S. Kunigėnas	Giedraičiai	9
16	Z. Stankevičiūtė	Alytus	13
17	S. Petkevičius	Utenos apylink.	5
18	R. Masiulionis	Šešuolių v.	10
19	A. Parednikas	„ „	4
20	S. Šerkšnas	Seinų apskr.	184
21	B. Paukštys	Šakių apskr., Jankų v.	124
22	M. Jankūnas	Širvintų apylink.	7
23	P. Remeika	Suvalkiečių dainos	124
24	I. Morkevičius	Pašvitinio v.	2
25	P. Masiulionis	Šešuolių v.	3
26	B. Juška	Raudondvario apylink.	48
27	S. Masiulionis	Klovainių par.	5
28	Rozalimo V. M. mokiniai	Pakruojaus ir Rozalimo m.	49
29	J. Gasiūnas	Pasvalys	5
30	P. Butėnas	?	180
31	?	Tverai	92
32	P. Butėnas	?	165
33	A. Kirtiklis	Mariampolės apskr.	95
34	?	Aleksandrava, Klovainiai	36
35	?	Dusetos, Pasvalys, Daujėnai	27
36	P. Janušaitytė	?	18
37	K. Avižonis	Trakai, Alytus, Šiauliai	41
38	P. Butėnas	Joniškėlio v.	6
39	K. Jurkšaitė	Skirsnemunė	11
40	A. Žemaitytė ir kit.	Kalvarijos ap.	232

Eil. Nr.	Kas patiekė dainas	Iš kur	Kiek
41	V. Urpšaitytė	Jurbarko v.	38
42	V. Mikoliūnaitė	Biržų-Pasvalio apskr.	3
43	G. Baltuškaitė	?	3
44	O. Poderytė	Šakių apskr., Lekėčių par.	17
45	Pr. Gaidamavičius	Šešuolių v.	62
46	Br. Blažonytė	Šventežerio parap.	10
47	A. Raulinaitis ir kt.	Kapčiamiestis, Lazdijai	34
48	Z. Ereminaitė	Telšių apskr.	43
49	J. Kaunas	Sintautų parap.	8
50	S. Jankauskas	Kalvarijos apskr., Udrija	151
51	J. Vaitiekūnas	Kupiškis, Laičių k. ir kt.	60
52	Pr. Remeika	Merkinės, Gražiškio ir k.	56
53	?	Tverai	8
54	?	Žemaitija	198
55	L. Kirša ir J. Šarkiūnas	Ežerėnai	8
56	P. Misiūnas ir kt.	Pasvalys	24
57	J. Burkus ir kt.	Noriai	15
58	Ritėnas ir kt.	Saločių par.	17
59	St. Balčiūnas	Vabalninkų par.	7
60	A. Vičas	Galiniai	8
61	K. Dulieba ir Grigonytė	Panevėžio ap., Krinčino par.	9
62	J Abromaitis	Simno par.	5
63	J. Markeliūnas, Montvila	Udrijos par., Rozalimas	4
64	Šventupys	Jurbarkas	3
65	K. Bindokaitis	Šakių ap., Kidulių v.	9
66	J. Paulaitis	Šakių apskr., Slavikų v.	14
67	K. Galbuogytė	Skirsnemunė	14
68	J. Baltruškaitis ir kt.	?	9
69	J. Balys	Kupiškis, Krasnava	54
70	P. Audrijonis	Pasvalio par.	3
71	B. Sklenys	Pasvalio apskr.	1
72	V. Vaitiekūnas	?	1
73	?	Saločių v.	1
74	Dzevečkaitė	?	2
75	?	?	6
76	A. Urbonavičius	Rokiškio apskr.	2
77	P. Stankevičius	Mariampolės apskr.	8
78	Julius Čiuta	Joniškio apylink.	174
79	Pr. Remeika	Antanavo v.	1
80	O. Vyskupaitytė	Rozalimo v.	1
81	L. Enikas	„ „	1
82	?	„ „	1
83	O. Petrauskaitė	Pakruojaus parap.	2

Eil. Nr.	Kas patiekė dainas	Iš kur	Kiek
84	?	Rokiškio apskr.	1
85	?	?	1
86	?	Panemunėlio par.	1
87	J. Kavaliūnas	Malėtų apylink.	3
88	P. Tamulionis	?	9
89	A. Vičas	?	16
90	?	Kupiškis	45
91	B. Svalbonas	Pasvalys	5
92	K. Korsakas	Saločių parap.	2
93	G. Krasauskas	Rozalimo apylink.	1
94	P. Skaringis	Vaškų v.	2
95	R. Veikša	?	2
96	Kostas Rūkas	?	1
97	V. Maleckas	?	1
98	B. Jožėnas	Krinčino parap.	7
99	J. Urbanas	?	1
100	L. Budrys	?	1
101	J. Vaitonis	?	1
102	Poprockas	?	1
103	V. Pranckūnas	Dusetų v.	1
104	Giedraitytė	?	2
105	J. Niurka	?	6
106	B. Matiukas	?	1
107	K. Rūkas	?	1
108	?	?	2
109	J. Gladkauskas	?	1
110	M. Lokošiūnas	?	1
111	Kuzmickaitė	?	2
112	J. Talačka	Pasvalys	1
113	A. Kondratavičius	Simno parap.	4
114	L. Jurskis	Panevėžio apskr.	1
115	K. Dulieba	Krinčino parap.	1
116	J. Niurka	Krinčino valsč.	1
117	L. Jurskis	?	1
118	S. Vaitiekaitytė	Rozalimo valsč.	4
119	V. Mickeliūnienė	Krinčino valsč.	4
120	A. Vičas	Daujėnų valsč.	20
121	B. Zaleskis	Zarasų apskr., Dusetų par.	26
122	„ „	„ „ „ „	22
123	„ „	„ „ „ „	110
124	?	Girkalnio v., Juodkėnų k.	45
125	S. Aleksandravičius	Daugų v.	40
126	B. Zaleskis	Zarasų apskr., Dusetų par.	57

Eil. Nr.	Kas patiekė dainas	Iš kur	Kiek
127	B. Zaleskis	Utenos apskr., Užpalių par.	1
128	Al. Koncė	Panevėžio ir Paystrės par.	25
129	A. Urbonas	Raseinių apskr.	22
130	V. Vitortaitis	?	1
131	V. Mikoliūnaitė	Biržų-Pasvalio ap., Pumpėnai	4
132	R. Misiukonytė	Seinų parap., Klevų k.	16
133	A. Koncė	Panevėžio ir Paystrės par.	25
134	?	?	12
135	?	Seinų parap.	19
136	?	„ „	16
137	T. Brazys	Kietaviškių parap.	189
138	?	Seinų parap.	47
139	?	Seinų parap.	1
140	Pr. Gaidamavičius	Ukmergės ap., Želvos v.	48
141	K. Bajerčius	Girkalnio v.	51
142	„ „	Žiežmarių, Jurbar., Girkaln. v.	70
143	J. Strolia	Utenos ap. (su melodijom.)	432
144	„ „	Mariampolės apskr.	2
145	„ „	Kretingos ap. (su melodijom.)	100
146	K. Bajerčius	Žiežmarių, Žaslių v.	80
147	T. Brazys	Kietaviškių parap.	120
148	„ „	Semeliškių parap.	21
149	„ „	Žiežmarių parap.	39
150	„ „	Žąslių parap.	3
151	K. Bajerčius	Žiežmarių v.	42
152	„ „	Jurbarko v.	24
153	„ „	Gelvonių v.	8
154	„ „	Žąslių v.	11
155	„ „	Jurbarko v.	98
156	„ „	Žiežmarių v.	2
157	J. Vaitiekūnas	Kupiškio v.	90
158	Marija Jatulytė	Šiaulių v.	27
159	„ „	Zarasų ap., Dusetų v.	7
160	„ „	Zarasų ap., Antazavės v.	36
161	P. Butėnas	Joniškėlio v.	76
162	„ „	Mariampolės ap., Gudeliai	5
163	„ „	Pušalotas, Klovainiai	38
164	J. Reinsonas	Pabiržės v., Daužgirių k.	6
165	P. Šeidys	Šakių v.	25
		Viso	5337

Tautosakos Komisijos gauta medžlaga

(Nuo 1930. V. 3 iki X. 31)

Eilės Nr.	Kas ir iš kokios vietos patiekė	Dainų	Pasakų	Padavimų	Dainuškų	Priežodžių	Prietarų ir burtų	Mįslių	Patarlių	Smulkiosios
1	St. Kuzma (iš Sniegiškių)	1	—	—	—	—	—	—	—	—
2	A. Bertašius (iš Mažeikių ap.)	47	8	2	10	—	14	—	—	—
3	B. Banaitis (iš Kėdainių ap.)	29	18	—	—	—	47	—	—	—
4	M. Kuprevičius (iš įvairių vietų)	—	—	—	—	—	—	3230	—	—
5	J. Milaknis (iš Kėdainių ap.)	—	—	—	—	—	9	12	11	—
6	J. Purtulys (iš Rokiškio ap.)	—	—	—	—	—	—	—	27	—
7	M. Digrytė (iš Mariampolės ap.)	20	—	—	—	—	—	—	—	—
8	A. Krausas (iš Mažeikių ap.)	46	—	—	—	—	—	—	—	—
9	J. Balys (iš Panevėžio ap.)	—	75	—	—	—	—	—	—	—
10	K. Budrys (iš Mažeikių ap.)	8	1	1	—	—	—	—	—	—
11	A. Lapčinskas (iš Saločių v.)	55	—	—	—	—	—	—	—	—
12	J. Čiuta (iš Joniškio ap.)	—	—	—	—	257	—	—	—	—
13	Kupsčių prad. mok. mokytoja	14	10	—	—	3	13	6	—	—
14	B. Zaleskis (iš Zarasų ap.)	—	27	—	—	—	—	—	100	—
15	B. Banaitis (iš Vosyliškių)	—	10	—	—	—	—	—	—	—
16	Šauko prad. mok. mokiniai	—	12	—	—	—	—	—	—	—
17	St. Šimkus (iš įvair. v.)	500	—	—	—	—	—	—	—	—
18	J. Žiurlys (iš Kupiškio ap.)	—	—	—	60	—	—	—	—	—
19	B. Zaleskis (iš Zarasų ap.)	30	16	28	—	—	—	—	—	—
20	Bublių pr. mok. vedėja	5	4	—	—	—	—	—	—	—
21	J. Kastečkas (iš Rokiškio ap.)	435	—	—	—	83	7	—	—	54
22	B. Zaleskis (iš Dusetų v.)	—	14	26	—	—	—	—	145	—
23	V. Ševytė (iš Šaravų apyl.)	20	1	2	—	—	6	15	—	—
24	N. Šmigelskis (Žemaitkiemio val.)	21	—	—	—	—	—	—	36	—
25	M. Jatulytė (iš Zarasų ir Šiaulių ap.)	70	—	—	—	—	—	—	—	—
26	A. Mažiulis (iš Dusetų apyl.)	—	—	—	—	—	120	—	—	—
27	P. Gaidamavičius (iš Želvos v.)	48	—	—	—	—	—	—	—	—
28	A. Gučas (iš Kiburių par.)	—	2	—	7	15	11	28	—	—
29	D. Globus (iš Jurbarko)	1	—	—	—	—	—	—	—	—
30	K. Žievys (iš Šakių ap.)	5	—	—	68	24	—	46	—	—
31	J. Vaitiekūnas (iš Kupiškio apyl.)	421	—	—	226	—	—	—	—	—
32	A. Tiešis (iš Gelvonų v.)	—	—	—	49	—	—	—	—	—
33	J. Žekevičius (iš įvair. v.)	313	—	—	—	—	—	—	—	—
34	J. Čiuta (iš Joniškio apyl.)	—	—	—	—	—	150	—	1000	—
35	A. Bertašius (iš Tučių apyl.)	22	7	2	—	—	5	32	79	38
36	A. Endzinas (iš įvair. v.)	226	—	—	9	—	280	194	664	168
37	J. Vaidelys (iš Zapyškio apyl.)	70	—	—	—	—	—	200	—	—
38	S. Paliulis (iš įvair. v.)	293	8	—	25	—	69	133	13	—
39	J. Kirlys (iš Tauragės ap.)	75	51	—	—	—	129	375	267	—
	Viso	2775	264	61	454	382	860	4271	2342	260
	Anksčiau buvo gauta:	1712	81	14	25	87	525	560	3347	58
	Iš viso	4487	345	75	479	469	1385	4831	5689	318

Ištrauka iš V. D. Universiteto sąmatos 1931 m.

Vytauto Didžiojo Universiteto išlaidų sąmatos 1931 m. projekte Tautosakos Komisijai yra numatyta:

1.	Už tiekiamą Komisijai tautosakos medžiagą . . .	10.000 lt.
2.	Honorarams už raštus	12 000 „
3.	Žurnalui ir knygoms spausdinti	10.000 „
4.	Fonografui įsigyti	2.600 „
5.	Komisijos nariams už posėdžius	1.440 „
6.	Raštinės reikmenims	600 „
7.	Paštui	120 „
8.	Komandiruotėms	2.500 „
	Viso	39.260 lt

Turinys

pusl.

D-ras J. Tumas. † Docentas Teodoras Brazys-Frey 3

Prof. V. Krėvė Mickevičius. Dzūkų vestuvės 17

Prof. V. Krėvė Mickevičius. Mūsų paukščiai tautosakoje:

I. Kregždė ir vanagas liaudies padavimuose 94

II. Kregždė liaudies burtuose ir prietaruose 103

III. Kregždės giesmės 109

IV. Kregždė ir vanagas liaudies priežodžiuose ir patarlėse 114

J. Elisonas. Ožio ceremonijos 117

J. Elisonas. Vilkas tautosakoje:

I. Vilkas burtuose ir prietaruose 127

II. Vilkas patarlėse ir priežodžiuose 129

III. Vilkas legendose ir pasakose 138

Tautosakos Komisijos perrašytos ir tvarkomos dainos 145

Tautosakos Komisijos gauta medžiaga 149

Ištrauka iš V. D. Universiteto sąmatos 1931 m. 150